

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	I
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	III
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ	4
1.1 Οι απαρχές: Πόλεμος και Ειρήνη.....	4
1.2 Από τις τρεις κοινότητες στην ΕΕ.....	4
1.3 Ολοκλήρωση σημαίνει κοινές πολιτικές.....	5
1.4 Η ενιαία αγορά: άρση των εμπορικών φραγμών.....	6
1.5 Το ενιαίο νόμισμα: το ευρώ στην τσέπη του ευρωπαίου πολίτη.....	6
1.6 Τα όργανα της ΕΕ.....	7
1.7 Η οικογένεια μεγαλώνει.....	8
1.8 Οφέλη από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	9
1.8.1 Κοινωνικά οφέλη.....	9
1.8.2 Οικονομικά οφέλη.....	9
1.9 Συνοπτικός απολογισμός της πρώτης εικοσαετίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ.....	12
2.1 Μια διεύρυνση χωρίς προηγούμενο.....	12
2.2 Η πορεία προς την προσχώρηση.....	13
2.3 Πως γίνεται μια χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	14
2.4 Τα κεφάλαια των διαπραγματεύσεων.....	16
2.5 Οφέλη της διεύρυνσης.....	17
2.6 Τα νέα κράτη μέλη είναι:.....	19
2.6.1 Εσθονία.....	19
2.6.2 Κύπρος.....	21
2.6.3 Λετονία.....	24
2.6.4 Λιθουανία.....	26
2.6.5 Μάλτα.....	29
2.6.6 Ουγγαρία.....	31
2.6.7 Πολωνία.....	34
2.6.8 Σλοβακία.....	36
2.6.9 Σλοβενία.....	39
2.6.10 Τσεχία.....	41
2.7 Προς μια Ευρώπη 30 μελών.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ.....	45
3.1 Ποιο είναι το μέλλον της Ευρώπης?.....	45
3.2 Οι μελλοντικές διευρύνσεις.....	47
3.2.1 Βουλγαρία.....	47
3.2.2 Κροατία.....	50
3.2.3 Ρουμανία.....	52
3.2.4 Τουρκία.....	56
3.2.5 Βουλγαρία-Ρουμανία: Πρόβλεψη.....	59
3.3 Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.....	60
3.3.1 Πορεία της επικύρωσης-Ύστερα από το Γαλλικό «όχι».....	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ 2004...ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	67
4.1 Τα διακυβεύματα της νέας διεύρυνσης.....	67
4.2 Το κόστος και τα πλεονεκτήματα της διεύρυνσης.....	68
4.3 Αλληλεγγύη και Συνοχή.....	68
4.4 Διεύρυνση και Κοινωνική Συνοχή.....	69
4.5 Μέριμνα για τα νέα κράτη μέλη.....	72
4.6 Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων μετά τη διεύρυνση.....	74
4.7 Αντιμετώπιση των προκαταλήψεων.....	75
4.8 Γεωργία.....	77
4.9 Περιβάλλον.....	78
4.10 Πυρηνική Ασφάλεια.....	78
4.11 Εγκληματικότητα.....	78
4.12 Διεύρυνση της ζώνης Ευρώ.....	79
4.13 Η Ευρωπαϊκή Κοινωνία της Πληροφορίας.....	80
4.14 Οικονομική εξωστρέφεια: μια νέα επιλογή και συμπεριφορά για την Ελλάδα του 21 ^{ου} Αιώνα.....	81
4.15 Οικονομική ενοποίηση των Βαλκανίων: προκλήσεις και ευκαιρίες.....	84
4.16 Προς ένα καλύτερο αύριο.....	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.....	87
5.1 Έναρξη των διαπραγματεύσεων με την Τουρκία.....	87
5.2 Ο Κοινοτικός Προϋπολογισμός.....	87
5.3 Αναθεώρηση με veto.....	88
5.4 Καθολικό φακέλωμα.....	89
5.5 Ξεχάστε την αδελφосύνη.....	89
5.6 Αναζητώντας προσανατολισμό.....	90
5.7 Ένας νέος ευρωπαϊκός ρεαλισμός.....	92
5.8 Μια ματιά στο μέλλον.....	93
5.9 Οι νέοι μας γείτονες.....	96
5.10 Με τα μάτια αστραμμένα στην Ανατολή.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο ΤΟΥΡΚΙΑ. ΜΙΑ ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΜΕ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ.....	100
6.1 Η ευρωπαϊκή πορεία των γειτόνων μας.....	100
6.2 Ελλάδα και Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας.....	102
6.3 Μια ελπιδοφόρα αρχή.....	105
6.4 Τα πολλά πρόσωπα της Τουρκίας.....	108
6.5 Το βιογραφικό της εκπαίδευσης.....	110
6.6 Τρία σενάρια για το οικονομικό μέλλον	112
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	113
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	115

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσω να παρουσιάσω όσο το δυνατόν καλύτερα γίνεται την εικόνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την ίδρυσή της έως σήμερα, τις μελλοντικές προοπτικές της και να επικεντρωθώ στο σημείο των διευρύνσεων με ειδική αναφορά στην πρόσφατη διεύρυνση του 2004.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πολύ προχωρήσει από την εποχή που τα αρχικά έξι κράτη μέλη της ένωσαν τις δυνάμεις τους για να δημιουργήσουν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα το 1951 και την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα το 1957, προσκαλώντας τους λαούς της Ευρώπης που συμμερίζονταν τις ιδέες τους να συμβάλουν στις προσπάθειές τους.

Οι έξι έγιναν εννέα το 1973 και αυξήθηκαν σε 15 το 1995. Εν τω μεταξύ η Ευρωπαϊκή Ένωση (όπως μετονομάστηκε) δημιούργησε ενιαία αγορά και ενιαίο νόμισμα και επέκτεινε το οικονομικό και κοινωνικό πρόγραμμα εργασίας της σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας .

Η τελευταία διεύρυνση , από 15 σε 25, είναι η μεγαλύτερη στην ιστορία της Ένωσης. Έχει τις ρίζες της στην κατάρρευση του κομμουνισμού, που συμβολίζεται με την πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989 , γεγονός που προσέφερε την ανέλπιστα και άνευ προηγουμένου ευκαιρία επέκτασης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Μία από τις προτεραιότητες της Ένωσης μετά τη διεύρυνση είναι η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των νέων μελών, που είναι, για όλα τα εν λόγω κράτη μέλη, κατώτερο του μέσου όρου της Ε.Ε.

Καθώς η Ε.Ε. αρχίζει να αφομοιώνει τα δέκα νέα κράτη μέλη, η προθεσμία για την επόμενη διεύρυνση πλησιάζει. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία έχουν πλέον ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις τους για την προσχώρηση και θα εισέλθουν στην Ένωση το 2007. Μια άλλη υποψήφια χώρα η Τουρκία, άρχισε διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση το 2005, αφού έδωσαν το πράσινο φως οι ηγέτες της Ε.Ε. στη διάσκεψη κορυφής τον Δεκέμβριο του 2004.

Με τη διεύρυνσή της το 2004, η ΕΕ δράττεται μιας πραγματικά ιστορικής ευκαιρίας, της ένωσης μιας κάποτε κατακερματισμένης ηπείρου και της δημιουργίας μιας ειρηνικής, σταθερής και δημοκρατικής Ευρώπης. Η διεύρυνση αυτή θα δημιουργήσει επίσης μια ενιαία αγορά περίπου μισού δισεκατομμυρίου καταναλωτών, με εξαιρετικό δυναμικό για οικονομική ανάπτυξη και αυξανόμενη ευημερία.

Όμως η ειρήνη, η δημοκρατία, η ασφάλεια και η ευημερία δεν πρέπει να σταματήσουν στα νέα σύνορα της Ένωσης. Για το λόγο αυτό, η ΕΕ θα συνεχίσει να σφυρηλατεί στενότερους δεσμούς με τους κοντινούς της γείτονες — Ρωσία, Λευκορωσία, Μολδαβία, περιοχές του Καυκάσου και των Βαλκανίων, Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική. Δουλεύοντας εποικοδομητικά με όλες αυτές τις χώρες σε πολιτικά και οικονομικά θέματα, και δίνοντας τους εύκολη πρόσβαση στη διευρυμένη ενιαία αγορά, η ΕΕ στοχεύει στη διάδοση της ευημερίας, της σταθερότητας και του εκδημοκρατισμού σε όλους τους γείτονες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΕ

1.1 Οι απαρχές: Πόλεμος και ειρήνη

Επί αιώνες, η Ευρώπη αποτελούσε θέατρο συχνών και αιματηρών πολέμων. Από το 1870 έως το 1945, η Γαλλία και η Γερμανία συγκρούστηκαν τρεις φορές με βαρύτατες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές. Έτσι άρχισε να δημιουργείται η πεποίθηση σε αρκετούς ευρωπαίους ηγέτες ότι ο μόνος τρόπος να εξασφαλιστεί μια διαρκής ειρήνη μεταξύ των χωρών τους ήταν να ενωθούν οικονομικά και πολιτικά.

Έτσι, στις 9 Μαΐου 1950 ο Γάλλος υπουργός εξωτερικών Robert Schuman πρότεινε τη συνένωση των βιομηχανιών άνθρακα και χάλυβα της Δυτικής Ευρώπης στηριζόμενος σε ένα σχέδιο του Jean Monnet.¹ Από την ιδέα αυτή, στις 18 Απριλίου 1951 με τη συνθήκη του Παρισιού γεννήθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) με έξι μέλη: το Βέλγιο, τη Δυτική Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τη Γαλλία, την Ιταλία και τις Κάτω Χώρες. Η εξουσία λήψης αποφάσεων σχετικά με τη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα στις χώρες αυτές ανατέθηκε σε ένα ανεξάρτητο υπερεθνικό φορέα που ονομαζόταν «Ανώτατη Αρχή» με πρώτο πρόεδρο τον Jean Monnet.

1.2 Από τις τρεις Κοινότητες στη ΕΕ

Η ΕΚΑΧ είχε τέτοια επιτυχία που, μέσα σε λίγα χρόνια, αυτές οι ίδιες έξι χώρες αποφάσισαν στην σύνοδο της Μεσσήνας (Ιούνιος 1955) να προχωρήσουν περισσότερο και να ενοποιήσουν και άλλους τομείς των οικονομιών τους. Στις 25 Μαρτίου του 1957 οι υπουργοί εξωτερικών υπέγραψαν στη Ρώμη τις συνθήκες για τη δημιουργία δύο νέων κοινοτήτων: της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ). Τα κράτη μέλη έθεσαν ως στόχο να καταργήσουν τους εμπορικούς φραγμούς μεταξύ τους και να ιδρύσουν μία «κοινή αγορά». Η ίδρυση της ΕΟΚ θεωρήθηκε σαν ένα ακόμη βήμα προς την πλήρη οικονομική και πολιτική ένωση των συμμετεχουσών χωρών, συγχρόνως η δημιουργία της υπήρξε προϊόν συμβιβασμού των δύο κυρίαρχων αντιλήψεων, τις έντονα φιλελεύθερης Γερμανικής και της ουσιαστικά προστατευτικής Γαλλικής.² Σημαντικό σημείο για τη συνθήκη της ΕΟΚ είναι η εκ νέου αποχή της Βρετανίας η οποία αποχώρησε από τις συζητήσεις όταν αντιλήφθηκε ότι προωθείται σχέδιο για μία Κοινότητα με υπερεθνικό χαρακτήρα και βασικό της στοιχείο την τελωνειακή ένωση.

Το 1967 συγχωνεύτηκαν τα όργανα των τριών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΟΚ, ΕΚΑΧ και ΕΥΡΑΤΟΜ). Από τη στιγμή εκείνη, υπάρχει μια μόνο Επιτροπή, ένα Συμβούλιο υπουργών και ένα Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Αρχικά τα μέλη του κοινοβουλίου επιλέγονταν από τα εθνικά κοινοβούλια, αλλά το 1979 έγιναν οι πρώτες άμεσες εκλογές πράγμα που επέτρεψε στους πολίτες των κρατών μελών να ψηφίσουν τους υποψηφίους της επιλογής τους. Από τότε πραγματοποιούνται άμεσες εκλογές κάθε πέντε χρόνια.

¹ Ο οποίος ήταν θερμός υποστηρικτής της Ευρωπαϊκής ιδέας ήδη από την περίοδο του Μεσοπολέμου.

² Με κυρίως εκπροσώπους τον Γερμανό καγκελάριο Αντεναουερ η πρώτη και τον Γάλλο πρόεδρο Ντε Γκωλ η δεύτερη.

Το Δεκέμβριο του 1969, μια σύνοδος κορυφής των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων των έξι στη Χάγη αποφάσισε να συνδέσει μεταξύ τους τρία μεγάλα θέματα: την ολοκλήρωση της Κοινής αγοράς, η οποία απαιτεί σταθερούς οικονομικούς πόρους για την κοινότητα, τη διεύρυνση της κοινότητας με νέα μέλη τη Βρετανία,³ τη Δανία, την Ιρλανδία και τη Νορβηγία (η οποία τελικά υποχώρησε) και την προώθηση της οικονομικής και νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ).

Η διεύρυνση ολοκληρώθηκε την 1^η Ιανουαρίου 1973, τα κράτη μέλη από έξι γίνονται εννέα αφού η Νορβηγία αποχωρεί την τελευταία στιγμή γιατί ο λαός απέρριψε την προσχώρηση με δημοψήφισμα.⁴

Το 1975 η Ελλάδα και το 1977 η Ισπανία και η Πορτογαλία υπέβαλλαν αίτηση ένταξης στις κοινότητες. Το κοινό τους χαρακτηριστικό είναι ότι και οι τρεις προέρχονται από το νότο της Ευρώπης και μόλις έχουν αποτινάξει το δικτατορικό καθεστώς επαναφέροντας το δημοκρατικό πολίτευμα το οποίο και προσπαθούν να διατηρήσουν και να σταθεροποιήσουν με την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή κοινότητα. Η Ελλάδα γίνεται μέλος την 1^η Ιανουαρίου 1981 επειδή οι σχετικές διαπραγματεύσεις διήρκεσαν λιγότερο αφού οι χώρα μας είχε συνάψει ήδη το 1961 συμφωνία σύνδεσης με την ΕΟΚ η οποία πάγωσε όμως με την εγκατάσταση της δικτατορίας το 1967. Οι διαπραγματεύσεις θα είναι πιο χρονοβόρες για τη Ισπανία και την Πορτογαλία γιατί αυτές οι δύο χώρες αντιμετώπιζαν οξύ πρόβλημα ανταγωνισμού στον αγροτικό κυρίως τομέα (κρασί, ελιές, εσπεριδοειδή) και στον τομέα της υφαντουργίας, της αλιείας και της σιδηρουργίας. Τελικά θα εισέλθουν στις κοινότητες την 1^η Ιανουαρίου 1986 ανεβάζοντας τον αριθμό των χωρών μελών σε 12. Την ίδια χρονιά (Φεβρουάριος) υπογράφεται η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) και άρχισε να ισχύει τον Ιούλιο του 1987. Κεντρικό τμήμα της ΕΕΠ ήταν η υιοθέτηση της 31^η Δεκεμβρίου 1992 ως ημερομηνία στόχου ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς. Μέχρι δηλαδή το χρονικό αυτό σημείο θα πρέπει να έχουν καταργηθεί τα φυσικά (τελωνεία), τεχνικά (εναρμόνιση βιομηχανικών και τεχνολογικών προδιαγραφών) και φορολογικά σύνορα με την προσέγγιση των ποσοστών των έμμεσων φόρων.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992 υπογράφεται η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση με την οποία θεσπίστηκαν νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών – όπως για παράδειγμα στον τομέα της άμυνας και στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Με τη προσθήκη αυτής της διακυβερνητικής συνεργασίας στο υφιστάμενο «κοινοτικό» σύστημα, η συνθήκη του Μάαστριχτ δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Το 1995 τρία ακόμη κράτη η Αυστρία, η Σουηδία και Φινλανδία έγιναν μέλη της ΕΕ ανεβάζοντας έτσι τον συνολικό αριθμό των μελών σε 15. Η νέα αυτή διεύρυνση στηρίχθηκε αποκλειστικά σε οικονομικά κριτήρια σε αντίθεση με τις προηγούμενες διευρύνσεις του 1981 και 1986 όπου τα κριτήρια ήταν κυρίως πολιτικά (αποκατάσταση δημοκρατίας).

1.3 Ολοκλήρωση σημαίνει κοινές πολιτικές

Η οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημαίνει ότι οι χώρες αυτές πρέπει να λαμβάνουν κοινές αποφάσεις σε πολλά θέματα. Έτσι,

³ Στην περίπτωση της Βρετανίας δεν υπήρχε πλέον η σθεναρή αντίδραση στο θέμα εισόδου της στην ΕΟΚ του Ντε Γκωλ ο οποίος είχε αποχωρήσει τον Ιούνιο του ίδιου έτους από την Προεδρία της Γαλλίας.

⁴ Για δεύτερη φορά ο Νορβηγικός λαός απέρριψε την ένταξη του στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1994.

έχουν αναπτύξει κοινές πολιτικές σε ευρύτατο φάσμα τομέων – από τη γεωργία στα πολιτιστικά θέματα, από την προστασία των καταναλωτών στον ανταγωνισμό, από το περιβάλλον και την ενέργεια στις μεταφορές και το εμπόριο.

Τον πρώτο καιρό, το κέντρο βάρους ήταν στην κοινή εμπορική πολιτική για τον άνθρακα και το χάλυβα και στην κοινή γεωργική πολιτική. Στη συνέχεια με τις νέες ανάγκες που προέκυπταν, προστέθηκαν και άλλες πολιτικές, ενώ ορισμένοι βασικοί στόχοι της πολιτικής άλλαξαν καθώς μεταβάλλονταν οι συνθήκες π.χ. στόχος της γεωργικής πολιτικής δεν είναι πλέον η παραγωγή όσο το δυνατόν περισσότερων και φθηνότερων τροφίμων, αλλά η προώθηση γεωργικών μεθόδων που συμβάλλουν στην παραγωγή υγιεινών τροφίμων υψηλής ποιότητας και στην προστασία του περιβάλλοντος . Η ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος λαμβάνεται τώρα υπόψη σε όλο το φάσμα των πολιτικών της ΕΕ.

Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον υπόλοιπο κόσμο έχουν επίσης αποκτήσει μεγάλη σημασία. Η ΕΕ διαπραγματεύεται σημαντικές συμφωνίες εμπορίου και συνεργασίας με άλλες χώρες και αναπτύσσει κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας.

1.4 Η ενιαία αγορά: άρση των εμπορικών φραγμών

Τα κράτη μέλη χρειάστηκαν κάποιο χρόνο για να καταργήσουν όλους τους εμπορικούς φραγμούς που υπήρχαν μεταξύ τους και να μεταβάλλουν την «κοινή αγορά» τους σε μία πραγματική ενιαία αγορά στην οποία τα αγαθά, οι υπηρεσίες, τα πρόσωπα και τα κεφάλαια μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα. Η ενιαία αγορά ολοκληρώθηκε επίσημα στα τέλη του 1992, αλλά απαιτούνται ακόμα κάποιες προσπάθειες σε ορισμένους τομείς, όπως για τη δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς χρηματο-πιστωτικών υπηρεσιών.

Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, η διακίνηση των προσώπων στην Ευρώπη γινόταν όλο και ευκολότερη, καθώς οι έλεγχοι διαβατηρίων και οι τελωνειακοί έλεγχοι καταργήθηκαν στα περισσότερα εσωτερικά σύνορα της ΕΕ.⁵

Αυτό οδήγησε σε μία μεγαλύτερη κινητικότητα των πολιτών της ΕΕ. Από το 1987, για παράδειγμα, πάνω από ένα εκατομμύριο νέοι ευρωπαίοι πραγματοποιούν τις σπουδές τους στο εξωτερικό, με την ενίσχυση της ΕΕ.

1.5 Το ενιαίο νόμισμα: το ευρώ στην τσέπη του ευρωπαίου πολίτη

Το 1992, η ΕΕ αποφάσισε την δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), με τη θέσπιση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος η διαχείριση του οποίου έχει ανατεθεί στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Το ενιαίο νόμισμα- το ευρώ- έγινε πραγματικότητα την 1^η Ιανουαρίου 2002, όταν τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα ευρώ αντικατέστησαν τα εθνικά νομίσματα στις 12 από τις 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βέλγιο, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία, και Φινλανδία).

⁵ Εφαρμόστηκε η Συνθήκη Sengen για την ελεύθερη μετακίνηση των πολιτών μεταξύ των κρατών μελών δίχως ελέγχους διαβατηρίων.

1.6 Τα Όργανα της ΕΕ

Η ΕΕ βασίζεται σε ένα μοναδικό στον κόσμο θεσμικό σύστημα το οποίο της επιτρέπει να δίνει ουσιαστική ώθηση στους στόχους της. Οι κύριοι παράγοντες στο θεσμικό της σύστημα είναι αφενός το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και, αφετέρου, τα θεσμικά όργανα. Τα κράτη μέλη συναινούν στην παραχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων στα θεσμικά όργανα που εκπροσωπούν κοινοτικά και εθνικά συμφέροντα, αλλά και την κοινωνία των πολιτών.

Το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο** είναι το ανώτερο θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτελείται από τους αρχηγούς των κρατών και κυβερνήσεων των δεκαπέντε κρατών μελών της ΕΕ και συνέρχεται κατά κανόνα δύο φορές ανά εξάμηνο. Σε αυτές τις συναντήσεις μετέχει και ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο φιλοξενείται κάθε φορά από το κράτος που ασκεί την προεδρία του Συμβουλίου, δίνει το ρυθμό της πολιτικής ζωής και της ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γεγονός είναι πολύ σημαντικό: η παρουσία σε μία ευρωπαϊκή πόλη εικοσιπέντε αντιπροσώπων μεγάλης δημοκρατικής νομιμότητας, οι οποίοι, επιπλέον, συνοδεύονται από υπουργούς και στενούς συνεργάτες, αποτελεί τα τελευταία εικοσιπέντε περίπου χρόνια μια πολιτική συνάντηση που αναμένεται πάντα με μεγάλο ενδιαφέρον.

Η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή** υπεραμύνεται των κοινοτικών συμφερόντων, κάθε εθνική κυβέρνηση εκπροσωπείται στο **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης** και το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** εκλέγεται άμεσα από τους πολίτες της Ένωσης. Σε αυτό το θεσμικό τρίγωνο προστίθενται ακόμα δύο όργανα: το **Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων** και το **Ελεγκτικό Συνέδριο**. Η Ένωση διαθέτει ορισμένους άλλους οργανισμούς όπως η **Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα**, η **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων**, η **Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή** και η **Επιτροπή των Περιφερειών** που διαδραματίζουν ειδικευμένο ρόλο.

Ο πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπής διορίζονται από τα κράτη μέλη με την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η Επιτροπή είναι ο κινητήριος μοχλός του κοινοτικού θεσμικού συστήματος. Διαθέτει το δικαίωμα νομοθετικής πρωτοβουλίας και προτείνει τα νομοθετικά κείμενα που υποβάλλονται στο Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

Ως εκτελεστική αρχή, εξασφαλίζει την εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας (**οδηγίες, κανονισμοί αποφάσεις**) και την εκτέλεση του προϋπολογισμού και των προγραμμάτων που εγκρίνονται από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Ως αντιπρόσωπος της Ένωσης στο διεθνή χώρο, διαπραγματεύεται διεθνείς συμφωνίες.

Από την 1^η Ιανουαρίου 1995, μετά την προσχώρηση της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας, η Επιτροπή απαρτιζόταν από 20 μέλη (τα μέλη της Επιτροπής προέρχονταν, ανά δύο, από τη Γερμανία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιταλία και την Ισπανία και, ανά ένα από τα υπόλοιπα κράτη μέλη). Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Νίκαιας, όταν η Ένωση θα αριθμεί 27 μέλη, ο αριθμός των Επιτρόπων θα είναι κατώτερος του 27 και η εθνικότητά τους θα προκύπτει από ένα απολύτως ισότιμο σύστημα εναλλαγής.

Στο **Συμβούλιο των Υπουργών της ΕΕ**, το οποίο δεν πρέπει να συγχέεται με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, εκπροσωπούνται οι κυβερνήσεις των κρατών μελών. Τα 25 κράτη μέλη αποστέλλουν έναν αντιπρόσωπο, κατά κανόνα αλλά όχι υποχρεωτικά τον υπουργό ή υφυπουργό που είναι αρμόδιος για τα θέματα που συζητούνται στις συνεδριάσεις των

Συμβουλίων Υπουργών (π.χ. Γεωργίας, ECOFIN). Η προεδρία του Συμβουλίου ασκείται διαδοχικώς από κάθε κράτος μέλος για χρονική περίοδο έξι μηνών.

Το **Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων** εξασφαλίζει την τήρηση και την ενιαία ερμηνεία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου. Είναι αρμόδιο για την επίλυση των διαφορών στις οποίες μπορεί να ενέχονται τα κράτη μέλη, τα κοινοτικά όργανα, επιχειρήσεις και ιδιώτες. Το 1989 ιδρύθηκε το Πρωτοδικείο.

Το **Ελεγκτικό Συνέδριο** ιδρύθηκε το 1977 με έδρα το Λουξεμβούργο και έχει ως αποστολή να επαληθεύει τη νομιμότητα και την κανονική κατάσταση των εσόδων και των δαπανών της Ένωσης. Επίσης εξασφαλίζει τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού.

Η **Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα** χαράσσει και θέτει σε εφαρμογή την ευρωπαϊκή νομισματική πολιτική. Είναι υπεύθυνη για τη σταθερότητα του Ευρωπαϊκού νομίσματος, του ευρώ, και ελέγχει την προσφορά χρήματος σ' αυτό το νόμισμα. Εκ του ρόλου της επομένως ευρίσκεται στο κέντρο της Οικονομικής και νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Στη σύνθεσή της μετέχουν και οι διοικητές των εθνικών τραπεζών των κρατών μελών.

Η **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων** είναι το χρηματοπιστωτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χρηματοδοτεί επενδυτικά έργα προκειμένου να συμβάλλει στη ισόρροπη ανάπτυξη της Ένωσης. Αντιπρόεδρος της ΕΤΕ υπήρξε ο Κος Παναγιώτης Γεννηματάς μέχρι το 2000.

Η **Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή** απαρτίζεται από 222 συμβούλους, που εκπροσωπούν ενώπιον της Επιτροπής, του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τις απόψεις και τα συμφέροντα της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών (εκπρόσωποι εργοδοτών, εργαζομένων, γεωργών, μεταφορέων, εμπόρων, βιοτεχνιών, ελεύθερων επαγγελματιών και μικρομεσαίων επιχειρηματιών). Είναι υποχρεωτική η διαβούλευση μαζί της για θέματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.

Τέλος, η **Επιτροπή των Περιφερειών** μεριμνά για την τήρηση της ταυτότητας των περιφερειών και αποτελείται από εκπροσώπους των περιφερειακών και τοπικών αρχών. Ζητείται υποχρεωτικά η γνώμη της στους τομείς της περιφερειακής πολιτικής, του περιβάλλοντος και εκπαίδευσης.

1.7 Η οικογένεια μεγαλώνει

Όπως προαναφέρθηκε η ΕΕ διευρύνθηκε με διαδοχικά κύματα προσχωρήσεων. Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προσχώρησαν το 1973, ακολούθησε η Ελλάδα, το 1986 η Ισπανία και η Πορτογαλία, το 1990 η Ανατολική Γερμανία και το 1995 η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποδέχτηκε δέκα νέες χώρες το 2004: την Κύπρο, την Τσεχία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Σλοβενία. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία αναμένεται να ακολουθήσουν το 2007 ενώ η Τουρκία άρχισε το 2005 ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Για να εξασφαλιστεί ότι η διευρυμένη ΕΕ θα συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά χρειάζεται ένα πιο εκσυγχρονισμένο σύστημα λήψης αποφάσεων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στη Συνθήκη της Νίκαιας, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003, θεσπίστηκαν νέοι κανόνες που διέπουν το μέγεθος και τον τρόπο λειτουργίας των οργάνων

της ΕΕ. Η Συνθήκη θα αντικατασταθεί από το νέο Σύνταγμα της ΕΕ εφόσον όλες οι χώρες της ΕΕ το εγκρίνουν.⁶

1.8 Οφέλη από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.8.1 Κοινωνικά οφέλη

Η συμμετοχή μιας μικρής χώρας όπως η Ελλάδα σε έναν ισχυρό συνασπισμό, πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά παρόμοιων χωρών, όπως αυτός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μεγιστοποίησε το βαθμό της πολιτικής ανεξαρτησίας της χώρας. Και αυτό διότι η ισοδύναμη συμμετοχή της χώρας στη διαδικασία λήψεως των συλλογικών αποφάσεων της Ενωμένης Ευρώπης είναι αυτή που ανεξαρτητοποίησε πραγματικά τη χώρα ελαχιστοποιώντας ουσιαστικά τα μειονεκτήματα του μικρού της μεγέθους.

Η ένταξη της Ελλάδος στην Ενωμένη Ευρώπη αύξησε το βαθμό της πολιτικής ελευθερίας των Ελλήνων, με την εμπέδωση των δημοκρατικών θεσμών. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα πριν ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση μόλις είχε βγει από την επταετή κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος, η οποία την είχε οδηγήσει σε κοινωνική και οικονομική οπισθοδρόμηση.

Έτσι η οριστική εγκαθίδρυση της δημοκρατίας στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε όχι μόνο εξαιτίας της στενής καθημερινής της συνεργασίας με τις δημοκρατικές χώρες της δύσης, αλλά και εξαιτίας του όρου παραμονής μιας χώρας στους κόλπους της κοινότητας, ο οποίος έθετε απαραίτητη προϋπόθεση την ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος και αποτελούσε τον κυριότερο ανασχετικό παράγοντα οποιασδήποτε εκτροπής από το δημοκρατικό πολίτευμα.

Επίσης η ένταξη της Ελλάδος στην κοινότητα αποθάρρυνε όσους επιβουλεύονταν την ακεραιότητα της και αυτό ίσως είναι και ένα από τα πιο σημαντικά οφέλη της εντάξεως. Ανακεφαλαιώνοντας τα κοινωνικά οφέλη θα μπορούσαμε να πούμε να πούμε ότι η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια, αποτέλεσε την καλύτερη λύση και αυτό γιατί μεγιστοποίησε το βαθμό της πολιτικής ανεξαρτησίας, ελευθερίας και ασφάλειας των κατοίκων της χώρας και κατά συνέπεια αύξησε το επίπεδο της γενικής κοινωνικής ευημερίας.

1.8.2 Οικονομικά οφέλη

Οι έννοιες της ανεξαρτησίας, ελευθερίας και ασφάλειας έχουν και οικονομικό περιεχόμενο και αυτό γιατί η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια αύξησε όσο το δυνατόν γινόταν τον βαθμό της οικονομικής ανεξαρτησίας, ελευθερίας και ασφάλειας των κατοίκων της χώρας.

Αύξησε τις δυνατότητες εξωτερικού δανεισμού και συνέβαλε στη βελτίωση των όρων του δανεισμού αυτού. Επίσης αύξησε τις επενδύσεις ξένων στην Ελληνική οικονομία φέρνοντας έτσι βελτιωμένες τεχνολογικές μεθόδους παραγωγής. Η Ελληνική οικονομία έκανε ένα μεγάλο άνοιγμα προς το εξωτερικό και προσανατολίστηκε σε μεγάλο βαθμό προς τις εξαγωγές, πράγμα που μαζί με την προσέλκυση νέων επενδυτών οδήγησε στη μεγέθυνση της οικονομίας.

⁶ Σήμερα η διαδικασία επικύρωσης του Συντάγματος έχει ουσιαστικά παγώσει έως το τέλος του 2006 με απόφαση των ηγετών των κρατών μελών ύστερα από τα αρνητικά δημοψηφίσματα του 2005.

Συνεχίζοντας με τα οικονομικά οφέλη θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ελλάδα λαμβάνει μέρος στη διαδικασία λήψεως των αποφάσεων σε όλα τα θέματα και είναι έτσι σε θέση να πιέσει τις άλλες χώρες να λάβουν ευνοϊκές γι' αυτήν αποφάσεις στα θέματα που την ενδιαφέρουν ζωτικά, αφού θα επιθυμούν να έχουν την υποστήριξή της σε άλλα θέματα που έχουν γι' αυτές μεγαλύτερη σημασία. Η χορήγηση αυτού του δικαιώματος της ισότιμης δηλαδή συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων σε μια μικρή χώρα όπως είναι η Ελλάδα ανατρέπει όσο είναι δυνατόν το μειονέκτημα του μεγέθους της και της επιτρέπει να απολαύσει τα πλεονεκτήματα μιας μεγάλης και σταθερής αγοράς. Συγχρόνως για όποιο πρόβλημα παρουσιαστεί, δίνεται συνήθως από την ομάδα μια λύση που αν αδικεί ιδιαίτερα μια χώρα- μέλος, προβλέπεται ειδική αποζημίωση γι' αυτήν.

Από τα παραπάνω είναι λοιπόν φανερό το μεγάλο «άνοιγμα» των μικρών χωρών όπως η Ελλάδα στο διεθνή χώρο, που απαιτεί η οικονομική τους ανάπτυξη, μόνο με τη συμμετοχή τους σε μια ισχυρή οικογένεια χωρών είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό.

Και αυτό διότι μεγιστοποιείται ο βαθμός ανεξαρτησίας της οικονομίας της μικρής χώρας, αφού οι αποφάσεις που άμεσα την επηρεάζουν δεν λαμβάνονται εν τη απουσία της αλλά και με τη δική της ισότιμη συμμετοχή. Ακόμη διότι αυξάνεται ο βαθμός ελεύθερης οικονομικής δραστηριότητας των κατοίκων της χώρας στον ευρύ χώρο του συνόλου του συνασπισμού. Και τέλος διότι η ένταξή της σε έναν ισχυρό συνασπισμό χωρών όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση μεγιστοποιεί το βαθμό ασφάλειας των μεγάλων αγορών του συνασπισμού που είναι απαραίτητη σε μια μικρή χώρα όπως η Ελλάδα για την οικονομική της ανάπτυξη.

Επίσης πολλοί τομείς της οικονομίας αναγκάστηκαν λόγω του ανταγωνισμού να εκσυγχρονισθούν και να προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες και προϊόντα στο κοινωνικό σύνολο. Ο βιομηχανικός τομέας διεύρυνε τη βάση του, αύξησε τον όγκο της παραγωγής και των εξαγωγών του και αναγκάστηκε να προσφέρει καλύτερης ποιότητας προϊόντα και σε προσιτές τιμές. Στον τομέα των υπηρεσιών προέκυψαν δυναμικά οφέλη όπως ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση των συστημάτων εμπορίας και προστατεύθηκε η Ελληνική εμπορική ναυτιλία από τις εκδηλούμενες σε παγκόσμια κλίμακα τάσεις διακρίσεων εις βάρος της.

Τέλος στον γεωργικό τομέα τα οφέλη ήταν αρκετά σημαντικότερα σε σύγκριση με τα οφέλη των άλλων τομέων, αφού διατέθηκαν πόροι για την αύξηση της παραγωγικότητας στη γεωργία, πράγμα που οδήγησε στην περαιτέρω εκμηχάνιση και μεγέθυνση του γεωργικού τομέα. Και δημιουργήθηκαν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την επεξεργασία, διακίνηση και διάθεση των γεωργικών προϊόντων, με συνέπεια την αύξηση του εισοδήματος των αγροτών χωρίς να επιβαρυνθούν οι καταναλωτές.

1.9 Συνοπτικός απολογισμός της πρώτης εικοσαετίας στην ΕΕ

Η εμπειρία της Ελλάδας στην ΕΕ χαρακτηρίζεται από μια σειρά θεαματικών αλλαγών προς όφελος της χώρας. Η Ελληνική οικονομία και η χώρα συνολικά σημείωσαν αλματώδη πρόοδο, με αποκορύφωμα την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και την καθιέρωση του ευρώ ως επίσημου νομίσματος. Παράλληλα, σημειώθηκε γενική άνοδος του βιοτικού επιπέδου, που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του εισοδήματος και του ΑΕΠ. Ένας συνοπτικός απολογισμός της πρώτης εικοσαετίας της παρουσίας της Ελλάδας στην ΕΕ, που παρατίθεται παρακάτω, δημιουργεί την κοινή πεποίθηση ότι η προσχώρηση της χώρας ωφέλησε τόσο την Ένωση όσο και την ίδια.

Ø Σταθεροποίηση της δημοκρατίας και των θεσμών

Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΕ δημιούργησε ένα θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η χώρα κατόρθωσε να σταθεροποιήσει το δημοκρατικό πολιτικό της σύστημα και τους θεσμούς που το διέπουν, μετά την περίοδο της δικτατορίας.

Ø Ενίσχυση της πολιτικής θέσης

Με την ένταξή της στην ΕΕ, η Ελλάδα ενίσχυσε την ανεξαρτησία και τη θέση της στο περιφερειακό και διεθνές σύστημα.

Ø Εδραίωση της εθνικής ασφάλειας

Ως κράτος μέλος της ΕΕ η Ελλάδα είχε την ευκαιρία να αναδειχθεί σε παράγοντα σταθερότητας, ειρήνης και συνεργασίας στην περιοχή των Βαλκανίων και, παράλληλα, να στηρίζει τη διεύρυνση της Ε.Ε. με γνώμονα τις αρχές του διεθνούς δικαίου και της δημοκρατίας.

Ø Αναδιάρθρωση της εθνικής οικονομίας

Προσχωρώντας στην Ε.Ε., η Ελλάδα έλαβε πρόσθετη οικονομική ενίσχυση, μέσω των προγραμμάτων του ΜΟΠ⁷ και ΚΠΣ⁸, για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας.

Ø Δημιουργία περιφερειακών αναπτυξιακών κοινωνικών υποδομών

Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΕ είχε ως αποτέλεσμα την κοινοτική χρηματοδότηση μέσω προγραμμάτων τα οποία προσέφεραν πρόσθετα κίνητρα για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

Ø Νέες προοπτικές ανάπτυξης για την οικονομία

Η Ελλάδα κατόρθωσε, με την ένταξή της στην ΟΝΕ, να δημιουργήσει νέες προοπτικές και δυνατότητες για την ελληνική οικονομία και κοινωνία.

Ø Ισότιμη συμμετοχή στις αποφάσεις για το μέλλον της Ευρώπης

Η Ελλάδα κατόρθωσε να ενδυναμώσει τη θέση και το κύρος της και να συμμετέχει ισότιμα στις αποφάσεις για το μέλλον της Ευρώπης.

⁷ Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, που δόθηκαν κυρίως την περίοδο 1981-1990

⁸ Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης .Το τέταρτο ΚΠΣ θα διατεθεί την περίοδο 2007-2013 αν και σαφώς μειωμένο σε σχέση με παλαιότερα προγράμματα λόγω και της πρόσφατης διεύρυνσης της ΕΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Με την υπογραφή των συνθηκών προσχώρησης στις 16 Απρίλη 2003 στη Στοά Αττάλου στην Αθήνα ενσωματώθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) 10 χώρες με νέα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Έτσι δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την εδραίωση της δημοκρατικής σταθερότητας, της ασφάλειας και της ευημερίας για τα 25 κράτη μέλη της Ε.Ε.

Η προοπτική μιας Ένωσης των 25, των 27 και αργότερα ίσως και περισσότερων μελών δημιουργεί τις προϋποθέσεις εκείνες όπου τη βιώσιμη οικονομία, η πολυφωνική δημοκρατία, η ειρήνη, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον, αποτελούν την κοινή βάση αναφοράς περίπου 500.000.000 ευρωπαίων πολιτών.

2.1 Μια διεύρυνση χωρίς προηγούμενο

Η διεύρυνση της 1^{ης} Μαΐου 2004 χαρακτηρίζεται ως μια από τις σημαντικότερες ευκαιρίες που παρουσιάστηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) στις αρχές του 21^{ου} αιώνα . Η περαιτέρω ενοποίηση της ηπείρου με ειρηνικά μέσα, διαμορφώνει μια ζώνη σταθερότητας και ευημερίας στα κράτη μέλη που αποτελούν την ΕΕ, με το μοναδικό και ιστορικό αυτό εγχείρημα.

Η ΕΕ έχει ήδη μια προϊστορία επιτυχών διευρύνσεων. Η συνθήκη του Παρισιού (1951) για την ίδρυσή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και η συνθήκη της Ρώμης (1957) για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή ΕΥΡΑΤΟΜ) υπεγράφησαν από έξι ιδρυτικά μέλη: το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, και τις Κάτω Χώρες. Στη συνέχεια η ΕΕ γνώρισε τις παρακάτω διαδοχικές διευρύνσεις:

1973 Δανία, Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο

1981 Ελλάδα

1986 Πορτογαλία και Ισπανία

1990 Ανατολική Γερμανία(επανένωση των 2 Γερμανιών, Δυτικής και Ανατολικής).

1995 Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία

Ωστόσο, η τωρινή διεύρυνση συνιστά μοναδική πρόκληση, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ιστορικό προηγούμενο από την άποψη της κλίμακας και της πολυμορφίας.⁹ Αν και οι βάσεις για τη διεύρυνση είχαν τεθεί από το 1993, η ΕΕ εισήλθε στην τελική φάση της διαδικασίας της διεύρυνσης το Μάρτιο του 1998. Η διαδικασία αυτή πέτυχε την ένταξη δέκα χωρών:

Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακική Δημοκρατία, Σλοβενία.

Άλλες τρεις χώρες παραμένουν υποψήφιες: **Βουλγαρία, Ρουμανία και Τουρκία.**

Για την προσχώρηση στην Ένωση των 10 Νέων Κρατών-Μελών (με το πλήθος διαφορετικών ιστορικών και πολιτιστικών διαδρομών που τις χαρακτηρίζουν), αυτά ικανοποίησαν τους

⁹ Η ΕΕ επεκτάθηκε ενσωματώνοντας στους κόλπους της 8 χώρες του τέως Ανατολικού Μπλοκ καθώς και 2 παλιές Βρετανικές αποικίες.

οικονομικούς και πολιτικούς όρους που είναι γνωστοί ως “**κριτήρια της Κοπεγχάγης**” και σύμφωνα με τους οποίους μια υποψήφια χώρα μέλος πρέπει:

- να έχει σταθερό δημοκρατικό καθεστώς με σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου και προστασία των μειονοτήτων
- να έχει οικονομία της αγοράς που λειτουργεί
- να υιοθετήσει τους κοινούς κανόνες και τα κοινά πρότυπα και πολιτικές που συνθέτουν το δίκαιο της ΕΕ.

Η ΕΕ βοήθησε τα σημερινά νέα κράτη-μέλη να ενσωματώσουν την κοινοτική νομοθεσία, ενώ παρείχε σ’ αυτά μια σειρά οικονομικών ενισχύσεων για την βελτίωση των υποδομών και της οικονομίας τους. Στις 9 Οκτωβρίου 2002, η Επιτροπή πρότεινε για ένταξη, το 2004, την Κύπρο, την Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβακική Δημοκρατία, και τη Σλοβενία. Στις 13 Δεκεμβρίου 2002, το Ευρωπαϊκό συμβούλιο της Κοπεγχάγης επιβεβαίωσε ότι οι προαναφερόμενες 10 χώρες θα ήταν τα νέα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την 1^η Μαΐου 2004. Στις 16 Απριλίου 2003, υπογράφονται οι συνθήκες προσχώρησης στη Στοά Αττάλου στην Αθήνα. Την 1^η Μαΐου 2004 πραγματοποιείται η μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της ΕΕ καθώς ενσωματώνονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση 10 χώρες με νέα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αριθμεί 25 Κράτη-Μέλη.

2.2 Η πορεία προς την προσχώρηση

Η διεύρυνση τοποθετεί την Κρακοβία στην καρδιά της Ευρώπης.

Πολύ πριν την ουσιαστική έναρξη των διαπραγματεύσεων του 1998, η Ένωση βοηθούσε τις υποψήφιες χώρες να προετοιμαστούν για την προσχώρηση βοηθώντας τις να μεταβούν σε οικονομία της αγοράς και καθιερώνοντας τη θεσμική δομή πλουραλιστικών δημοκρατιών. Οι προσπάθειες αυτές άρχισαν το 1989 με το επονομαζόμενο πρόγραμμα **Phare**, σκοπός του οποίου ήταν να βοηθήσει τις υποψήφιες χώρες να στραφούν προς οικονομίες βασισμένες στην αγορά και να εισάγουν τη θεσμική δομή των πλουραλιστικών δημοκρατιών.

Πριν την προσχώρηση, τα νέα μέλη όφειλαν να υιοθετήσουν το λεγόμενο κοινοτικό κεκτημένο, πράγμα που σημαίνει την εφαρμογή 80.000 σελίδων της νομοθεσίας της ΕΕ, με εξασφάλιση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας της γραφειοκρατικής και διοικητικής δομής, καθώς και ενίσχυση των νομοθετικών συστημάτων και της ασφάλειας στα ανατολικά τους σύνορα. Τα σύνορα αυτά καθίστανται τώρα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης 25 Εθνών. Τα ασφαλή εξωτερικά σύνορα αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση ανοιχτών εσωτερικών συνόρων στο εσωτερικό της ΕΕ. Η Ένωση χορηγεί σημαντική βοήθεια, τόσο υλική όσο και υπό μορφή τεχνικής στήριξης και παροχής συμβούλων, ώστε να συμμορφωθούν οι συνοριακοί έλεγχοι στα πρότυπα της ΕΕ.

Ως τα τέλη του 2002-λιγότερο από 13 έτη μετά την κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας και το τέλος του ψυχρού πολέμου – οι οκτώ χώρες της Κεντρικής και

Ανατολικής Ευρώπης είχαν ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις τους και ήταν έτοιμες να προσχωρήσουν, από κοινού με τις δύο μεσογειακές νήσους. Δύο άλλες υποψήφιες χώρες, η Βουλγαρία και η Ρουμανία, δεν μπόρεσαν να ολοκληρώσουν τις διαπραγματεύσεις τους εγκαίρως, και ο προγραμματισμός της προσχώρησής τους αναβλήθηκε για το 2007.

Ιστορικό της ενταξιακής πορείας των 10 νέων κρατών μελών

Ύστερα από την πτώση του Τείχους του Βερολίνου και συγκεκριμένα το 1991 δύο χώρες του Ανατολικού Μπλόκ, η Ουγγαρία και η Πολωνία υπογράφουν τις πρώτες Συμφωνίες Σύνδεσης με την Ε.Ε. Στη συνέχεια και οι υπόλοιπες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης θα υπογράφουν παρεμφερείς συμφωνίες. Το 1996 η Σλοβενία και η Τσεχία υποβάλλουν αίτηση προσχώρησης στην Ε.Ε. ενώ την ίδια χρονιά τίθεται σε ισχύ η τελική φάση της τελωνειακής ένωσης με την Τουρκία (είχε υποβάλλει αίτηση σύνδεσης το 1987).

Το Ευρωπαϊκό συμβούλιο του Λουξεμβούργου (1997) ενέκρινε την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με έξι χώρες (ομάδα του Λουξεμβούργου) την Κύπρο, την Πολωνία, την Τσεχία, την Εσθονία, την Ουγγαρία και την Σλοβενία. Τρία χρόνια αργότερα αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις με τη Βουλγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Ρουμανία και τη Σλοβάκικη Δημοκρατία. Το 2001 τίθεται σε εφαρμογή η νέα στρατηγική για τη διεύρυνση και συνάπτεται εταιρική σχέση για την προσχώρηση της Τουρκίας. Το επόμενο έτος ολοκληρώνονται οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Κύπρο, την Μάλτα και τις χώρες του Πρώην Ανατολικού Μπλόκ, εκτός της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας ενώ η Τουρκία για μία ακόμη φορά δεν παίρνει ημερομηνία έναρξης διαπραγματεύσεων.

2.3 Πως γίνεται μια χώρα μέλος της ΕΕ

Η διαδικασία ένταξης μιας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει τα ακόλουθα στάδια:

Συμφωνίες Σύνδεσης

Οι Συμφωνίες Σύνδεσης ή Ευρωπαϊκές Συμφωνίες αποτελούν τις επίσημες διμερείς συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και των υποψηφίων χωρών και παρέχουν το βασικό πλαίσιο για την παρακολούθηση και υιοθέτηση του κεκτημένου, καθώς και για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων της εταιρικής σχέσης για την προσχώρηση. Οι συμφωνίες αυτές καλύπτουν το εμπόριο, τον πολιτικό διάλογο καθώς και τη συνεργασία στους τομείς των μεταφορών, της βιομηχανίας, του περιβάλλοντος, καθώς και στον τελωνειακό τομέα.

Περιοδικές Εκθέσεις

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντάσσει σε ετήσια βάση, από το 1998, περιοδικές εκθέσεις για την εκτίμηση της προόδου των υποψηφίων για ένταξη χωρών ως προς την εκπλήρωση των κριτηρίων προσχώρησης. Οι εκθέσεις αυτές υποβάλλονται στο Συμβούλιο της ΕΕ προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως βάση για τις διαπραγματεύσεις που θα ακολουθήσουν. Ειδικότερα, στις περιοδικές εκθέσεις, εξετάζεται η πρόοδος κάθε υποψήφιας χώρας σε σχέση με τα «**Κριτήρια της Κοπεγχάγης**»:

- ***Πολιτικά κριτήρια***

Η υποψήφια χώρα πρέπει να έχει επιτύχει σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα δικαιώματα του ανθρώπου και την προστασία των μειονοτήτων.

- ***Οικονομικά κριτήρια***

Οι υποψήφιες χώρες πρέπει να διαθέτουν λειτουργούσα οικονομία της αγοράς, καθώς και την ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς στο εσωτερικό της ΕΕ.

- ***Κριτήρια όσον αφορά την υιοθέτηση του κεκτημένου***

Η υποψήφια χώρα πρέπει να έχει την ικανότητα να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους, μεταξύ των οποίων την υιοθέτηση των στόχων της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Εταιρικές σχέσεις για την προσχώρηση

Οι εταιρικές σχέσεις για την προσχώρηση αποτελούν το κεντρικό εργαλείο της προενταξιακής στρατηγικής. Βασιζόμενες στις περιοδικές εκθέσεις, καθορίζουν τις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες που πρέπει να τηρήσει κάθε χώρα ώστε να ανταποκριθεί στα κριτήρια προσχώρησης. Καθορίζουν, επίσης, όλες τις μορφές χρηματοδοτικής βοήθειας που διαθέτει η ΕΕ για να στηρίξει τις προτεραιότητες αυτές, καθώς και τους όρους από τους οποίους εξαρτάται η χορήγηση της σχετικής βοήθειας (δεσμεύσεις εκ μέρους των υποψηφίων χωρών όσον αφορά τη δημιουργία δημοκρατικών θεσμών, την μακροοικονομική σταθερότητα, την αναδιάρθρωση της βιομηχανίας, την πυρηνική ασφάλεια, την υιοθέτηση του κεκτημένου κλπ.)

Εθνικό πρόγραμμα για την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου

Σε συνέχεια των εταιρικών σχέσεων για την προσχώρηση, οι υποψήφιες χώρες είναι υποχρεωμένες να συντάξουν τα εθνικά τους προγράμματα για την υιοθέτηση του κεκτημένου τα οποία, αφενός, καθορίζουν το απαιτούμενο ανθρώπινο δυναμικό και τους χρηματοδοτικούς πόρους και, αφετέρου, οριοθετούν το χρονοδιάγραμμα τήρησης των προτεραιοτήτων για την προσχώρηση

Προενταξιακή χρηματοδοτική συνδρομή

Για την υποστήριξη της προσαρμογής των υποψηφίων για ένταξη χωρών, η ΕΕ παρέχει βοήθεια μέσω του προγράμματος Phare (ενίσχυση των θεσμικών οργάνων και των διοικητικών και δικαστικών δομών για την εφαρμογή του κεκτημένου και προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής), καθώς και των χρηματοδοτικών μέσων ISPA (διαρθρωτικό μέσο για τη χρηματοδότηση επενδύσεων στον τομέα του περιβάλλοντος και των μεταφορών) και SAPARD (διαρθρωτικό μέσο προσαρμογής για τη γεωργία και την ανάπτυξη της υπαίθρου). Προβλέπεται, επίσης, συγχρηματοδότηση με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και άλλα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, κυρίως για τη χρηματοδότηση έργων υποδομής μεγάλης κλίμακας.

Η Ευρωπαϊκή διάσκεψη

Η Ευρωπαϊκή διάσκεψη αποτελεί φόρουμ πολιτικών διαβουλεύσεων μεταξύ των υποψηφίων χωρών και των κρατών μελών της ΕΕ κατά την οποία συζητούνται θέματα διασυνοριακού χαρακτήρα, όπως η κοινή εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφάλειας η δικαιοσύνη, οι εσωτερικές και οικονομικές υποθέσεις, το περιβάλλον και η περιφερειακή συνεργασία.

Οι Διαπραγματεύσεις

Οι διαπραγματεύσεις, οι οποίες διεξάγονται στο πλαίσιο διμερών διασκέψεων προσχώρησης μεταξύ των κρατών μελών και εκάστης των υποψηφίων χωρών, καθορίζουν τους όρους από τους οποίους κάθε υποψήφια χώρα θα καταστεί πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά την προσχώρησή της στην ΕΕ, κάθε υποψήφια χώρα πρέπει να έχει εναρμονιστεί πλήρως με το κοινοτικό κεκτημένο. Για τους σκοπούς της διαπραγμάτευσης, το κεκτημένο έχει υποδιαιρεθεί σε 31 κεφάλαια. Το προσωρινό κλείσιμο των κεφαλαίων επέρχεται εφόσον η υποψήφια χώρα δεσμεύεται όσον αφορά την εναρμόνιση της νομοθεσίας της προς το κεκτημένο και την προσαρμογή των διοικητικών και δικαστικών δομών της, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η μεταφορά και η εφαρμογή της ΕΕ με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Η Επιτροπή παρακολουθεί την τήρηση αυτών των δεσμεύσεων.

2.4 Τα κεφάλαια των διαπραγματεύσεων

Για τους σκοπούς της διαπραγμάτευσης, το σύνολο της νομοθεσίας και των κανόνων της ΕΕ, διαιρείται σε 31 κεφάλαια:

1. Ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών
2. Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων
3. Ελευθερία παροχής υπηρεσιών
4. Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων
5. Εταιρικό δίκαιο
6. Πολιτική ανταγωνισμού
7. Γεωργία
8. Αλιεία
9. Πολιτική για τις μεταφορές
10. Φορολογία
11. Οικονομική και νομισματική ένωση
12. Στατιστική
13. Κοινωνική πολιτική και απασχόληση
14. Ενέργεια
15. Βιομηχανική πολιτική
16. Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις
17. Επιστήμη και έρευνα
18. Εκπαίδευση και κατάρτιση
19. Τηλεπικοινωνίες και τεχνολογία της πληροφορίας
20. Πολιτιστικός και οπτικοακουστικός τομέας
21. Περιφερειακή πολιτική και διαρθρωτικά μέσα
22. Περιβάλλον
23. Καταναλωτές και προστασία της υγείας

24. Συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων
25. Τελωνειακή ένωση
26. Εξωτερικές σχέσεις
27. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας
28. Δημοσιονομικός έλεγχος
29. Χρηματοδοτικές και δημοσιονομικές διατάξεις
30. Θεσμοί
31. Άλλα

Η Συνθήκη Ένταξης

Τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων αποτελούν το περιεχόμενο της συνθήκης ένταξης η οποία υποβάλλεται στο Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ καθώς και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για έγκριση. Στη συνέχεια, υποβάλλεται στα κράτη μέλη και στην υποψήφια χώρα για κύρωση σύμφωνα με τις εθνικές διαδικασίες. Μετά την κύρωσή της, η συνθήκη τίθεται σε ισχύ και η υποψήφια καθίσταται πλήρες μέλος της ΕΕ.

2.5 Οφέλη της διεύρυνσης

Τα οφέλη από την επέκταση της Ένωσης στις συγκεκριμένες χώρες είναι **πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά**:

- Η επέκταση της ζώνης ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην Ευρώπη θα ενισχύσει την ασφάλεια όλων των λαών της.
- Η προσθήκη άνω των 100 εκατομμυρίων πολιτών (οι δέκα νέες χώρες, η Βουλγαρία και η Ρουμανία) από χώρες με ταχέως αναπτυσσόμενη οικονομία στην ΕΕ, σχηματίζει μια Ενωμένη Ευρώπη 470 εκατομμυρίων, που θα τονώσει την οικονομική ανάπτυξη και θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας τόσο στα παλαιά όσο και στα νέα κράτη μέλη.
- Θα βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των πολιτών στο σύνολο της Ευρώπης, δεδομένου ότι τα νέα κράτη μέλη θα υιοθετήσουν τις πολιτικές της ΕΕ που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας, των ναρκωτικών και της λαθρομετανάστευσης.
- Η άφιξη των νέων κρατών μελών θα εμπλουτίσει την ΕΕ, αυξάνοντας την πολιτική πολυμορφία και την ανταλλαγή ιδεών και βελτιώνοντας την κατανόηση άλλων λαών.
- Η διεύρυνση θα ενισχύσει το ρόλο της Ένωσης στο διεθνή χώρο-εξωτερική πολιτική και πολιτική για την ασφάλεια, εμπορική πολιτική και λοιπά πεδία της παγκόσμιας διακυβέρνησης.

Οι τρίτες χώρες θα αποκομίσουν σημαντικά οφέλη από τη διευρυμένη Ένωση. Ένα ενιαίο σύνολο εμπορικών κανόνων, ενιαίο δασμολόγιο και ενιαίο σύνολο διοικητικών διαδικασιών θα ισχύουν σε ολόκληρη την ενιαία αγορά της διευρυμένης Ένωσης. Αυτό θα διευκολύνει τις συναλλαγές των επιχειρήσεων των τρίτων χωρών και θα προσφέρει καλύτερους όρους για τις επενδύσεις και το εμπόριο. Υπάρχουν ήδη ορατά οφέλη:

- Στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη αναδείχθηκαν σταθερά δημοκρατικά καθεστώτα, με δημοκρατικούς θεσμούς και μεγαλύτερο σεβασμό προς τις μειονότητες.
- Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις στις συγκεκριμένες χώρες είχαν ως αποτέλεσμα υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης (πάνω από τα επίπεδα της ΕΕ) και καλύτερες προοπτικές απασχόλησης.
- Η διαδικασία αυτή υποβοηθήθηκε και ενθαρρύνθηκε από την προοπτική της προσχώρησης στην ΕΕ και από την οικονομική βοήθεια της τελευταίας.
- Κατόπιν αυτού, αυξήθηκαν οι εμπορικές συναλλαγές της Ένωσης με τις συγκεκριμένες χώρες (εμπορικό πλεόνασμα ύψους 17 δις. Ευρώ το 2000) και κατ' επέκταση, η απασχόληση και η ανάπτυξη.
- Πολυάριθμες οικονομικές αναλύσεις έχουν κατάληξη στο συμπέρασμα ότι τα οφέλη της διεύρυνσης υπερβαίνουν το κόστος της. Έστω και αν τα οφέλη είναι σχετικά καλύτερα για τα νέα κράτη-μέλη, επειδή αυτά ξεκινούν από χαμηλότερη οικονομική βάση, εν τούτοις και οι δύο πλευρές είναι κερδισμένες. Επιπλέον, τα νέα κράτη-μέλη, που είναι ήδη εκτεθειμένα στην πρόκληση της παγκοσμιοποίησης, θα βοηθήσουν την Ένωση να την αντιμετωπίσει.

Η νέα διεύρυνση

Καθώς η ΕΕ αρχίζει να αφομοιώνει τα δέκα νέα μέλη, η προθεσμία για την επόμενη διεύρυνση πλησιάζει. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία έχουν πλέον ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις τους για την προσχώρηση και θα προσχωρήσουν στην Ένωση το 2007. Δύο άλλες υποψήφιες χώρες, η Τουρκία και η Κροατία, άρχισαν τις διαπραγματεύσεις για τις προσχώρηση το 2005, αφού έδωσαν πράσινο φως οι ηγέτες της ΕΕ στη διάσκεψη κορυφής τον Δεκέμβριο 2004.

2.6 Τα Νέα Κράτη Μέλη Είναι:

2.6.1 Εσθονία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Εσθονίας¹⁰

Έκταση: 45.227 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Τάλλιν

Πληθυσμός(2002): 1.360.000 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Εσθονική

Εθνικό Νόμισμα: Εσθονική κορώνα

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Κυρίως Λουθηρανοί, άλλα θρησκευματα: Χριστιανοί Ορθόδοξοι, Βαπτιστές, Ρωμαιοκαθολικοί και Μεθοδιστές

Σύνθεση πληθυσμού: Εσθονοί 80%, πολίτες άλλων χωρών (κυρίως Ρώσοι) 7%, άλλοι 13%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 24 Φεβρουαρίου (1918), Ημέρα Ανεξαρτησίας από την Σοβιετική Ρωσία, 20 Αυγούστου (1991), Ημέρα Ανεξαρτησίας από τη Σοβιετική Ένωση

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 5.100 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002): Υπηρεσίες 65,3%, βιομηχανία 22,8%, κατασκευές 6,6%, γεωργία 5,4%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003): 5,2%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 68,3% του συνολικού πληθυσμού

¹⁰ Τα στοιχεία για την Εσθονία ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,2_dievrynsi.htm.

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 62,6%, βιομηχανία 25%, κατασκευές 5,9%, γεωργία 6,5%κατασκευές 5,2%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 68% - Εισαγωγές: 57,9%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 9,1%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 4,5%

Δείκτης Μετανάστευσης (2000): 0,2%

Χρήστες Internet (2000): 366.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Το 1918 η Εσθονία απέκτησε την ανεξαρτησία της από τη Ρωσική Αυτοκρατορία. Το 1940 και μέχρι το 1941 προσαρτήθηκε στη Σοβιετική Ένωση για να κατακτηθεί αμέσως μετά από τη Γερμανία (1941-1944). Το 1944 η χώρα "ελευθερώθηκε" από τους Σοβιετικούς στρατιώτες και κατ' επέκταση ξαναπέρασε στον σοβιετικό έλεγχο.

Στις 20 Αυγούστου του 1991 η Εσθονία ανακήρυξε την παλινόρθωση της ανεξαρτησίας της και γρήγορα αναγνωρίστηκε από άλλες χώρες ως ανεξάρτητο κράτος, ενώ την ίδια χρονιά έγινε δεκτή από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Τα ανατολικά σύνορα με τη Ρωσία παρέμεναν θέμα ανοιχτής διαμάχης μεταξύ των δύο χωρών μέχρι το 1999, που έκλεισε με την υπογραφή της συνθήκης των συνόρων.

Πολιτικό Σύστημα

Ο Πρόεδρος της Εσθονίας είναι ο αρχηγός του κράτους και της εθνικής ασφάλειας της χώρας. Η θητεία του είναι πενταετής και εκλέγεται από τα μέλη του Κοινοβουλίου ή από εκλογικό σώμα το οποίο αποτελούν μέλη του Κοινοβουλίου και μέλη τοπικών κυβερνήσεων. Την εκτελεστική εξουσία ασκεί η κυβέρνηση και τη νομοθετική το Κοινοβούλιο. Τον υποψήφιο Πρωθυπουργό ορίζει το Κοινοβούλιο, ενώ μέλη της κυβέρνησης ορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ύστερα από πρόταση του Πρωθυπουργού. Το Κοινοβούλιο έχει εκατόν ένα μέλη, τα οποία εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία για τέσσερα χρόνια.

Πολιτισμός

Έντονα μεσαιωνικό χαρακτήρα έχουν οι εσθονικές πόλεις Τράτου και Νάρβα, ενώ η πρωτεύουσα Τάλλιν είναι μία από τις καλύτερα διατηρημένες μεσαιωνικές πόλεις της Ευρώπης. Την ίδια στιγμή τα νησιά που βρίσκονται στη δυτική ακτή της χώρας και αποτελούν τον πλέον δημοφιλή προορισμό Εσθονών και ξένων τουριστών, έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενοι οικισμοί από την ΟΥΝΕΣΚΟ.

Οικονομία

Η μετάβαση από την αυστηρά ελεγχόμενη οικονομία στην οικονομία της αγοράς ξεκίνησε στην Εσθονία το 1990. Το 1992 έγιναν νομισματικές μεταρρυθμίσεις, όπως η καθιέρωση εθνικού νομίσματος, με αποτέλεσμα την απελευθέρωση των τιμών. Το κράτος κράτησε τον έλεγχο μόνο στην τιμή της ενέργειας, σε ορισμένες υπηρεσίες και στα ενοίκια. Αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων για την ένταξη στην οικονομία της αγοράς ήταν η μείωση του ΑΕΠ το 1991-94, ενώ ένα χρόνο αργότερα η μεταβατική περίοδος και οι δυσκολίες που αυτή έφερε έλαβαν τέλος.

Ενώ η οικονομική ανάπτυξη της χώρας ήταν στο απόγειό της το 1997, εξωτερικοί παράγοντες μεταξύ των οποίων και η κρίση της ρωσικής αγοράς, είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση του ΑΕΠ της Εσθονίας κατά 1,1% το 1999. Το ποσοστό ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας το 2000 έφτασε το 6%, αύξηση που συνεχίστηκε και το 2001 ως αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής προσέγγισης με τα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Εξαγώγιμα προϊόντα της χώρας είναι οι μηχανικές και ηλεκτρικές συσκευές, τα ξύλινα προϊόντα και τα υφάσματα. Ο τουρισμός και οι εμπορικές μεταφορές αποτελούν σημαντικό παράγοντα των οικονομικών επιχειρήσεων της Εσθονίας. Η Φινλανδία και η Σουηδία είναι οι χώρες που κυρίως συνεργάζονται με την Εσθονία στους τομείς των επιχειρήσεων, επενδύσεων και τουρισμού.

2.6.2 Κύπρος

Επίσημη ονομασία: Κυπριακή Δημοκρατία¹¹

Έκταση: 9.251 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Λευκωσία

Πληθυσμός(2002): 797.800 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Ελληνική, Τουρκική

Εθνικό Νόμισμα: Κυπριακή λίρα

¹¹ Τα στοιχεία για την Κυπριακή Δημοκρατία ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,3_dievrynsi.htm

Πολίτευμα: Προεδρική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Ορθόδοξοι (κυρίως), Μουσουλμάνοι, άλλοι (Ρωμαιοκαθολικοί, Αρμένιοι, Μαρωνίτες, κ.ά.)

Σύνθεση πληθυσμού: Ελληνοκύπριοι 84,1%, Τουρκοκύπριοι 11,7%, άλλοι 4,2%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 1η Οκτωβρίου (1960), Ημέρα Ανεξαρτησίας από τη Μεγάλη Βρετανία

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 15.000 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002): Υπηρεσίες 75,6%, βιομηχανία 12,7%, κατασκευές 7,4 %, γεωργία 4,3%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003): 2,4%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 70,9% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 71,6%, βιομηχανία 13,3%, κατασκευές 9,9 %, γεωργία 5,3%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εισαγωγές: 55,8% - Εξαγωγές: 48%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 3,8%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 2,3%

Δείκτης Μετανάστευσης (2001): 4,1%

Χρήστες Internet (2000): 120.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Η Κύπρος βρισκόταν υπό βρετανική κυριαρχία από το 1878 έως την ανεξαρτησία της, το 1960. Το Σύνταγμα του 1960 προέβλεπε την κατανομή της εξουσίας μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1964, λόγω των αναταραχών που προκλήθηκαν μεταξύ των δύο κοινοτήτων, εγκαταστάθηκε στο νησί Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών (UNFICYP). Το 1974, με αφορμή το στρατιωτικό πραξικόπημα για την ανατροπή του Προέδρου της Κύπρου Μακαρίου, η Τουρκία με στρατιωτικές επιχειρήσεις έθεσε υπό την κατοχή της το ένα τρίτο του νησιού (το βόρειο τμήμα της Κύπρου).¹² Ανακωχή επιτεύχθηκε τον Ιούλιο του ίδιου έτους με τη συμβολή του ΟΗΕ. Το 1975, το νησί χωρίστηκε σε δύο τμήματα τα όρια των οποίων ορίζει η "πράσινη γραμμή", που βρίσκεται υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ. Το βόρειο τμήμα της Κύπρου, το οποίο κατέχουν οι Τουρκοκύπριοι, έχει ξεχωριστό Σύνταγμα, που ορίζει την άμεση εκλογή

¹² Το κατεχόμενο μέρος ήταν το πιο πλουτοπαραγωγικό της Κύπρου. Παρ' όλα αυτά η Κύπρος κατάφερε να αναπτυχθεί και να γίνει ένα οικονομικά εύρωστο κράτος με ισχυρό νόμισμα και να προσελκύει ξένους επενδυτές και επιχειρήσεις σε αντίθεση με το ψευδοκράτος.

Προέδρου και Νομοθετικής Βουλής. Το 1983, οι Τουρκοκύπριοι ανακήρυξαν την ανεξαρτησία τους αποκαλώντας το κατεχόμενο τμήμα της Βορείου Κύπρου "Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου", την οποία αναγνωρίζει επίσημα μόνο η Τουρκία. Έκτοτε, καταβάλλονται προσπάθειες υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών για την επίτευξη δίκαιης, βιώσιμης και λειτουργικής επίλυσης του κυπριακού προβλήματος, με τελευταία την υποβολή του αποκαλούμενου "**Σχεδίου Ανάν**".¹³

Πολιτικό Σύστημα

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1960, η Κυπριακή Δημοκρατία αποτελεί ανεξάρτητη και κυρίαρχη δημοκρατία, με προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος ορίζει και το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο Πρόεδρος εκλέγεται με καθολική και άμεση ψηφοφορία για περίοδο πέντε ετών. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, αποτελούμενη από ογδόντα μέλη τα οποία εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία και έχουν πενταετή θητεία. Μετά την αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων από τα κρατικά όργανα (1963), η Βουλή των Αντιπροσώπων αποτελείται μόνο από Ελληνοκύπριους βουλευτές. Οι εικοσιτέσσερις θέσεις που προορίζονται για τους Τουρκοκύπριους βουλευτές παραμένουν κενές από το 1963.

Πολιτισμός

Η Κύπρος, το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου μετά τη Σικελία και τη Σαρδηνία, έχει ιστορία 9,000 ετών. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, στο νότιο-ανατολικό άκρο της Μεσογείου, στο σταυροδρόμι μεταξύ τριών ηπείρων, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής, έχει επηρεαστεί από ένα κράμα πολιτισμών με κυρίαρχο τον ελληνικό. Η ελληνική γλώσσα και ο πολιτισμός επικράτησαν δια μέσου των αιώνων, παρόλο που η Κύπρος περιήλθε υπό την κυριαρχία διαδοχικών ξένων δυνάμεων, κυρίως των Φράγκων, των Ενετών, των Οθωμανών και των Βρετανών. Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, στην Κύπρο γεννήθηκε η Αφροδίτη, θεά της ομορφιάς και του έρωτα. Η Κύπρος διαθέτει αξιόλογα αρχαία μνημεία, ενώ πολλές παραδοσιακές της εκδηλώσεις έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα.

Οικονομία

Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, οικονομική σταθερότητα και ικανοποιητικό επίπεδο απασχόλησης. Τα τελευταία πέντε χρόνια, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης ήταν περίπου 3,8%, ενώ ο πληθωρισμός και η ανεργία ανέρχονταν μόλις στο 2,8% και 3,3% την ίδια χρονική περίοδο. Αξιοσημείωτο δε είναι το γεγονός ότι το βιοτικό της επίπεδο είναι υψηλότερο ακόμη και από ορισμένες χώρες της Ε.Ε..

Η Κύπρος είναι σήμερα σημαντικός τουριστικός προορισμός, κέντρο παροχής υπηρεσιών, κυρίως τραπεζικών και ναυτιλιακών, και τηλεπικοινωνιακός κόμβος. Ο τομέας των υπηρεσιών (τουρισμός, μεταφορές, επικοινωνίες, εμπόριο, τραπεζικές εργασίες, ασφάλειες, κτηματομεσιτικές εργασίες, νομικές υπηρεσίες, δημόσια διοίκηση) αποτελεί τον σημαντικότερο τομέα της οικονομίας της χώρας, αντιπροσωπεύοντας το 77% του ΑΕΠ και απασχολώντας το 71% του οικονομικά ενεργά πληθυσμού.

¹³ Που απορρίφθηκε από την Κυπριακή λαό τον Απρίλιο του 2004 με ποσοστό 76%, η έγκριση του από την Τουρκοκυπριακή πλευρά δεν έχει επιφέρει ως σήμερα κάποια ουσιαστική αλλαγή στο Κυπριακό πρόβλημα.

Ιδιαίτερα αναπτυγμένος είναι ο τουριστικός τομέας, ο οποίος συνεισφέρει το 9,4% του ΑΕΠ της χώρας και απασχολεί το 11% του εργατικού δυναμικού. Η Κύπρος έχει, επίσης, καταστεί σημαντικό ναυτιλιακό κέντρο και, με βάση τον αριθμό των πλοίων που φέρουν τη σημαία της, κατέχει την έκτη θέση παγκοσμίως ως ναυτιλιακή δύναμη. Εξάλλου, η κεντρική γεωγραφική θέση του νησιού, η παροχή ευρέως φάσματος επαγγελματικών υπηρεσιών, η προηγμένη υποδομή μεταφορών και τηλεπικοινωνιών και η ευρεία γνώση της αγγλικής γλώσσας είναι μερικοί από τους παράγοντες που έχουν συμβάλει ουσιαστικά στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Ο βιομηχανικός τομέας, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 12,4% του ΑΕΠ και απασχολεί το 14% του εργατικού δυναμικού, είναι αρκετά αναπτυγμένος. Σημαντικότεροι βιομηχανικοί κλάδοι είναι τα τρόφιμα, τα ποτά, ο καπνός, η υφαντουργία, τα είδη ένδυσης και υπόδησης, τα μεταλλικά, χημικά και πλαστικά προϊόντα.

2.6.3 Λετονία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Λετονίας¹⁴

Έκταση: 64.589 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Ρίγα

Πληθυσμός(2000): 2.424.000 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Λεττονική

Εθνικό Νόμισμα: Λατ

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί

Σύνθεση πληθυσμού: Λετονοί 77,6%, άλλες εθνικότητες 22,4%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 18 Νοεμβρίου (1918), Ημέρα Ανεξαρτησίας από τη Σοβιετική Ρωσία, 21 Αυγούστου (1991), Ημέρα Ανεξαρτησίας από τη Σοβιετική Ένωση

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 3.800 Ευρώ

¹⁴ Τα στοιχεία για την Λετονία ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all//2,2,2,4_dievrynsi.htm.

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002): Υπηρεσίες 70,6%, βιομηχανία 18,7%, κατασκευές 6,1%, γεωργία 4,7%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003): 8,8%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 69,8% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 59,1%, βιομηχανία 19,3%, γεωργία 15,3%, κατασκευές 6,2%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 60,4% - Εισαγωγές: 53%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 12,8%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 2,8%

Δείκτης Μετανάστευσης (2002): -0,8%

Χρήστες Internet (2001): 169.680 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Έχοντας σχεδόν κοινή ιστορία με τις γειτονικές χώρες της Βαλτικής, η Λετονία, υπήρξε ανέκαθεν η γέφυρα που ένωνε τη δυτική Ευρώπη με τη Ρωσία, γεγονός που την έκανε ιδιαίτερα ευάλωτη σε εισβολείς και κατακτήσεις. Στο τέλος του 18ου αιώνα και ενώ όλα τα εδάφη της Λετονίας ανήκαν στη Ρωσία, η χώρα γνώρισε μια περίοδο αναγέννησης και ξεκίνησε να διεκδικεί παρόμοια δικαιώματα με αυτά που είχαν ήδη άλλες χώρες. Το Νοέμβριο του 1918 η Λετονία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου κατακτήθηκε από τη Γερμανία, ενώ το 1944 ανακαταλήφθηκε από τη Σοβιετική Ένωση. Με την κατάρρευση του ρωσικού καθεστώτος το 1991, η χώρα επανέκτησε την ανεξαρτησία της. Η Λετονία έχει κοινούς γλωσσικούς δεσμούς με τη Λιθουανία (στο νότο) και ιστορικούς δεσμούς με την Εσθονία (στο βορρά).

Πολιτικό Σύστημα

Το πολίτευμα της Λετονίας είναι η Κοινοβουλευτική Δημοκρατία όπου η νομοθετική εξουσία ασκείται, μετά από εθνικές εκλογές, από το εκατονταμελές Κοινοβούλιο, η θητεία του οποίου είναι τετραετής. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από το Κοινοβούλιο με 4ετή θητεία και είναι εκείνος που ορίζει τον Πρωθυπουργό της χώρας.

Πολιτισμός

Η λεττονική γλώσσα είναι μία από τις αρχαιότερες της Ευρώπης και έχει συγγένεια με τη σανσκριτική και την αρχαία ινδική γλώσσα. Οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές παραδόσεις της Λετονίας έχουν ιστορία αιώνων. Αξίζει να σημειωθεί ότι πάνω από 1,4 εκατ. παραδοσιακά λαϊκά τραγούδια, τα λεγόμενα '**daina**,' έχουν καταγραφεί, τα οποία αναφέρονται στα ήθη και τα έθιμα των αρχαίων Λετονών.

Η πολιτιστική ζωή της χώρας θεωρείται από τις πλουσιότερες και πιο ποικιλόμορφες. Στους δρόμους της πρωτεύουσας Ρίγα συναντά κανείς κτίρια εξαιρετικής αρχιτεκτονικής, ενώ την έκταση της χώρας με τα 12.310 ποτάμια και τις 3.000 λίμνες στολίζουν μεσαιωνικές πόλεις και κάστρα από διαφορετικές ιστορικές εποχές.

Οικονομία

Η Λετονία ήταν για αιώνες κυρίως χώρα αγροτική, αλλά και με καλές επιδόσεις τόσο στην αλιεία όσο και στη δασοπονία που βιομηχανοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό κατά τη σοβιετική περίοδο. Παράλληλα η χώρα είχε να αντιμετωπίσει τη μεγάλη εισροή ξένων εργατών, κυρίως Ρώσων.

Μετά την κατάρρευση του Κομμουνισμού, στη χώρα έγιναν ριζικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να γίνει η μετάβαση στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς. Οι Λετονοί προάγουν το στοιχείο του υψηλού μορφωτικού επιπέδου, του υψηλού επιπέδου εξειδίκευσης και προσαρμοστικότητας του εργατικού δυναμικού της χώρας, ενώ την ίδια στιγμή η ηγεσία της χώρας προσπαθεί να προσελκύσει ξένες επενδύσεις μέσω πολλαπλών κινήτρων. Οι μεταφορές και επικοινωνίες στη χώρα, καθώς και η επεξεργασία ξύλου και τροφίμων είναι οι τομείς που έχουν προσελκύσει τον κύριο όγκο των ξένων επενδύσεων. Βασικά κτηνοτροφικά προϊόντα είναι το κρέας και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, ενώ τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι το κριθάρι, οι πατάτες και η σίκαλη. Τέλος, η βιομηχανία, βασικός τομέας της οικονομίας της χώρας, περιλαμβάνει την κατασκευή ηλεκτρονικών και οικιακών συσκευών, λεωφορείων και σιδηροδρομικών οχημάτων.

2.6.4 Λιθουανία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Λιθουανίας¹⁵

Έκταση: 65.300 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Βίλνιους

Πληθυσμός(2000): 3.699.000 κάτοικοι

¹⁵ Τα στοιχεία για την Λιθουανία ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,5_dievrynsi.htm.

Επίσημη Γλώσσα: Λιθουανική

Εθνικό Νόμισμα: Λίτας

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Κυρίως Ρωμαιοκαθολικοί

Σύνθεση πληθυσμού: Λιθουανοί 80%, Πολωνοί 11%, Ρώσοι 7%, άλλες εθνικότητες 2,1%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 16 Φεβρουαρίου 1918, Ημέρα Ανεξαρτησίας από Γερμανία, Αυστρία, Πρωσία, Ρωσία, 11 Μαρτίου 1990, Ανεξαρτησία από Σοβιετική Ένωση

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 4.200 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002): Υπηρεσίες 62,2%, βιομηχανία 24,3%, γεωργία 7,1%, κατασκευές 6,5%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α' Τρίμηνο 2003): 9,4%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 69,8% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 54% βιομηχανία 20%, γεωργία 18,6%, κατασκευές 7,3%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 48,4% - Εισαγωγές: 44,5%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 13,1%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 1,8%

Δείκτης Μετανάστευσης (2002): -0,6%

Χρήστες Internet (2001): 258.930 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Το όνομα Λιθουανία πρωτοεμφανίστηκε στην ιστορία το 1009 μ.Χ. Ως ανεξάρτητο κράτος το Μεγάλο Δουκάτο της Λιθουανίας ιδρύθηκε στα μέσα του 13ου αιώνα. Είχε πάντα στενές σχέσεις με την Πολωνία, ενώ στα τέλη του 18ου αιώνα προσαρτήθηκε στη Ρωσία. Το μοντέρνο λιθουανικό κράτος ιδρύθηκε το 1918. Στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1941-44) κατακτήθηκε από τη Γερμανία, όμως μετά το τέλος του πολέμου και για τον επόμενο μισό αιώνα περίπου αποτελούσε μέρος της Σοβιετικής Ένωσης. Το αίτημα για ανεξαρτησία ενισχύθηκε κατά την περίοδο της "γκλάσνοστ". Το 1990 η Λιθουανία κήρυξε εκ νέου την ανεξαρτησία της.

Πολιτικό Σύστημα

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από το Κοινοβούλιο, τα μέλη του οποίου έχουν 4ετή θητεία. Εβδομήντα ένας από τους εκατόν σαράντα ένα βουλευτές εκλέγονται απ' ευθείας από το εκλογικό σώμα, ενώ οι υπόλοιποι με αναλογική εκπροσώπηση. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της χώρας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με τη σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου ορίζει ή αναირεί τον Πρωθυπουργό, ο οποίος ασκεί την εκτελεστική εξουσία.

Πολιτισμός

Η πλούσια ιστορία της πρωτεύουσας Βίλνιους, που είναι η μεγαλύτερη και πιο όμορφη πόλη της χώρας, αναδεικνύεται μέσω των αρχιτεκτονικών ιδιομορφιών που υπάρχουν στην πόλη, όπως τα κτίρια και τα μνημεία γοτθικού ρυθμού που συνδυάζονται αρμονικά με άλλα αναγεννησιακού, μπαρόκ και κλασσικού ρυθμού. Το Βίλνιους αποτελεί το κέντρο της πολιτικής, οικονομικής, και ιδιαίτερα της πολιτιστικής ζωής των Λιθουανών. Επτά επαγγελματικά θέατρα, αρκετές συμφωνικές ορχήστρες, ορχήστρες δωματίου και κουαρτέτα προσδιορίζουν την ταυτότητα ενός λαού που διακρίνεται από σεβασμό και αγάπη για την τέχνη. Αυτό όμως που κάνει το Βίλνιους ξεχωριστό είναι το συγκρότημα από αρχαία κάστρα που χτίστηκαν μεταξύ 14ου και 16ου αιώνα.

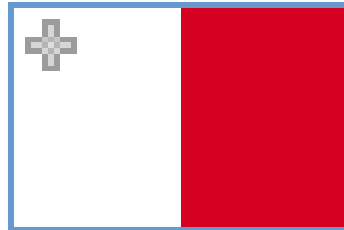
Οικονομία

Με την αποκατάσταση της δημοκρατίας η Λιθουανία ξεκίνησε μια σειρά μεταρρυθμίσεων με βάση τις αρχές της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Η αρχική περίοδος ήταν ιδιαίτερα δύσκολη, καθώς η απελευθέρωση των τιμών εκτόξευσε τον πληθωρισμό και αύξησε την ανεργία, κυρίως από τη στιγμή που το κράτος έπαψε να υποστηρίζει τις προβληματικές επιχειρήσεις. Μεταξύ 1991-92 η κυβέρνηση της χώρας προχώρησε σε εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις επιχειρήσεων, που ήταν ο θεμέλιος λίθος για την ανάπτυξη μικρών, μεσαίων και αγροτικών επιχειρήσεων.

Επίσης, για το εμπόριο με ξένες αγορές, ήταν το ίδιο δύσκολη η μετάβαση από το σύστημα απόλυτης εξάρτησης από τη Ρωσία και τις πρώην Σοβιετικές χώρες σε μια πιο ισορροπημένη σχέση μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Σήμερα η Ε.Ε. είναι ο κύριος συνέταιρος της Λιθουανίας στο τομέα των συναλλαγών.

Παραδοσιακά η Λιθουανία είχε αρκετά ανεπτυγμένο τομέα παραγωγής τροφίμων. Σήμερα το 16,5% του εργατικού δυναμικού της χώρας απασχολείται στη γεωργία, το κунήγι και τη δασοπονία και το 1/3 του πλούτου της χώρας προέρχεται από τα δάση. Η επεξεργασία και η διανομή πετρελαίου είναι επίσης πολύ σημαντικός τομέας της οικονομίας της χώρας. Άλλοι τομείς με έντονη οικονομική δραστηριοποίηση είναι η παραγωγή και κατασκευή υφασμάτων και χημικών, μηχανημάτων και εργαλείων, συσκευών ραδιοφώνων και τηλεοράσεων, ψυγείων και ποδηλάτων.

2.6.5 Μάλτα

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Μάλτας¹⁶

Έκταση: 316 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Βαλέτα

Πληθυσμός(2000): 394.500 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Μαλτέζικη και Αγγλική

Εθνικό Νόμισμα: Λίρα Μάλτας

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Κυρίως Ρωμαιοκαθολικοί

Σύνθεση πληθυσμού: Μαλτέζοι 99%, άλλοι 1%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 21 Σεπτεμβρίου (1964), Ημέρα Ανεξαρτησίας

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 10.400 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002): Υπηρεσίες 69,2%, βιομηχανία 25%, κατασκευές 3,1%, γεωργία 2,8%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003): 1,9%

Ενεργός Πληθυσμός(2001) 54,2% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2001): Υπηρεσίες 66%, βιομηχανία 21,1%, κατασκευές 7,7%, γεωργία 2,2%

¹⁶ Τα στοιχεία για τη Δημοκρατία της Μάλτας ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,6_dievrynsi.htm.

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2000): Εξαγωγές: 41,3% - Εισαγωγές: 63,6%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 7,4%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2001): 2,5%

Δείκτης Μετανάστευσης (2000): 8,5%

Χρήστες Internet (2000): 40.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Τρία νησιά απαρτίζουν το κράτος της Μάλτας και αποτελούν το νοτιότερο άκρο της ευρωπαϊκής ηπείρου. Εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης -ανάμεσα στους θαλάσσιους δρόμους μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής- η Μάλτα κατακτήθηκε κατά καιρούς από Φοίνικες, Έλληνες, Ρωμαίους, Άραβες και πιο πρόσφατα από τη Γαλλία και τη Βρετανία. Το 1800 οι Γάλλοι αποχώρησαν εξαιτίας των Βρετανών και λίγα χρόνια αργότερα (το 1814) η Μάλτα έγινε αποικία του αγγλικού στέμματος. Το 1942 ο λαός της Μάλτας τιμήθηκε με τον Σταυρό του Γεωργίου για την υπεράσπιση της χώρας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Μάλτα παρέμεινε στην κυριαρχία της Βρετανίας μέχρι το 1964, που η χώρα κατέκτησε την πλήρη ανεξαρτησία της, ενώ το 1974 αποκαταστάθηκε η δημοκρατία.

Πολιτικό Σύστημα

Τη νομοθετική εξουσία ασκεί το Κοινοβούλιο που απαρτίζεται από εξήντα πέντε μέλη τα οποία εκλέγονται με καθολική ψήφο και έχουν πενταετή θητεία. Το κυβερνών κόμμα μπορεί να καλέσει το εκλογικό σώμα σε εκλογές οποιαδήποτε στιγμή. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της χώρας αρχηγός του κράτους είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος εκλέγεται από το Κοινοβούλιο και έχει πενταετή θητεία. Η κυβέρνηση και ο αρχηγός της, ο Πρωθυπουργός, ασκούν την εκτελεστική εξουσία.

Πολιτισμός

Η Μάλτα διαθέτει πλούσια κληρονομιά, που οφείλεται στη μακραίωνη ιστορία της, όπως είναι οι μοναδικοί στον κόσμο μεγαλιθικοί ναοί, οι οποίοι κτίστηκαν πριν από 6000 χρόνια και θεωρούνται τα παλαιότερα πέτρινα οικοδομήματα στον κόσμο. Σύμφωνα με ιστορικούς, στο νησί ναυάγησε, το 60 π.Χ., ένα πλοίο που είχε προορισμό τη Ρώμη και μετέφερε όμηρο τον Απόστολο Παύλο. Από τότε μέχρι σήμερα η ζωή του νησιού είναι βαθιά επηρεασμένη από τον Χριστιανισμό. Περίπου 365 εκκλησίες βρίσκονται στη Μάλτα, την οποία πολλοί χαρακτηρίζουν υπαίθριο μουσείο. Η Μάλτα λόγω του μεσογειακού της κλίματος, αποτελεί δημοφιλή προορισμό διακοπών για χιλιάδες τουρίστες.

Οικονομία

Ο δημόσιος τομέας είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης στην οικονομία της Μάλτας, ενώ αντιστοίχως ο τουρισμός αποτελεί το μεγαλύτερο εργοδότη του ιδιωτικού τομέα.

Ακολουθούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ο ναυπηγό-κατασκευαστικός τομέας, η βιοτεχνία, οι λογιστικές υπηρεσίες, η αλιεία και η γεωργία. Εργοστάσια κατασκευών περιλαμβάνουν ηλεκτρονικά, υφάσματα, επεξεργασμένα τρόφιμα, ενδύματα, έπιπλα και ξύλινα προϊόντα, προϊόντα καπνού και υλικά οικοδομικών κατασκευών. Η πλειοψηφία των αγροτικών προϊόντων της Μάλτας παράγεται σε μικρές μονάδες και περιλαμβάνουν πατάτες, ντομάτες, πεπόνια, σιτάρι, λεμόνια, πορτοκάλια.

Τα ναυπηγεία της Μάλτας ανήκουν στο κράτος και απασχολούν 3.800 περίπου άτομα σε ναυπηγικές και επισκευαστικές εργασίες. Σήμερα περίπου 5.000 άτομα απασχολούνται σε οικονομικές υπηρεσίες που αναπτύχθηκαν κατά την περασμένη δεκαετία. Ο πληθωρισμός της χώρας παραμένει σταθερός και η ανεργία σε χαμηλά επίπεδα.

2.6.6 Ουγγαρία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Ουγγαρίας¹⁷

Έκταση: 93.030 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Βουδαπέστη

Πληθυσμός(2000): 10.198.315 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Ουγγρική

Εθνικό Νόμισμα: Ουγγρικό Φιορίνι

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Ρωμαιοκαθολικοί 65%, Καλβινιστές 20%, Λουθηρανοί 4%, Χριστιανοί Ορθόδοξοι 2,7%, Εβραίοι 1%, άλλα θρησκευόμενα 7,3%

Σύνθεση πληθυσμού: Ούγγροι 96,6%. 13 επίσημα αναγνωρισμένες μειονότητες: Γερμανοί, Ρομ, Κροάτες, Σλοβάκοι, Ρουμάνοι, Βούλγαροι, Έλληνες, Πολωνοί, Αρμένιοι, Ρουθηνιανοί, Σλοβένοι, Σέρβοι, Ουκρανοί

¹⁷ Τα στοιχεία για την Δημοκρατία της Ουγγαρίας ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,7_dievrynsi.htm.

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 20 Αυγούστου, ημέρα του Αγ. Στεφάνου (ιδρυτής του κράτους), 15 Μαρτίου, ημέρα επανάστασης (1848), 23 Οκτωβρίου, αντισοβιετική επανάσταση (1956) και μετονομασία της χώρας σε Δημοκρατία της Ουγγαρίας (1989)

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 6.900 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2000): Υπηρεσίες 62,4%, βιομηχανία 28,7%, κατασκευές 4,6%, γεωργία 4,3%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α' Τρίμηνο 2003): 2,7%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 59,9% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2001): Υπηρεσίες 59,4%, βιομηχανία 27,3%, κατασκευές 7,2%, γεωργία 6,1%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 75,1% - Εισαγωγές: 56,3 %

Δείκτης Ανεργίας (2002): 5,6%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 6,8%

Δείκτης Μετανάστευσης (2002): 0,3%

Χρήστες Internet (2000): 715.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Οι Μαγυάροι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή των Καρπαθίων στο τέλος του 9ου αιώνα. Το βασίλειο της Ουγγαρίας γεννήθηκε επίσημα τον 11ο αιώνα, όταν ο Μαγυάρος πρίγκιπας Στίβεν στέφθηκε "Χριστιανός Βασιλιάς" Στίβεν ο 1ος με κορώνα που είχε σταλεί απ' ευθείας από τον Πάπα.

Τον 16ο αιώνα οι Οθωμανοί Τούρκοι επιβλήθηκαν του ουγγρικού στρατού σηματοδοτώντας το τέλος της μέχρι τότε ακμάζουσας και ανεξάρτητης Ουγγαρίας. Οι Τούρκοι εκδιώχθηκαν από τη χώρα το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα και η Ουγγαρία έγινε επαρχία της Αυστριακής Αυτοκρατορίας των Αψβούργων σημειώνοντας στη συνέχεια σημαντική οικονομική και πολιτισμική πρόοδο. Στα μέσα του 19ου αιώνα, το 1867, ύστερα από σειρά ανεπιτυχών προσπαθειών για ανεξαρτησία, η Ουγγαρία κατάφερε ένα συμβιβασμό που οδήγησε στη δημιουργία της διπλής μοναρχίας, της Αυτοκρατορίας της Αυστρίας και του Βασιλείου της Ουγγαρίας, η οποία διήρκεσε μέχρι τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου βρήκε την Ουγγαρία στην πλευρά των χαμένων και την εξουσία της χώρας υπό την επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης. Το 1956 τη χώρα συγκλόνισε η αντισοβιετική επανάσταση. Η κατάρρευση του Κομμουνισμού επιταχύνθηκε όταν ελευθερώθηκαν τα σύνορα της Ουγγαρίας με την Αυστρία. Η χώρα μετονομάστηκε σε Δημοκρατία της Ουγγαρίας το 1989. Από τότε οι εκλογές στην Ουγγαρία είναι ελεύθερες, ενώ τον Απρίλιο του 1999 η χώρα προσχώρησε στο ΝΑΤΟ.

Πολιτικό Σύστημα

Το Εθνικό Κοινοβούλιο και τα τριακόσια ογδόντα έξι μέλη του, τετραετούς θητείας, κατέχουν εξέχουσα δύναμη στην Ουγγαρία. Το Κοινοβούλιο εκλέγει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, που είναι ο αρχηγός του κράτους, και διορίζει τον Πρωθυπουργό που ηγείται της κυβέρνησης. Το Συνταγματικό Δικαστήριο της χώρας έχει την εξουσία να κηρύττει άκυρες κυβερνητικές αποφάσεις και διατάγματα που έρχονται σε αντίθεση με το Σύνταγμα της χώρας.

Πολιτισμός

Παρά τη μικρή της έκταση η Ουγγαρία έχει πλούσια πολιτισμική παράδοση και θεωρείται από πολλούς μεγάλη δύναμη στο χώρο της μουσικής. Ο **Φραντς Λιστ** και ο **Φέρενκ Έρκελ** είναι μόνο δύο από τους πιο γνωστούς Ούγγρους συνθέτες.

Η συμβολή της χώρας είναι ιδιαίτερα σημαντική και στο χώρο της επιστήμης. Δώδεκα επιστήμονες που βραβεύτηκαν με το βραβείο Νόμπελ τον 20ο αιώνα έχουν ουγγρική καταγωγή. Η αρχιτεκτονική της χώρας χαρακτηρίζεται για την ποικιλομορφία της με κυρίαρχα στοιχεία ρωμαϊκού και γοτθικού ρυθμού, μπαρόκ και αρτ-νουβό. Στην πρωτεύουσα Βουδαπέστη κατασκευάστηκε ο δεύτερος υπόγειος σιδηρόδρομος μετά το Λονδίνο με την ευκαιρία του εορτασμού της χιλιετηρίδας της χώρας, το 1896. Επίσης ο παιδικός σιδηρόδρομος, που διασχίζει τους λόφους της Βούδας, λειτουργεί με τη βοήθεια παιδιών ηλικίας από 7 έως 14 ετών.

Οικονομία

Η βαριά βιομηχανία και η γεωργία ήταν κατά την κομμουνιστική περίοδο στην Ουγγαρία οι τομείς με τις καλύτερες επιδόσεις στην οικονομία της χώρας. Η Ουγγαρία είναι η πρώτη χώρα της ανατολικής Ευρώπης που ενώ βρισκόταν υπό κομμουνιστικό καθεστώς υιοθέτησε στοιχεία της οικονομίας της αγοράς, όπως για παράδειγμα το 1968 που επέτρεψε περιορισμένη αποκέντρωση της οικονομίας, κάτι που διευκόλυνε τη μετάβαση στο καθεστώς ελεύθερης αγοράς. Σε διάστημα τεσσάρων ετών από την κατάρρευση του Κομμουνισμού σχεδόν το ήμισυ της οικονομίας της χώρας πέρασε σε ιδιωτικά χέρια.

Η Ουγγαρία εξάγει μηχανήματα, εξοπλισμό μεταφορών, ηλεκτρικές συσκευές, χημικά, γεωργικά, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και κρασί.

2.6.7 Πολωνία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Πολωνίας¹⁸

Έκταση: 312.685 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Βαρσοβία

Πληθυσμός(2000): 38.654.000 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Πολωνική

Εθνικό Νόμισμα: Πολωνικό Ζλότι

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Ρωμαιοκαθολικοί 95%, Χριστιανοί Ορθόδοξοι 1,5%, Προτεστάντες 1%

Σύνθεση πληθυσμού: Πολωνοί 97,7%, άλλες εθνικότητες 2,3%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 3 Μαΐου (1791), Επέτειος υπογραφής του Συντάγματος 11 Νοεμβρίου (1918), Ημέρα Ανεξαρτησίας

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 5.200 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002): Υπηρεσίες 66,5%, βιομηχανία 23,8%, κατασκευές 6,5%, γεωργία 19,6%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003): 2,2%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 64,9% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 51,8%, βιομηχανία 22,6%, γεωργία 19,2%, κατασκευές 5,9%

¹⁸ Τα στοιχεία για την Δημοκρατία της Πολωνίας ελήφθησαν από την ιστοσελίδα [http://w.w.europa.eu.int/hellas/2 for all/2,2,2,8 dietyrnsi htm](http://w.w.europa.eu.int/hellas/2%20for%20all/2,2,2,8%20dietyrnsi.htm).

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2001): Εξαγωγές: 68,7% - Εισαγωγές: 61,4%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 19,9%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 3,1%

Δείκτης Μετανάστευσης (2001): -0,4%

Χρήστες Internet (2000): 2.800.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Τον 15ο και 16ο αιώνα η Πολωνία ήταν μία από τις δυνατότερες και πλουσιότερες χώρες του κόσμου. Την 3η Μαΐου 1791 η κοινοπολιτεία Πολωνίας-Λιθουανίας συνέταξε το πρώτο της Σύνταγμα, το δεύτερο γραπτό στην Ευρώπη. Λίγο αργότερα η χώρα προσαρτήθηκε από τις γειτονικές Ρωσία, Αυστρία και Πρωσία.

Η Πολωνία επανέκτησε την ανεξαρτησία της το 1918, γεγονός που διήρκεσε μόνο για τα επόμενα 20 χρόνια οπότε και πέρασε στον έλεγχο της Σοβιετικής Ρωσίας. Το 1989 η Πολωνία επανέκτησε την ανεξαρτησία της και οι κομμουνιστές ηγέτες ηττήθηκαν στις πρώτες μερικά ελεύθερες εκλογές στην μεταπολεμική ιστορία της χώρας στις οποίες νικητής αναδείχθηκε το κίνημα της Αλληλεγγύης¹⁹ σαν αποτέλεσμα του δεκαετή αγώνα του για ελευθερία. Το 1998 η Πολωνία έγινε μέλος του ΝΑΤΟ και ξεκίνησε διαπραγματεύσεις για πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πολιτικό Σύστημα

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1997, η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη Βουλή και τη Γερουσία. Η θητεία των τετρακοσίων εξήντα βουλευτών, της Βουλής, που εκλέγονται από κομματικές λίστες, διαρκεί τέσσερα χρόνια. Η είσοδος των κομμάτων στην Βουλή απαιτεί τουλάχιστον το 5% και αντίστοιχα το 8% αν πρόκειται για συνασπισμό κομμάτων, των ψήφων του εκλογικού σώματος. Η Βουλή έχει τον πρωτεύοντα ρόλο στη νομοθετική διαδικασία και έχει το δικαίωμα να "επιβλέπει" το βουλευτικό συμβούλιο ενώ η Γερουσία επικυρώνει ή απορρίπτει νόμους που έχουν ψηφιστεί στη Βουλή.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο ανώτατος άρχοντας και εγγυητής της συνέχειας της κυβερνητικής εξουσίας. Εκλέγεται κάθε πέντε χρόνια απ' ευθείας από το εκλογικό σώμα και έχει το δικαίωμα να ασκεί βέτο στη ψήφιση νόμων.

Πολιτισμός

Στη πολωνική κουλτούρα πρωτεύοντα ρόλο έπαιξε η λογοτεχνία που έχει να επιδείξει μερικά από τα πιο σημαντικά ονόματα ποιητών και συγγραφέων ανά τους αιώνες. Κατά την ρομαντική περίοδο των αρχών του 19ου αιώνα αναδείχθηκαν μερικοί από τους σημαντικότερους ποιητές της χώρας, όπως ο **Ανταμ Μίκευτς**, παρότι έγραψε αρκετά από τα

¹⁹ Ιδρύθηκε το 1980 από τους εργάτες των ναυπηγείων του Γκντανσκ. Ηγέτης του ο Λεχ Βαλέσα, πρώτος μετακομμουνιστής πρόεδρος της χώρας μετά το 1989.

έργα του όταν ήταν εξορία στη Ρωσία. Ανάμεσα σε άλλους σημαντικούς ποιητές και λογοτέχνες της χώρας και ο **Χένρικ Σιένκιεβιτς** που έγινε παγκοσμίως γνωστός με το μυθιστόρημα 'Κβο Βάντις', που του χάρισε και το βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας. Η μουσική αποτελεί ένα πολύ σπουδαίο κομμάτι της πολωνικής κουλτούρας με σημαντικότερο πολωνό συνθέτη τον **Φρέντερικ Σοπέν**. Επίσης δημιουργοί τεράστιας εμβέλειας και αποδοχής όπως ο Κισλόφσκι και ο Ρομάν Πολάνσκι έχουν προσφέρει πολλά στον παγκόσμιο και ευρωπαϊκό κινηματογράφο.

Η δυνατή πίστη στον καθολικισμό είναι ακόμη ένα στοιχείο για το οποίο είναι γνωστή η Πολωνία. Ο **Πάπας Ιωάννης-Παύλος ο 2ος** ήταν ο πρώτος ιερωμένος πολωνικής καταγωγής που έφτασε στο ανώτατο αξίωμα της καθολικής εκκλησίας.²⁰

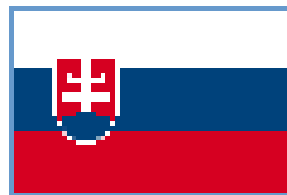
Οικονομία

Η Πολωνία είναι προικισμένη με πλήθος από φυσικές πλουτοπαραγωγικές πηγές, όπως κάρβουνο, σίδηρος, ψευδάργυρος, μπρούντζος και λιγνίτης, αλλά και με αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου.

Στον ολόένα και αυξανόμενο ιδιωτικό τομέα οφείλεται σήμερα το 70% των οικονομικών δραστηριοτήτων της χώρας. Οι εγχώριες επιχειρήσεις περιλαμβάνουν μεταλλουργία, παραγωγή ατσαλιού, χημικών και υφασμάτων.

Περίπου το 1/5 του πληθυσμού απασχολείται στη γεωργία που προσφέρει λιγότερο από 4% στο ΑΕΠ. Το 60% του εδάφους της χώρας είναι καλλιεργήσιμο με σχεδόν το 1/4 του πληθυσμού να ζει ακόμα σε μικρές φάρμες. Κύρια αγροτικά προϊόντα της Πολωνίας είναι τα σιτηρά, οι πατάτες, και τα ζαχαρότευτλα, ενώ η θαλάσσια πρόσβαση της χώρας ευνοεί τη βιομηχανική και τουριστική της ανάπτυξη.

2.6.8 Σλοβακία

Επίσημη ονομασία: Σλοβακική Δημοκρατία²¹

Έκταση: 49.035 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Μπρατισλάβα

²⁰ Ποίμανε την Καθολική Εκκλησία επί 27 έτη (1978-2005) ως το θάνατο του τον Απρίλιο του 2005. Διαδοχος του ο Γερμανικής καταγωγής Γιοζεφ Ρατσινγκερ κατά κόσμο Βενεδiktος 16^{ος}.

²¹ Τα στοιχεία για την Σλοβακική Δημοκρατία ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,10_dievrynsi.htm.

Πληθυσμός(2000): 5.422.366 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Σλοβακική

Εθνικό Νόμισμα: Σλοβακική Κορώνα

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Ρωμαιοκαθολικοί 68,9%, Άθαιοι 13%, Προτεστάντες 9,1%, Έλληνες Καθολικοί 4,1%, Εβραίοι 0,04%, άλλο θρήσκευμα 3%

Σύνθεση πληθυσμού: Σλοβάκοι 85,8%, Ούγγροι 9,7%, Ρομ 1,7%, Τσέχοι 0,8%, Ρουθεριανοί 0,4%, Ουκρανοί 0,2%, Γερμανοί 0,1%, Πολωνοί 0,04%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 1η Σεπτεμβρίου (1992), Ημέρα Ανεξαρτησίας

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 4.700 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002): Υπηρεσίες 63,6%, βιομηχανία 26,4%, κατασκευές 5,4%, γεωργία 4,5%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003): 4,1%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 69,5% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 55,3%, βιομηχανία 30,1%, κατασκευές 8,1%, γεωργία 6,6%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 60,5% - Εισαγωγές: 50,3%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 18,6%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2000): 12,3%

Δείκτης Μετανάστευσης (2001): 0,2%

Χρήστες Internet (2000): 650.000 χρήστες

Σύντομη ιστορία

Μετά την κατάρρευση της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας το 1918, οι Σλοβάκοι με τους Τσέχους σχημάτισαν το κράτος της Τσεχοσλοβακίας. Ακολούθησε μία ταραχώδης ιστορική πορεία, που στιγματίστηκε από την καταπάτηση των πολιτικών μεταρρυθμίσεων της «Άνοιξης της Πράγας»²² το 1968-1969 από τη Σοβιετική Ένωση.

²² Τότε με επέμβαση των Σοβιετικών ανετράπη ο Αλεξάντερ Ντουμπσεκ από πρόεδρος της Τσεχοσλοβακίας και η «Άνοιξη της Πράγας» έληξε δυστυχώς άδοξα.

Μετά τη «**Βελούδινη Επανάσταση**»²³ του 1989 στην Τσεχοσλοβακία, οι Σλοβάκοι άρχισαν να πιέζουν για μεγαλύτερη αυτονομία. Από τις εκλογές του 1990 προέκυψε η κυβέρνηση στην οποία συμμετείχε το πρώτο σλοβακικό μη κομμουνιστικό κόμμα. Το νέο Σύνταγμα άρχισε να ισχύει το Δεκέμβριο του 1990 και έδωσε στη Σλοβακία μεγάλη αυτονομία σε κοινωνικά ζητήματα, οικονομικά θέματα και άλλους τομείς διακυβέρνησης. Οι κινήσεις και οι πιέσεις για περισσότερη αυτονομία συνέχισαν να είναι έντονες με αποτέλεσμα τον Ιανουάριο του 1993 η Σλοβακική και Τσεχική Συνομοσπονδία να καταλυθεί επισήμως και η Σλοβακία να γίνει αυτόνομο και κυρίαρχο κράτος.

Τα χρόνια που ακολούθησαν, ήταν ιδιαίτερα δύσκολα και η χώρα επικρίθηκε συχνά για έλλειψη σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα και μη τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών. Η μετεπαναστατική κυβέρνηση αντικαταστάθηκε, όταν οι εκλογές του 1998 έφεραν στην εξουσία την κυβέρνηση συνασπισμού. Το κίνητρο για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ισχυροποιήθηκε και ώθησε σε οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις συμπεριλαμβάνοντας τις ιδιωτικοποιήσεις.

Πολιτικό σύστημα

Τη νομοθετική εξουσία ασκεί το Εθνικό Συμβούλιο, τα εκατόν πενήντα μέλη του οποίου έχουν θητεία τεσσάρων ετών. Αρχηγός του κράτους είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος και ορίζει τον Πρωθυπουργό.

Πολιτισμός

Ο σλοβακικός πολιτισμός εξελίχθηκε δίπλα σε αυτούς των γειτονικών κρατών (Αυστρία, Τσεχία, Ουγγαρία) με αποτέλεσμα να δεχθεί τις επιρροές ευρωπαϊκών πολιτιστικών ρευμάτων και ιστορικών γεγονότων.

Στη χώρα υπάρχει μοναδική ποικιλία αρχιτεκτονικών ρυθμών και παραδόσεων. Η ποικιλομορφία και η ταυτότητα των πολιτισμών που πέρασαν από τη Σλοβακία ανά τους αιώνες, διαγράφονται με κάθε λεπτομέρεια στα ανακαινισμένα και καλά διατηρημένα κάστρα τα οποία στολίζουν όλη την επικράτεια της χώρας.

Επίσης, έντονα πολιτιστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα "Skanzens", τα οποία είναι μουσεία που δημιουργήθηκαν με την αναπαράσταση πρωτότυπων κατοικιών, κωδωνοστασίων και μύλων στο φυσικό τους περιβάλλον, με τον παραδοσιακό τρόπο κατασκευής και έντονο το στοιχείο της ζωής του αγροτικού πληθυσμού της Σλοβακίας.

Οικονομία

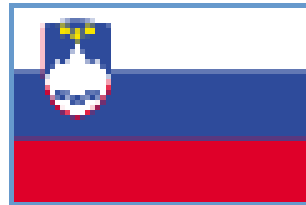
Η οικονομία της Σλοβακίας είναι πολύ πιο αδύναμη από εκείνη της Δημοκρατίας της Τσεχίας και οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις γίνονται με αργό ρυθμό. Ακριβώς μετά την πτώση του Κομμουνισμού οι δείκτες του πληθωρισμού και της ανεργίας εκτινάχτηκαν στα ύψη.

Φαίνεται ότι η πολιτική που ακολουθεί η ηγεσία της Σλοβακίας βοηθά αισθητά στην οικονομική μεταρρύθμιση που απαιτεί η Ε.Ε.. Το 1999, η ηγεσία της χώρας υιοθέτησε μία

²³ Πρωτεργάτης της ο μετέπειτα πρόεδρος της Τσεχίας Χάβελ.

σειρά αυστηρών μέτρων ανοικοδόμησης που ως αποτέλεσμα είχαν τη μείωση του εξωτερικού χρέους και την ανανέωση στις διαδικασίες αναδιοργάνωσης και ιδιωτικοποίησης τραπεζών, βιομηχανικών εργοστασίων και δημόσιων υπηρεσιών. Το τμήμα της βαριάς βιομηχανίας και της γεωργίας μειώθηκε σημαντικά από την αρχή της μεταβατικής περιόδου. Ο κλάδος της βιομηχανίας αντιστοιχεί στο 27,5% του ΑΕΠ από 35% που ήταν το 1991, ενώ αντίθετα αυξήθηκε το ποσοστό του τομέα υπηρεσιών.

2.6.9 Σλοβενία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Σλοβενίας²⁴

Έκταση: 20.273 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Λιουμπλιάνα

Πληθυσμός(2000): 1.992.000 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Σλοβένικη

Εθνικό Νόμισμα: Σλοβένικο Τόλαρ

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Πλειοψηφία (71%) Ρωμαιοκαθολικοί

Σύνθεση πληθυσμού: Σλοβένοι 87,84%, άλλοι 12,16% (Ούγγροι, Ιταλοί, Ρομ, Σέρβοι, κ.ά.)

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 25 Ιουνίου (1991), Ημέρα Ανεξαρτησίας

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 11.700 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2001): Υπηρεσίες 60,1%, βιομηχανία 31%, κατασκευές 5,9%, γεωργία 3,1%

²⁴ Τα στοιχεία για την Σλοβενία ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,11_dievrynsi.htm.

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003): 2,3%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 68,5 % του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 51,6%, βιομηχανία 32,9%, γεωργία 9,7%, κατασκευές 5,9%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 59,4% - Εισαγωγές: 67,7%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 6%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 17,8%

Δείκτης Μετανάστευσης (2001): 1,5%

Χρήστες Internet (2000): 300.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Μετά την κατάρρευση της Αύστρο-Ουγγρικής Αυτοκρατορίας το 1918, η Σλοβενία έγινε μέρος του Βασιλείου των Σέρβων-Κροατών και Σλοβένων γνωστή ως Γιουγκοσλαβία. Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η χώρα μοιράστηκε μεταξύ της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Ουγγαρίας. Μετά το τέλος του πολέμου και συγκεκριμένα το 1946 η Σλοβενία έγινε μία από τις έξι δημοκρατίες του ομοσπονδιακού κράτους της Γιουγκοσλαβίας, μορφή την οποία διατήρησε μέχρι και την κατάρρευση της τελευταίας. Το 1990 στις ελεύθερες εκλογές, οι Σλοβένοι ψήφισαν με μεγάλο ποσοστό υπέρ της ανεξαρτησίας της χώρας τους από τη Γιουγκοσλαβία. Στις 25 Ιουνίου του 1991 ανακηρύχθηκε η ανεξάρτητη Δημοκρατία της Σλοβενίας και, το 1992, αναγνωρίστηκε από τη διεθνή κοινότητα.²⁵

Πολιτικό Σύστημα

Σύμφωνα με το Σύνταγμα που υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο του 1991, διασφαλίζονται τα δικαιώματα της καθολικής ψήφου, της ανεξιθρησκίας, της ελευθεροτυπίας καθώς και άλλα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ανώτατο νομοθετικό όργανο είναι το Κοινοβούλιο, τα ενενήντα μέλη του οποίου έχουν θητεία τεσσάρων ετών. Το Εθνικό Συμβούλιο, τα σαράντα μέλη του οποίου έχουν θητεία πέντε ετών, έχει ως βασική του αρμοδιότητα να προτείνει νόμους και να ζητά από το Κοινοβούλιο επανεκτίμηση των αποφάσεών του. Ο Πρόεδρος της χώρας εκλέγεται με άμεση ψηφοφορία και η θητεία του διαρκεί πέντε έτη.

Πολιτισμός

Η τέχνη και ο πολιτισμός είχαν ανέκαθεν ιδιαίτερη θέση στην ιστορία της Σλοβενίας. Τα τελευταία χρόνια της Γιουγκοσλαβικής Κοινοπολιτείας, συγγραφείς και καλλιτέχνες της

²⁵ Η Σλοβενία ήταν το μόνο κράτος της Γιουγκοσλαβίας που δεν μετείχε στην μετέπειτα εμφύλια σύγκρουση μεταξύ Σερβίας, Κροατίας και Βοσνίας.

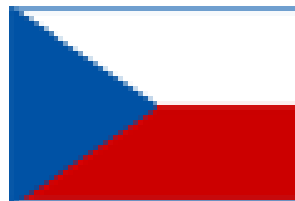
χώρας δημιούργησαν ένα κίνημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που όχι μόνο έγινε δημοφιλές αλλά έδωσε νέα πνοή στην πολιτική ζωή της Σλοβενίας. Δύο συγγραφείς θεωρούνται οι ιδρυτές της σλοβένικης κουλτούρας: ο Πρίμος Τρούμπαρ, ιδρυτής της σλοβένικης λογοτεχνικής γλώσσας, και ο **Φρανς Πρέσερεν** από τους σπουδαιότερους Σλοβένους ποιητές. Οι Σλοβένοι είναι ιδιαίτερα περήφανοι για την πολιτιστική κληρονομιά τους και κάνουν συστηματικές ενέργειες για τη διατήρηση της. Σήμερα στη χώρα, που πριν 20 χρόνια εκδίδονταν τα περισσότερα κατά κεφαλήν βιβλία στην Ευρώπη, υπάρχουν σχεδόν 150 εκδοτικοί οίκοι.

Οικονομία

Η Σλοβενία ήταν ανέκαθεν η πιο παραγωγική από τις βαλκανικές χώρες, γεγονός που έκανε τη μετάβαση στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς εύκολη. Παρ' όλα αυτά, ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία επηρέασε άσχημα την οικονομία της χώρας καθώς μειώθηκε ο τουρισμός και οι συναλλαγές με άλλες χώρες. Η ηγεσία της χώρας έχει λάβει μέτρα για την ανάκαμψη της οικονομίας και την προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων, αν και χρειάζεται περαιτέρω προσπάθεια, προκειμένου να καλυφθούν οι απαιτήσεις που έχει θέσει η Ε.Ε. και ιδιαίτερα όσον αφορά στη μεταρρύθμιση του τομέα της αγοράς κεφαλαίου και των ιδιωτικοποιήσεων.

Η βιομηχανία παραμένει σημαντικός παράγοντας της οικονομίας της χώρας με κύριους τομείς την επεξεργασία μετάλλου, τη μεταλλουργία, την κατασκευή ηλεκτρονικών και μηχανικών ποδηλάτων, ενώ σημαντικός τομέας της κτηνοτροφίας είναι η γαλακτοκομική κτηνοτροφία. Γεωργικά προϊόντα της Σλοβενίας είναι το καλαμπόκι, οι πατάτες και τα σιτηρά. Τέλος, ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό παράγοντα πλουτισμού της χώρας.

2.6.10 Τσεχία

Επίσημη ονομασία: Τσεχική Δημοκρατία

Έκταση: 78.866τ.χμ

Πρωτεύουσα: Πράγα

Πληθυσμός (2001) : 10.224.000 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Τσεχική

Νόμισμα: Τσεχική κορώνα

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί (μεγάλος αριθμός Τσέχων δηλώνουν άθεοι)

Σύνθεση πληθυσμού: Τσέχοι 94%, Σλοβάκοι 3%, άλλοι 3% (Πολωνοί, Γερμανοί, Ρόμ, Ούγγροι, κ.ά.)

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 28 Οκτωβρίου, Ημέρα Ανεξαρτησίας, 1η Ιανουαρίου (1993), Διαιρέση Τσεχοσλοβακίας σε Τσεχία και Σλοβακία

ΑΕΠ ανά κάτοικο (2002): 7.200 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2002): Υπηρεσίες 57,9%, βιομηχανία 31,9%, κατασκευές 6,6%, γεωργία 3,7%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α' Τρίμηνο 2003): 2,2%

Ενεργός Πληθυσμός (2002): 70,6% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 55 %, βιομηχανία 31,2%, κατασκευές 8,9%, γεωργία 4,9%

Συναλλαγές με Ε.Ε.(2002): Εξαγωγές: 68,4% - Εισαγωγές: 60,2%

Δείκτης Ανεργίας (Α' Τρίμηνο 2002): 7,3%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 3,2%

Δείκτης Μετανάστευσης(2002): 1,2%

Χρήστες Internet(2000): 1.000.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Στο γεωγραφικό κέντρο της Ευρώπης η Δημοκρατία της Τσεχίας αποτελείται από τρεις ιστορικές περιοχές: τη Βοημία, τη Μοραβία και το Τσεχικό τμήμα της Σιλεσίας. Η περιοχή της Τσεχίας ήταν ανέκαθεν περιοχή μεγάλης οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης. Το 1526 η περιοχή που τότε ήταν γνωστή ως Βασίλειο της Τσεχίας, (Βοημία, Μοραβία και Σιλεσία) προσαρτήθηκε στην Αυστρία, τη μετέπειτα Αυστρο-Ουγγρική αυτοκρατορία. Παρέμεινε έτσι μέχρι την κατάρρευση της αυτοκρατορίας στο Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το Τσεχοσλοβακικό κράτος σχηματίστηκε μετά το τέλος του Πολέμου με την ένωση των εδαφών που ανήκαν στους Τσέχους και τους Σλοβάκους. Το 1939 η Σλοβακία αποσχίστηκε και τα Γερμανικά στρατεύματα κατέλαβαν το Τσεχικό κομμάτι. Με τη λήξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου το Τσεχοσλοβακικό κράτος αναστηλώθηκε. Το 1948 την εξουσία ανέλαβε το κομμουνιστικό κόμμα και το κράτος πέρασε στην άμεση επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης. Η δημοκρατία αποκαταστάθηκε στη χώρα με την «**Βελούδινη επανάσταση**» του 1989. Σε συνέχεια των εκλογών του 1990 οι Σλοβάκοι άρχισαν να ζητούν

μεγαλύτερη αυτονομία κάτι που κέρδισαν μετά από λίγα χρόνια. Τη 1η Ιανουαρίου του 1993 η Τσεχική και η Σλοβακική Δημοκρατία χωρίστηκαν ειρηνικά σχηματίζοντας δύο ανεξάρτητα κράτη. Το 1999 η Τσεχική Δημοκρατία έγινε μέλος του ΝΑΤΟ.

Πολιτικό Σύστημα

Το πολιτικό σύστημα της Δημοκρατίας της Τσεχίας είναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία όπου τη νομοθετική εξουσία ασκούν η 81μελής Γερουσία και το Συμβούλιο των Αντιπροσώπων (Κάτω Βουλή), που αποτελείται από διακόσια μέλη. Αρμοδιότητες του Συμβουλίου των Αντιπροσώπων αποτελούν η ψήφιση νόμων με απλή πλειοψηφία των παρόντων στη συνεδρίαση μελών, η άσκηση πρότασης μομφής εναντίον της κυβέρνησης και η δυνατότητα να παρακάμπτει το βέτο της Γερουσίας, η οποία έχει περιορισμένες νομοθετικές εξουσίες.

Ανώτατος άρχοντας της χώρας είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος εκλέγεται για πέντε χρόνια από τη Γερουσία και το Συμβούλιο των Αντιπροσώπων. Είναι αυτός που ορίζει τον Πρωθυπουργό και τα μέλη της κυβέρνησης και έχει την εξουσία να επικυρώνει και να απορρίπτει νόμους με την άσκηση βέτο, που όμως μπορεί να παρακαμφθεί αν υπάρχει απόλυτη πλειοψηφία στην Κάτω Βουλή.

Πολιτισμός

Χώρα με μεγάλη ιστορική και πολιτισμική αξία η Δημοκρατία της Τσεχίας έχει ιστορικά μνημεία και ολόκληρες πόλεις που συμπεριλαμβάνονται στα σπουδαιότερα μνημεία της παγκόσμιας κληρονομιάς. Πλήθος χαρισματικών καλλιτεχνών κατάγονται από τη Δημοκρατία της Τσεχίας, μεταξύ αυτών οι συνθέτες Αντονίν Ντβόρακ και Λεός Γιανάτσεκ, οι συγγραφείς **Φραντς Κάφκα**²⁶ και Γιάροσλαβ Χάσεκ.

Οικονομία

Σημαντικότεροι τομείς της οικονομίας της χώρας είναι οι υπηρεσίες και η βιομηχανία που αποτελούν το 56% και το 33% του ΑΕΠ αντίστοιχα, ενώ ο τομέας των κατασκευών και της γεωργίας αποτελούν το υπόλοιπο 11% του ΑΕΠ. Μερικές από τις σημαντικότερες βιομηχανίες και βιοτεχνίες της Δημοκρατίας της Τσεχίας είναι αυτές της παραγωγής μηχανημάτων, επεξεργασίας τροφίμων (μεταξύ των οποίων και μύρα), χημικών, ατσαλιού, ηλεκτρικών μηχανών και ηλεκτρονικών. Η παραγωγή υφασμάτων, παπουτσιών, υαλικών και κεραμικών έχουν επίσης μακρά παράδοση στη χώρα.

Ο τουρισμός είναι ένας από τους αναπτυσσόμενους τομείς, καθώς η Πράγα και τα SPA της ανατολικής Βοημίας είναι από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στην Ευρώπη. Σήμερα, περισσότερο από το ήμισυ των εμπορικών συναλλαγών της Δημοκρατίας της Τσεχίας γίνεται με χώρες της Ε.Ε., όπως τη Γερμανία και την Ολλανδία, ενώ προσφέρεται για νέες εμπορικές δραστηριότητες και για χώρες εκτός Ε.Ε., όπως π.χ. οι ΗΠΑ που έχουν κάνει σημαντικά επενδυτικά βήματα στη χώρα.

²⁶ Διάσημος για το βιβλίο του «Η Δίκη»

2.7 Προς μια ΕΕ 30 μελών

Μετά την επιτυχή διεύρυνση από 15 σε 25 μέλη, η ΕΕ προετοιμάζεται για την προσεχή διεύρυνσή της. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία υπέγραψαν τη Συνθήκη προσχώρησής τους στις 25 Απριλίου 2005. Αναμένεται να καταστούν μέλη της ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 2007.

Η Τουρκία, αφού υπέβαλε αίτηση υποψηφιότητας στις 14 Απριλίου 1987, αναγνωρίστηκε επισήμως ως υποψήφια για ένταξη χώρα κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι, τον Δεκέμβριο του 1999. Στη σύστασή της με ημερομηνία 6 Οκτωβρίου 2004, η Επιτροπή έκρινε ότι η Τουρκία πληρούσε σε ικανοποιητικό βαθμό τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης. Ως εκ τούτου, συνέστησε την υπό όρους έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την εν λόγω χώρα.

Η Κροατία υπέβαλε αίτηση ένταξης στην ΕΕ στις 21 Φεβρουαρίου 2003. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2004 αναγνώρισε επισήμως τη χώρα αυτή ως υποψήφια για προσχώρηση και η Επιτροπή συνέστησε, τον Νοέμβριο του 2004, την έναρξη των διαπραγματεύσεων. Στη συνέχεια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου 2004 διατύπωσε το συμπέρασμα ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Κροατία έπρεπε να αρχίσουν στις 17 Μαρτίου 2005, υπό τον όρο της πλήρους συνεργασίας της χώρας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΓ), ιδίως όσον αφορά τη σύλληψη και τη μεταφορά στη Χάγη του στρατηγού Gotovina. Διαπιστώνοντας την έλλειψη συνεργασίας με το ΔΠΔΓ, το Συμβούλιο Υπουργών της 16ης Μαρτίου 2005 αποφάσισε να αναβάλει την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Κροατία, χωρίς να ορίσει ακριβή ημερομηνία. Ανήγγειλε ότι θα συγκαλέσει διμερή διακυβερνητική διάσκεψη μόλις διαπιστώσει ότι η Κροατία συνεργάζεται πλήρως με το ΔΠΔΓ. Τελικά στο συμβούλιο του Οκτωβρίου 2005 αναγγέλθηκε η επανέναρξη των ενταξιακών συνομιλιών. Τέλος, η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στις 22 Μαρτίου 2004, αλλά δεν έχει αναγνωριστεί ακόμη επισήμως ως υποψήφια χώρα. Συνεπώς, η ΕΕ στρέφεται αποφασιστικά προς νέες διευρύνσεις στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων. Θεωρεί ότι προορισμός των εν λόγω χωρών είναι να καταστούν μέλη της ΕΕ μόλις θα είναι έτοιμες.

Σε κάθε περίπτωση, το θέμα της **Διεύρυνσης** θα αποτελέσει το κυρίαρχο θέμα της ευρωπαϊκής πολιτικής κατά τα προσεχή έτη. Οι χώρες της **Κεντρικής** και **Ανατολικής** Ευρώπης, καθώς και η **Κύπρος**, η **Μάλτα** και η **Τουρκία** είχαν όλες, κατ' αρχήν, τις ίδιες ευκαιρίες στο σημείο εκκίνησης. Ωστόσο, η οικονομική και πολιτική πραγματικότητα καθεμιάς από τις χώρες αυτές, συχνά, διαφέρει πολύ από τις άλλες. Το γεγονός αυτό θέτει την Ευρωπαϊκή Ένωση ενώπιον θεσμικών και πολιτικών προκλήσεων άνευ προηγουμένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

3.1 Ποιο είναι το μέλλον της Ευρώπης;

"Θα έλθει μια μέρα που όλα τα έθνη αυτής της ηπείρου, χωρίς να χάσουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους ή την ένδοξη ατομικότητά τους, θα συνενωθούν σε μια ανώτερη οντότητα και θα συναποτελέσουν την ευρωπαϊκή αδελφότητα. Θα έλθει μια μέρα που δεν υπάρχουν πια άλλα πεδία μαχών εκτός από τα πεδία των ιδεών. Θα έλθει μια μέρα όπου οι σφαίρες και οι βόμβες θα αντικατασταθούν από τις ψήφους".

Ο **Βίκτωρ Ουγκώ**²⁷ διατύπωσε αυτά τα προφητικά λόγια το 1849. Χρειάστηκε περισσότερο από έναν αιώνα για να αρχίσουν να υλοποιούνται στην πράξη αυτές οι ουτοπικές προβλέψεις. Σε αυτό το διάστημα, δύο παγκόσμιοι πόλεμοι και αμέτρητες άλλες συγκρούσεις στην ευρωπαϊκή γη προκάλεσαν εκατομμύρια θανάτους. Υπήρξαν στιγμές που είχε χαθεί κάθε ελπίδα. Σήμερα, η αρχή του 21ου αιώνα προσφέρει τις καλύτερες προοπτικές και την αναγέννηση της ελπίδας. Αλλά φέρνει και νέες δυσκολίες και προκλήσεις για την Ευρώπη.

Η διεύρυνση της Ένωσης που αποτελείται από 25 κράτη μέλη έχει ολοκληρωθεί σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που καθόρισαν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Όπως δήλωσε και ένας πολιτικός που προέρχεται από ένα νέο κράτος μέλος: *"Η Ευρώπη κατόρθωσε τελικά να συμφιλιώσει την ιστορία με τη γεωγραφία της"*. Κατά την περίοδο 2007 έως 2015 θα υπάρχουν και άλλες διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο μεταξύ, οι ηγέτες της, που πρέπει να ακούν προσεκτικά τη φωνή της κοινής γνώμης, θα πρέπει να αποφασίσουν ποια θα είναι τα απώτατα γεωγραφικά, πολιτικά και πολιτισμικά σύνορα της Ένωσης.

Η ιδρυτική συνθήκη της ΕΕ είναι σύμφωνο ανάμεσα σε κυρίαρχα έθνη αποφασισμένα να μοιραστούν ένα κοινό μέλλον και να εκχωρήσουν ένα μεγάλο μέρος των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων. Αφορά αυτά για τα οποία ενδιαφέρονται περισσότεροι οι ευρωπαϊκοί λαοί: ειρήνη, ασφάλεια, συμμετοχική δημοκρατία, δικαιοσύνη και αλληλεγγύη. Το σύμφωνο αυτό ενισχύεται και επιβεβαιώνεται σε όλη την Ευρώπη: μισό δισεκατομμύριο άνθρωποι επέλεξαν να ζήσουν σε συνθήκες κράτους δικαίου και σύμφωνα με πατροπαράδοτες αξίες που έχουν ως πυρήνα τον άνθρωπο και την αξιοπρέπειά του.

Η τρέχουσα τεχνολογική επανάσταση αλλάζει ριζικά τη ζωή στον βιομηχανικό κόσμο, περιλαμβανομένης της Ευρώπης. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργεί νέες προκλήσεις που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Τα κράτη δεν μπορούν από μόνα τους να αντιμετωπίζουν ζητήματα όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, οι δημογραφικές τάσεις και η ανάγκη κοινωνικής αλληλεγγύης. Από μόνες τους οι εθνικές πολιτικές δεν μπορούν να διασφαλίσουν την οικονομική ανάπτυξη και ούτε οι μεμονωμένες κυβερνήσεις μπορούν να δώσουν ηθική απάντηση στην παγκόσμια πρόοδο των βιοεπιστημών. Η ρύπανση των ωκεανών από ναύαγια δεξαμενόπλοιων ή ο κίνδυνος ενός πυρηνικού ατυχήματος, όπως το Τσερνομπίλ,²⁸ απαιτούν

²⁷ Γάλλος συγγραφέας του 19^{ου} αιώνα. Το πιο γνωστό του έργο είναι «Οι Άθλιοι»

²⁸ Πυρηνικό ατύχημα το 1986 στην Ουκρανία, τότε τμήμα της Σοβιετικής Ένωσης. Οι βαθύτερες συνέπειες του στην υγεία των πολιτών ως σήμερα παραμένουν άγνωστες.

τη λήψη συλλογικών προληπτικών μέτρων που να διασφαλίζουν ένα "κοινό ευρωπαϊκό αγαθό" και να το διατηρήσουν για τις επόμενες γενιές.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση που οικοδομείται αποτελεί μέρος ενός γρήγορα και ριζικά μεταβαλλόμενου κόσμου που χρειάζεται μια νέα σταθερότητα. Η Ευρώπη επηρεάζεται από αναταραχές σε άλλες ηπείρους, είτε πρόκειται για αναζωπύρωση θρησκευτικής μισαλλοδοξίας στον ισλαμικό κόσμο, για την αρρώστια και την πείνα στην Αφρική, τις τάσεις μονομερούς δράσης στη Βόρεια Αμερική, τις οικονομικές κρίσεις στη Λατινική Αμερική, τη δημογραφική έκρηξη στην Ασία ή την μετεγκατάσταση βιομηχανιών και θέσεων εργασίας σε όλο τον κόσμο. Η Ευρώπη πρέπει να δώσει βάρος όχι μόνο στη δική της ανάπτυξη, αλλά να συμμετέχει πλήρως και στην παγκοσμιοποίηση. Αν και μπορεί να είναι υπερήφανη για τις επιτυχίες της εμπορικής της πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να διανύσει ακόμα πολύ δρόμο για να μπορέσει να εκφραστεί με μία φωνή ή να γίνει αξιόπιστος παράγοντας στη διεθνή πολιτική σκηνή.

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ έχουν αποδείξει την αξία τους, αλλά πρέπει να προσαρμοστούν για να αντιμετωπίσουν τα αυξημένα καθήκοντα που συνεπάγεται η διεύρυνση της Ένωσης. Όσο περισσότερα κράτη μέλη έχει η ΕΕ, τόσο αυξάνονται και οι φυγόκεντρες τάσεις που την απειλούν. Οι κοντόφθαλμες θεωρήσεις των εθνικών συμφερόντων μπορούν πολύ εύκολα να υπονομεύσουν τις μακροπρόθεσμες προτεραιότητες της Ένωσης στο σύνολό της. Γι' αυτό το λόγο, όλοι όσοι συμμετέχουν σε αυτή την άνευ προηγουμένου πορεία οφείλουν να μετρήσουν τις ευθύνες τους και να ενεργούν με τρόπο που θα επιτρέψει να συνεχισθεί η αποτελεσματική λειτουργία του θεσμικού συστήματος της ΕΕ. Κάθε σημαντική μεταβολή του σημερινού συστήματος πρέπει να διασφαλίζει το σεβασμό της πολυμορφίας της Ευρώπης. Σε τελική ανάλυση, το πολυτιμότερο περιουσιακό στοιχείο της Ευρώπης είναι η μεγάλη πολυμορφία της, οι πολλές διαφορές ανάμεσα στα έθνη της. Οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να εστιαστούν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η εμμονή στην ομοφωνία μόνο στην παράλυση μπορεί να οδηγήσει. Το μόνο σύστημα που μπορεί να λειτουργήσει είναι ένα πολιτικό και νομικό σύστημα που να βασίζεται στη λήψη αποφάσεων κατά πλειοψηφία, με αμοιβαίες υποχωρήσεις και τήρηση ισορροπιών.

3.2 Οι μελλοντικές διευρύνσεις

3.2.1 Βουλγαρία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Βουλγαρίας²⁹

Έκταση: 110. 993 τ.χμ

Πρωτεύουσα: Σόφια

Πληθυσμός(2001): 7.915.000 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Βουλγαρική

Εθνικό Νόμισμα: Λεβ

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Ορθόδοξοι 85%, Μουσουλμάνοι 13%, άλλες θρησκείες 2%

Σύνθεση πληθυσμού: Βούλγαροι 85,8%, Τούρκοι 9,7%, Ρομ 3,4%, άλλοι 1,1%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 3 Μαρτίου, Απελευθέρωση από Οθωμανικό ζυγό
6 Σεπτεμβρίου, Ενοποίηση Βουλγαρίας, 22 Σεπτεμβρίου, Ημέρα Ανεξαρτησίας.

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 2,100 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2000): Υπηρεσίες 59,8%, βιομηχανία 23%, γεωργία 13,8%, κατασκευές 3,5%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2002): 3,2%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 62,5% του συνολικού πληθυσμού

²⁹ Τα στοιχεία για την Δημοκρατία της Βουλγαρίας ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,1_dievrynsi.htm.

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2000): Υπηρεσίες 56,6%, γεωργία 10,7%, βιομηχανία 27,5%, κατασκευές 5,2%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 55,6% - Εισαγωγές: 50,2%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 18,1%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 6,4%

Χρήστες Internet (2000): 430.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Μετά την ήττα των Οθωμανών στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1878, η Βουλγαρία διαχωρίστηκε στο Βασίλειο της Βουλγαρίας και στην ανατολική Ρωμυλία. Το 1885 τα δύο κράτη ενοποιήθηκαν και πάλι.

Σύμφωνα με τη νεότερη ιστορία, η Βουλγαρία το 1908 κήρυξε την ανεξαρτησία της και μεταγενέστερα πήρε μέρος σε δύο βαλκανικούς πολέμους. Κατά τη διάρκεια τόσο του Πρώτου όσο και του Δεύτερου Παγκόσμιου Πόλεμου υπήρξε σύμμαχος της Γερμανίας. Το 1944, η Σοβιετική Ρωσία κήρυξε τον πόλεμο στη Βουλγαρία με αποτέλεσμα την κατάληψη της χώρας. Την περίοδο που οι προσκείμενες δυνάμεις στους συμμάχους κατέλαβαν την εξουσία, η Βουλγαρία πέρασε στην πλευρά των συμμάχων και κήρυξε τον πόλεμο στη Γερμανία.

Η μοναρχία καταλύθηκε, όταν οι κομμουνιστές κατέλαβαν την εξουσία και το 1946 η χώρα ανακηρύχθηκε σε δημοκρατία. Οι αλλαγές που προκάλεσε η πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, έσπρωξαν τη Βουλγαρία σε σειρά πολιτικών μεταρρυθμίσεων. Η δεκαετία του '90 χαρακτηρίστηκε από έντονη πολιτική αστάθεια, ενώ το πρώην κομμουνιστικό κόμμα το οποίο μετονομάστηκε σε Βουλγαρικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, εξακολούθησε να είναι ισχυρό. Ακολούθησαν σειρά οικονομικών μεταρρυθμίσεων και η ψήφιση νέου Συντάγματος που καθιέρωσε την κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Πολιτικό Σύστημα

Η Βουλγαρία ανακηρύχθηκε κοινοβουλευτική δημοκρατία με το νέο Σύνταγμα που ψηφίστηκε το 1991, μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος το 1989. Τη νομοθετική εξουσία της χώρας ασκεί το Κοινοβούλιο, του οποίου οι διακόσιοι σαράντα βουλευτές εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία και έχουν τετραετή θητεία. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται άμεσα από το εκλογικό σώμα και έχει πενταετή θητεία.

Πολιτισμός

Η Βουλγαρία είναι η χώρα όπου η δύση συναντά την ανατολή και όπου ο πολιτισμός και οι παραδόσεις αποτελούν βασικά ζωτικά στοιχεία της κοινωνίας. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται όχι μόνο από τις διαφορετικές εκκλησίες, τα μοναστήρια, τα μουσεία και τους ιστορικούς χώρους που δεσπόζουν κατά μήκος όλης της χώρας, αλλά και από την τέχνη, τη μουσική, το χορό, τις όπερες και τα φεστιβάλ που αποτελούν σημαντικό κομμάτι της

καθημερινής ζωής των πολιτών της. Η κεντρική πλατεία της Σόφιας είναι το καλύτερο παράδειγμα για το τι ακριβώς είναι ο βουλγαρικός πολιτισμός, καθώς εκεί συναντώνται μία ορθόδοξη εκκλησία, ένα τζαμί και μία συναγωγή.

Στη Βουλγαρία επίσης εκτείνεται η φημισμένη **κοιλάδα των Ρόδων**. Στην κοιλάδα αυτή βρίσκονται απέραντες εκτάσεις ροδώνων που αντιπροσωπεύουν το 70% της παγκόσμιας παραγωγής ροδέλαιου, ενός αιθέριου ελαίου που χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία. Το Φεστιβάλ των Ρόδων γιορτάζεται το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου και προσελκύει χιλιάδες τουρίστες από όλο τον κόσμο.

Οικονομία

Η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς δεν ήταν εύκολο εγχείρημα για τη Βουλγαρία. Κατά την κομμουνιστική περίοδο διακυβέρνησης σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις, αγροτικές ή βιομηχανικές, λειτουργούσαν υπό κρατικό έλεγχο και έτσι οι μεταρρυθμίσεις του 1990 είχαν το τίμημα της αύξησης του πληθωρισμού και της ανεργίας. Βασικά εξαγώγιμα προϊόντα της χώρας είναι εκτός από τα τρόφιμα και το κρασί, τα ελαφρά βιομηχανικά προϊόντα.

Η γεωργία αποτελεί βασικό παράγοντα της οικονομίας καθώς απασχολεί το 26,7% του εργατικού δυναμικού. Ο τουρισμός, που παραμένει ενεργός παραπάνω από μία εποχή του έτους, αποτελεί επίσης σημαντικό τομέα δραστηριοποίησης, ενώ ραγδαία αναπτυσσόμενος εμφανίζεται να είναι ο τομέας των νέων τεχνολογιών.

Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Πρόοδος σημειώθηκε με την έγκριση προγράμματος και σχεδίου δράσης για την υλοποίηση της στρατηγικής εκσυγχρονισμού στον τομέα της δημόσιας διοίκησης. Θα χρειαστούν, όμως, συνεχείς προσπάθειες για την επίτευξη του στόχου της Βουλγαρίας να αποκτήσει, μακροπρόθεσμα, μια καταρτισμένη και αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή του κεκτημένου όταν η Βουλγαρία γίνει μέλος της Ένωσης.

Η γενική μεταρρυθμιστική προσπάθεια στον δικαστικό τομέα συνεχίστηκε σύμφωνα με το σχέδιο δράσης του 2002. Ειδικότερα, οι συνταγματικές τροποποιήσεις σχετικά με το καθεστώς των δικαστικών αποτελούν σημαντικό βήμα προόδου. Άλλα νομοθετικά μέτρα αποβλέπουν στη μείωση της διάρκειας των δικών και στην ενίσχυση του δικαστικού ελέγχου επί των αποφάσεων της εκτελεστικής εξουσίας. Ωστόσο, χρειάζονται περαιτέρω προσπάθειες για την αναδιοργάνωση της υπηρεσίας ερευνών, καθώς επίσης να διασφαλιστούν επαρκείς πόροι για την ομαλή λειτουργία του δικαστικού συστήματος.

Η διαφθορά εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα και η Βουλγαρία πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για την καταπολέμησή της. Στον τομέα του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, η κατάσταση είναι ικανοποιητική. Το νομοθετικό πλαίσιο για την πολιτική ασύλου και προστασίας του παιδιού βελτιώθηκε σημαντικά. Ωστόσο, οι συνθήκες διαβίωσης των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα δεν άλλαξε παρά ελάχιστα στη διάρκεια του περασμένου έτους. Όσον αφορά στα άτομα με νοητική αναπηρία, απουσιάζει ακόμη το απαιτούμενο νομοθετικό πλαίσιο, ιδιαίτερα για την απαγόρευση του αυθαίρετου εγκλεισμού. Περαιτέρω προσπάθειες απαιτούνται για αντιμετώπιση της κατάστασης στους τομείς της εξευτελιστικής συμπεριφοράς εκ μέρους της

αστυνομίας και του εμπορίου ανθρώπων. Στον τομέα των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων, καταγράφεται πρόοδος, ιδιαίτερα όσον αφορά στην ισότητα ευκαιριών και στην αποφυγή των διακρίσεων.

Το νέο σχέδιο δράσης για την υλοποίηση του «προγράμματος-πλαίσου για την ένταξη των Ρομ στην κοινωνία» είναι ένα θετικό βήμα, καθώς παρέχεται ειδική δημοσιονομική στήριξη για μέτρα στους τομείς της καταπολέμησης των διακρίσεων, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, της στέγασης, της απασχόλησης και της κοινωνικής προστασίας. Απαιτείται η εντατικοποίηση των προσπάθειών για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων έναντι της κοινότητας των Ρομ.

Η Βουλγαρία διαθέτει λειτουργική οικονομία της αγοράς. Αναμένεται ότι θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει, βραχυπρόθεσμα, τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεχιστεί η εφαρμογή του μεταρρυθμιστικού προγράμματος.

3.2.2 Κροατία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Κροατίας

Θέση: Επί της βαλκανικής χερσονήσου, συνορεύει με τη Σλοβενία, την Ουγγαρία, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και βρέχεται από την Αδριατική Θάλασσα.

Έκταση: 56.538 τ.χλμ.

Πληθυσμός: 4.750.000 άτομα (1994) και περίπου 600.000 πρόσφυγες από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Γλώσσα: Κροατική (επίσημη)

Θρήσκευμα: Χριστιανοί ρωμαιοκαθολικοί 76%, χριστιανοί ορθόδοξοι 11%, μουσουλμάνοι 1,2%, άλλοι 11,5%.

Πρωτεύουσα: Ζάγκρεμπ.

Σημαντικές πόλεις: Σπλιτ, Ριέκα, Οσιγιεκ, Ζαντάρ, Ντουμπρόβνικ, Πούλα, Σίσακ.

Διοικητική Διαιρέση: Διοικητικά διαιρείται σε 21 επαρχίες Μπίελοβαρ-Μπιλογκόρα, Ζάγκρεμπ, Ντουμπρόβνικ-Νερέτβα, Ιστρία, Κάρλοβατς, Κοπρίβνιτσα-Κρίζεφτσι, Κράπινα-Ζαγκόριε, Λικα-Σένι, Μεντιμούριε, Οσιγιεκ-Μπαράνια, Πόζεγκα-Σλαβονία, Πριμόριε-Γκόρσκι Κόταρ, Σίμπενικ, Σίσακ-Μοσλαβίνα, Σλαβόνσκι Μπροντ, Σπλιτ-Δαλματία, Βάρατзин, Βιροβίτιτσα, Βούκοβαρ-Σριέμ, Ζαντάρ-Κνιν, και δυο αυτοδιοικούμενες περιοχές τη Γκλίνα και το Κνιν που ελέγχονται από Σέρβους της Κροατίας.

Σύντομη Ιστορία

Τα κροατικά φύλα εγκαταστάθηκαν στη σημερινή περιοχή της Κροατίας τον 7ο αι. μ.Χ. και ίδρυσαν ένα κράτος που παρέμεινε εν ζωή μέχρι το 1526, οπότε και ένα τμήμα της Κροατίας ενσωματώθηκε στην οθωμανική κυριαρχία (τα παράλια βρίσκονταν ήδη από το 1420 υπό την κυριαρχία της Βενετίας) και ένα άλλο τμήμα αναγνώρισε την κυριαρχία της Ουγγαρίας. Τα επόμενα χρόνια το μεγαλύτερο μέρος της Κροατίας είχε περιέλθει στην αυτοκρατορία των Αψβούργων και βρισκόταν υπό την επιρροή των Ούγγρων.

Το 1905 επικράτησαν στην Κροατία οι οπαδοί της συνεννόησης με τους Σέρβους και το 1918 η Κροατία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος και προσχώρησε στη Γιουγκοσλαβία. Όμως η δυσaráεσκεια των Κροατών ήταν μεγάλη διότι αυτοί υποστήριζαν την ομοσπονδία, ενώ οι Σέρβοι τη δημιουργία ισχυρού ενιαίου κράτους. Στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Κροατία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος υπό γερμανικό και ιταλικό έλεγχο. Οι Κροάτες ουστάσι του Άντε Πάβελιτς προκάλεσαν εγκλήματα παρόμοια με αυτά των Γερμανών SS.³⁰

Μετά τη λήξη του πολέμου και συγκεκριμένα το 1945 η Κροατία έγινε ομόσπονδη δημοκρατία μέσα στα όρια της Γιουγκοσλαβίας. Προκάλεσε τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας με την απόσχισή της από αυτήν και την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της τον Ιούνιο του 1991. Στον πόλεμο που ακολούθησε έχασε από τους Σέρβους την Ανατολική Σλαβονία και την Κράινα, περιοχές που ανακατέλαβε το 1995, την πρώτη με επιτυχημένη στρατιωτική επιχείρηση και τη δεύτερη με μεσολάβηση των Ηνωμένων Εθνών.

Πολιτική

Πολίτευμα: Προεδρική/Κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Αρχηγός κράτους: Πρόεδρος ο Στίπε Μέσιτς από τις 6 Φεβρουαρίου 2000

Νομοθετικό σώμα: Η Εθνοσυνέλευση (Σαμπόρ) αποτελείται από δυο σώματα. Τη Βουλή των Αντιπροσώπων με 127 μέλη και τη Βουλή των Περιχών με 68 μέλη. Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων ο Βλάτκο Πάβλετιτς.

³⁰ Διωγμούς των ορθοδόξων Σέρβων, γενοκτονία των Τσιγγάνων της Γιουγκοσλαβίας, σφαγές των Εβραίων και μαζικές εκκαθαρίσεις πληθυσμών που θεωρούνταν ως «ακάθαρτοι».

Οικονομία

Νόμισμα: Κούνα (1 USD = 8,44 HRK 14/12/2000)

Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν: 17.002.000.000 USD (1999), 8.807.000.000 USD (Ιαν.-Ιουν.2000)

Μέσος Μηνιαίος Μισθός: 348 USD (Οκτ. 2000)

Πληθωρισμός: 6% (Ιαν.-Νοε.2000)

Βιομηχανική παραγωγή: Αύξηση 2,3% (Ιαν.-Οκτ.2000)

Ανεργία: 370.000 άτομα (Νοέμβριος 2000)

Εισαγωγές: 5.560.000.000 USD (Ιαν.-Σεπτ.1999), 6.397.000.000 USD (Ιαν.-Οκτ.2000)

Εξαγωγές: 3.230.000.000 USD (Ιαν.-Σεπτ.1999), 3.611.000.000 USD (Ιαν.-Οκτ.2000)

Ξένες Επενδύσεις: 2.500.000.000: USD (1993-Ιουν.1999), ΗΠΑ 964.700.000 USD, Αυστρία 613.700.000 USD, Ελβετία 102.200.000 USD.

Εξωτερικό χρέος: 9.871.000 000 USD (Ιούλιος 2000)

Συναλλαγματικά αποθέματα: 3.400.000.000 USD (Ιανουάριος 2000)

3.2.3 Ρουμανία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Ρουμανίας³¹

Έκταση: 238.391 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Βουκουρέστι

Πληθυσμός(2000): 22.456.000 κάτοικοι

³¹ Τα στοιχεία για την Ρουμανία ελήφθησαν από την ιστοσελίδα http://w.w.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,9_dievrynsi.htm.

Επίσημη Γλώσσα: Ρουμανική

Εθνικό Νόμισμα: Λέι

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Ορθόδοξοι 88%, Ρωμαιοκαθολικοί 6%, Προτεστάντες 5%, άλλο θρήσκευμα 1%

Σύνθεση πληθυσμού: Ρουμάνοι 89,4%, Ούγγροι 7,1%, Ρομ 1,8%, Γερμανοί 0,5%, άλλοι 1%

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 1η Δεκεμβρίου (1918), Ημέρα Ένωσης με την Τρανσυλβανία

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 2.200 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2001): Υπηρεσίες 51,3%, βιομηχανία 28,5%, γεωργία 14,6%, κατασκευές 5,5%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2002): 3,1%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 64,2% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Γεωργία 37,7%, υπηρεσίες 32,7%, βιομηχανία 25,3%, κατασκευές 4,3%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 67,1 - Εισαγωγές: 58,4%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 7%

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002): 27,4%

Δείκτης Μετανάστευσης (2001): 0,02%

Χρήστες Internet (2000): 800.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Η Ρουμανία έγινε ανεξάρτητο κράτος, βασίλειο, στα τέλη του 19ου αιώνα. Στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο η Ρουμανία συμμάχησε με τη Γαλλία και τη Βρετανία κερδίζοντας έτσι εδάφη που άλλοτε ανήκαν στη Ρωσία και την Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία. Τα περισσότερα από αυτά τα εδάφη τα έχασε λίγο μετά την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Το 1941 η χώρα συμμάχησε με τη Γερμανία εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης. Λίγο αργότερα όμως πέρασε στη σφαίρα της σοβιετικής επιρροής. Αυτό σήμανε την κατάλυση της ρουμανικής βασιλείας και την εγκαθίδρυση του κομμουνιστικού καθεστώτος. Το κομμουνιστικό καθεστώς διήρκεσε σαράντα πέντε χρόνια και καταλύθηκε με τη Δεκεμβριανή

επανάσταση του 1989.³² Ακολούθησαν ελεύθερες εκλογές με την εκλογή Κοινοβουλίου και την επικύρωση του νέου Συντάγματος το 1991.

Πολιτικό Σύστημα

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1991 το πολίτευμα της Ρουμανίας είναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Το Κοινοβούλιο απαρτίζεται από δύο Βουλές. Τη Γερουσία (πάνω Βουλή) με εκατόν σαράντα μέλη και το Συμβούλιο των Αντιπροσώπων (κάτω Βουλή) με τριακόσια σαράντα πέντε μέλη. Τα δύο σώματα έχουν ισοδύναμη εξουσία ενώ οι εκλογές που διενεργούνται κάθε τέσσερα χρόνια αφορούν και στις δύο Βουλές ταυτόχρονα.

Ο Πρόεδρος της χώρας έχει τετραετή θητεία, εκλέγεται με καθολική ψηφοφορία και ορίζει τον Πρωθυπουργό.

Πολιτισμός

Η ρουμανική γλώσσα προήλθε από τη λατινική γλώσσα που μιλούσαν οι Ρωμαίοι κατακτητές. Είναι η μοναδική γλώσσα στην Ανατολική Ευρώπη που έχει λατινικές ρίζες και παρουσιάζει ομοιότητες με τη γαλλική, την ισπανική, την ιταλική και την πορτογαλική γλώσσα.

Η πρωτεύουσα της Ρουμανίας, το Βουκουρέστι, ήταν άλλοτε γνωστό ως "**Μικρό Παρίσι**", εξαιτίας της έντονης πολιτιστικής ζωής που γνώριζε. Η πόλη ιδρύθηκε το 1459 από τον πρίγκιπα Βλαντ Τέπες, γνωστό ως κόμη Δράκουλα.³³ Πραγματικά γεγονότα της περιόδου του 15ου αιώνα ενέπνευσαν τον Ιρλανδό συγγραφέα Μπραμ Στόκερ να γράψει το φημισμένο μυθιστόρημα "Ντράκουλα".

Ο συγγραφέας **Ευγένιος Ιονέσκο**, ο συνθέτης Ζωρζ Ενέσκο, η πρωταθλήτρια γυμναστικής Νάντια Κομανέτσι και ο γλύπτης Κονσταντίν Μπραγκούτσι είναι μερικές από τις εξέχουσες προσωπικότητες της χώρας με παγκόσμια ακτινοβολία.

Οικονομία

Η οικονομία της Ρουμανίας είναι μία από τις λιγότερο ανεπτυγμένες μεταξύ των υπό ένταξη χωρών. Κατά τη σοβιετική περίοδο, σχεδόν το σύνολο των αγροτικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων διευθύνονταν από το κράτος. Η ριζική μεταρρύθμιση του τρόπου παραγωγής και λειτουργίας αυτών αποδείχτηκε ένα εγχείρημα αρκετά δύσκολο. Οι βιομηχανίες της χώρας παράγουν μηχανές, μεταφορικά οχήματα, προϊόντα από ατσάλι και χημικά.

Περίπου το 1/4 της χώρας καλύπτεται από δάση, ενώ η γεωργία αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην οικονομία της Ρουμανίας, αφού απασχολεί σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού. Η διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων στον αγροτικό τομέα γίνεται με

³² Την ημέρα των Χριστουγέννων του ίδιου έτους εκτελέστηκε ο μέχρι τότε ηγέτης της Ρουμανίας Νικόλαε Τσαουσέσκου και η σύζυγος του Έλενα.

³³ Αναφερόμενος και ως «Βλαντ ο Ανασκολοπιστής» λόγω της συνήθειας του να ανασκολοπίζει τους Τούρκους αιχμαλώτους κατά τη διάρκεια του μακροχρόνιου αγώνα του ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το 16^ο αιώνα.

αργούς ρυθμούς, παρά την ισχύ του νόμου σύμφωνα με τον οποίο επιστρέφονται οι εκτάσεις στους ιδιοκτήτες που τις κατείχαν πριν την άνοδο του κομμουνιστικού καθεστώτος.

Το υπέδαφος της Ρουμανίας είναι πλούσιο σε φυσικούς πόρους -πετρέλαιο, φυσικό αέριο, άνθρακα, σίδηρο, χαλκό και βωξίτη- ενώ έχει αναπτυχθεί πολύ ο κλάδος παρασκευής χαβιαριού από αυγά οξύρρυγχου της Μαύρης Θάλασσας.

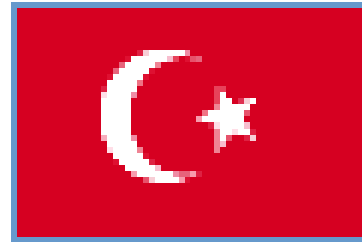
Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Η χώρα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στον τομέα της δημόσιας διοίκησης καθώς υπάρχει πολιτική βούληση για την υλοποίηση της διοικητικής και δικαστικής μεταρρύθμισης. Ωστόσο, η μεταρρυθμιστική διαδικασία βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Η λειτουργία της ρουμανικής δημόσιας διοίκησης χαρακτηρίζεται ακόμη από δυσκινησία, περιορισμένη διαφάνεια και περιορισμένη ικανότητα εκτέλεσης πολιτικών. Οι νόμοι για την ελευθερία της πληροφόρησης και τη διαφάνεια στις διοικητικές διαδικασίες αποτελούν επίσης θετικές εξελίξεις αλλά δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί πλήρως. Το δικαστικό σύστημα πρέπει να βελτιώσει τη διαχείριση των υποθέσεων και τη συνέπεια των αποφάσεων καθώς και να ενισχύσει την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας. Η διαφθορά συνεχίζει να αποτελεί πολύ διαδεδομένο φαινόμενο στη Ρουμανία και επηρεάζει όλες τις εκφάνσεις της κοινωνίας.

Σημαντικά βελτιωμένη είναι η κατάσταση όσον αφορά στην πολιτική κατά των διακρίσεων όπου δημιουργήθηκαν δομές για την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας και επιβλήθηκαν ποινές σε διάφορες υποθέσεις διακριτικής μεταχείρισης. Παράλληλα συνεχίστηκε η εφαρμογή της στρατηγικής για τους Ρομ, αν και η έλλειψη πόρων συνεπαγόταν και κάπως περιορισμένα αποτελέσματα. Ομοίως, συνεχίστηκε η διαδικασία επιστροφής περιουσιών, που όμως απέχει ακόμη πολύ από την ολοκλήρωσή της.

Η Ρουμανία μπορεί να θεωρηθεί ως μια λειτουργική οικονομία της αγοράς, καθώς η ικανοποιητική πρόοδος που είχε σημειωθεί συνεχίστηκε με αποφασιστικότητα. Επίσης, απαιτείται αυστηρή και συνεπής εφαρμογή του προγράμματος διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων ώστε να είναι σε θέση η Ρουμανία να αντιμετωπίζει, βραχυπρόθεσμα, τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης.

3.2.4 Τουρκία

Επίσημη ονομασία: Δημοκρατία της Τουρκίας³⁴

Έκταση: 779.452 τ.χλμ.

Πρωτεύουσα: Άγκυρα

Πληθυσμός(2000): 67.803.927 κάτοικοι

Επίσημη Γλώσσα: Τουρκική

Εθνικό Νόμισμα: Τουρκική λίρα

Πολίτευμα: Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Μουσουλμάνοι 99%, άλλοι 1% (Χριστιανοί, Εβραίοι)

Σύνθεση πληθυσμού: Τούρκοι (κυρίως), Κούρδοι, άλλοι

Βασικές Εθνικές Επέτειοι: 29 Οκτωβρίου (1923), Ημέρα Ανεξαρτησίας

ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002): 2.800 Ευρώ

Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2001): Υπηρεσίες 59,3%, βιομηχανία 23,8%, γεωργία 12,1%, κατασκευές 4,8%

Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003): 8,1%

Ενεργός Πληθυσμός(2002) 51,5% του συνολικού πληθυσμού

Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002): Υπηρεσίες 43%, γεωργία 32,2%, βιομηχανία 19,2%, κατασκευές 4,6%

Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002): Εξαγωγές: 51,5% - Εισαγωγές: 45,5%

Δείκτης Ανεργίας (2002): 10,4%

³⁴ Τα στοιχεία για την Τουρκική Δημοκρατία ελήφθησαν από την ιστοσελίδα <http://w.w.w.europa.eu.int/hellas/2foral/2,2,2,12/dievrynsi.htm>.

Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2001): 57,6%

Δείκτης Μετανάστευσης (2001): 1,5%

Χρήστες Internet (2000): 2.000.000 χρήστες

Σύντομη Ιστορία

Η Οθωμανική δυναστεία εγκαθιδρύθηκε από τον Οσμάν τον Α' το 12 αιώνα π.Χ, σηματοδοτώντας την απαρχή των διενέξεων μεταξύ της Χριστιανικής Ευρώπης και της Μουσουλμανικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Οθωμανική αυτοκρατορία διήρκεσε επί έξι αιώνες και δεν καταλύθηκε παρά μόλις το 1922,³⁵ με την ανακήρυξη της Τουρκικής Δημοκρατίας. Η πρώτη περίοδος της οθωμανικής ιστορίας χαρακτηρίζεται από σχεδόν συνεχή εδαφική εξάπλωση, κατά τη διάρκεια της οποίας η οθωμανική κυριαρχία από μια μικρή ηγεμονία στη βορειοδυτική Μικρά Ασία κατέληξε στη δημιουργία μιας αυτοκρατορίας που περιελάμβανε τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, τη Μικρά Ασία και τον Αραβικό κόσμο. Το 1453, η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατέκτησε την Κωνσταντινούπολη. Κατά τη διάρκεια της ηγεσίας του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή (1494-1566), η αυτοκρατορία κατείχε τα περισσότερα από τα Βαλκανικά κράτη, την Ουγγαρία και μεγάλες περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής.

Η παρακμή της αυτοκρατορίας ξεκίνησε αμέσως μετά το θάνατο του Σουλεϊμάν και κατέρρευσε οριστικά μετά την ήττα της χώρας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αμέσως μετά, πρώτος πρόεδρος της χώρας έγινε ο **Μουσταφά Κεμάλ**, γνωστός μετέπειτα ως «**Ατατούρκ**». Η χώρα κράτησε ουδέτερη θέση κατά τη μεγαλύτερη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και μόνο το 1945 τάχθηκε στο πλευρό των Συμμάχων. Έκτοτε τάσσεται με την πλευρά της Δύσης ενώ το 1952 έγινε μέλος του ΝΑΤΟ. Σοβαρές διενέξεις σημειώθηκαν το 1974 με την Ελλάδα εξαιτίας των στρατιωτικών επιχειρήσεων στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Το 1982, σε συνέχεια μιας περιόδου στρατιωτικής διακυβέρνησης ψηφίστηκε το νέο Σύνταγμα που αποκατέστησε το ρόλο του κοινοβουλίου στη χώρα.

Πολιτικό Σύστημα

Το πολίτευμα της χώρας είναι η Δημοκρατία.³⁶ Σύμφωνα με το Σύνταγμα και του νόμους της χώρας, η νομοθετική εξουσία ασκείται από το Κοινοβούλιο ενώ η εκτελεστική από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και το Υπουργικό Συμβούλιο.

Το Κοινοβούλιο εκλέγει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ενώ επιθεωρεί το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει επταετή θητεία και διευρυμένες εξουσίες. Βουλευτικές εκλογές διενεργούνται κάθε πέντε χρόνια ή και νωρίτερα εάν το αποφασίσει το Κοινοβούλιο ή ο Πρόεδρος και εφόσον συντρέχουν οι ειδικοί λόγοι που ορίζονται στο σύνταγμα. Σε αυτές δικαίωμα ψήφου έχουν όλοι οι πολίτες άνω των δεκαοχτώ ετών.

³⁵ Το 1922 είναι και το έτος του οριστικού ξεριζωμού του Μικρασιατικού Ελληνισμού από τις πανάρχαιες πατρογονικές εστίες του. Ξεριζωμού με τρόπο βίαιο, μέσω σφαγών, διωγμών και λεηλασιών από τους Τούρκους.

³⁶ Στο παρασκήνιο ο στρατός έχει την «υψηλή εποπτεία» του κοινοβουλίου και γενικότερα της πολιτικής ζωής. Διατηρώντας μέχρι και σήμερα δικαίωμα παρέμβασης στα πολιτικά δρώμενα της χώρας.

Πολιτισμός

Η Τουρκία διαθέτει μακραίωνη και πολυποίκιλη πολιτιστική κληρονομιά, επηρεασμένη από τον αραβικό, τον βυζαντινό και δυτικό πολιτισμό. Σημείο αναφοράς στην παγκόσμια αρχιτεκτονική αποτελεί ο ναός της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη, ενώ η περίοδος μετά την άνοδο του Ισλάμ στη χώρα χαρακτηρίστηκε από αρχιτεκτονικά αριστουργήματα, όπως τα τζαμί Σουλεϊμιγιέ . Αργότερα, ο αρχιτεκτονικός ρυθμός τούρκικο-ροκοκό, υιοθέτησε γαλλικούς και οθωμανικούς αρχιτεκτονικούς τύπους με κύριο χαρακτηριστικό το βαρύ στολισμό.

Η ισλαμική λογοτεχνία και ποίηση με τα χαρακτηριστικά καλλιγραφικά γράμματα άνθισαν μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης και κυρίως τον 18ο αιώνα. Ο τουρκικός εθνικισμός επηρέασε βαθύτατα την τουρκική μουσική του 19ου και 20ου αιώνα, δημιουργώντας ένα μοναδικό μουσικό ύφος που επηρέασε μεγάλους ευρωπαίους μουσικοσυνθέτες.

Οικονομία

Η τουρκική οικονομία, η οποία είναι προσανατολισμένη στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο δυτικό κόσμο, γνώρισε ραγδαία εκβιομηχάνιση μετά το 1950. Η γεωργία εξακολουθεί να απασχολεί ένα σημαντικό τμήμα του εργατικού δυναμικού (35%), ενώ η κλωστοϋφαντουργία αποτελεί παραδοσιακά τον σημαντικότερο κλάδο της τουρκικής βιομηχανίας και αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών.

Η οικονομία της Τουρκίας έχει εκσυγχρονιστεί σε μεγάλο βαθμό. Χαρακτηρίζεται από ένα ζωντανό και ολοένα αυξανόμενο ιδιωτικό τομέα, αν και το κράτος εξακολουθεί να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε όλους τους οικονομικούς τομείς.

Οι πρόσφατες οικονομικές επιδόσεις της Τουρκίας δεν ήταν ικανοποιητικές. Τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης του 2000 (πάνω από 7%) ακολούθησε βαθιά οικονομική κρίση κατά το πρώτο ήμισυ του 2001. Το υψηλό ποσοστό πληθωρισμού αποτελεί σημαντικό πρόβλημα καθώς το 2000 ανερχόταν σε 58% και βελτιώθηκε ελάχιστα το 2001, ενώ ο δείκτης ανεργίας κυμαίνεται περίπου στο 10%.

Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Η Τουρκική κυβέρνηση επιτάχυνε αποφασιστικά το ρυθμό των μεταρρυθμίσεων οι οποίες έφεραν βαθιές αλλαγές στο πολιτικό και νομικό καθεστώς της χώρας. Επιτεύχθηκε πρόοδος όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και της κυβέρνησης. Συγκεκριμένα η κυβέρνηση άρχισε μεταρρυθμίσεις για την προώθηση περισσότερης διαφάνειας στην δημόσια διοίκηση σε σχέση με την επιλογή ανθρώπινου δυναμικού, πράγμα που θα ενδυναμώσει τον αγώνα κατά της διαφθοράς.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαιρέτισε τη συνταγματική μεταρρύθμιση του 2001, καθώς σύμφωνα με το νέο σύνταγμα καταργείται η θανατική ποινή εν καιρώ ειρήνης, και αίρεται η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης στις νοτιοανατολικές περιοχές της χώρας. Πρόσφατα η Τουρκία αποφάσισε την κατάργηση της θανατικής ποινής σε κάθε περίπτωση. Ωστόσο η χώρα θα έπρεπε να εντείνει τις προσπάθειες της προκειμένου να γίνουν πλήρως σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα κυρίως όσον αφορά στη βελτίωση των συνθηκών κράτησης στις φυλακές καθώς και την πλήρη άρση των βασανιστηρίων. Όσον αφορά την ελευθερία της

έκφρασης, η άρση των περιορισμών για τη χρήση άλλων γλωσσών πλην της τουρκικής στα ΜΜΕ και στην παιδεία είχε έως τώρα μικρά πρακτικά αποτελέσματα. Η άρση της κατάστασης εκτάκτου ανάγκης στις νοτιοανατολικές περιοχές της χώρας συνέβαλε γενικότερα στην άμβλυνση των εντάσεων και στη μεγαλύτερη ανεκτικότητα των πολιτιστικών εκδηλώσεων αλλά χρειάζονται σοβαρότερες προσπάθειες για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Η Τουρκία επικύρωσε καίριες διεθνείς και Ευρωπαϊκές Συμβάσεις όπως το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα καθώς και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στον τομέα της δικαιοσύνης χρειάζονται περισσότερες προσπάθειες για την ενίσχυση της ικανότητας και της αυτονομίας του δικαστικού σώματος. Ήδη, το δικαστικό σύστημα της χώρας έχει ενδυναμωθεί με την δημιουργία ενός νέου συστήματος δικαστηρίων οικογενειακού δικαίου και την κατάργηση της αρμοδιότητας των στρατιωτικών δικαστηρίων να εκδικάζουν πολιτικές υποθέσεις. Θετικές αλλαγές έχουν γίνει επίσης και στο σύστημα των Δικαστηρίων Εθνικής Ασφάλειας, με την κατάργηση της κράτησης σε απομόνωση. Παρόλα αυτά, η εκτέλεση των μεταρρυθμίσεων δεν είναι ομοιόμορφη ενώ συχνές είναι οι καταγγελίες για μεροληψία δικαστών. Ταυτόχρονα η λειτουργία αυτών των δικαστηρίων πρέπει να ευθυγραμμιστεί πλήρως με τα ευρωπαϊκά δεδομένα και ειδικότερα σε ό, τι αφορά τα δικαιώματα υπεράσπισης του κατηγορουμένου και το δικαίωμα του για δίκαιη δίκη. Η τουρκική κυβέρνηση έχει αναγνωρίσει το πρόβλημα και έχει προχωρήσει στη σύσταση μιας ομάδας παρακολούθησης των μεταρρυθμίσεων καθώς και στη κατάρτιση του δικαστικού σώματος μέσω επιμορφωτικών σεμιναρίων σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η διαφθορά και η έλλειψη διαφάνειας συνεχίζουν να αποτελούν ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της δημόσιας ζωής στην Τουρκία παρά την επικύρωση των σχετικών ευρωπαϊκών συνθηκών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτρέπει την Τουρκία να ενθαρρύνει την Τουρκοκυπριακή ηγεσία να εργαστεί για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος ώστε να επιτευχθεί δίκαιη και βιώσιμη λύση το συντομότερο δυνατό.

3.2.5 Βουλγαρία - Ρουμανία: Πρόβλεψη

Η αντίστροφη μέτρηση για την επόμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι έτοιμη να αρχίσει. Το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συντάξει την πρότασή της σχετικά με το αν η Βουλγαρία και η Ρουμανία θα προσχωρήσουν στην Ένωση τον Ιανουάριο του 2007 και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα ψηφίσει επί της πρότασης αυτής.

Όμως, η συνθήκη προσχώρησης που υπέγραψαν η Βουλγαρία και Ρουμανία το 2005 περιέχει μία «ρήτρα διασφάλισης» που επιτρέπει στην Ε.Ε. να αναβάλει την προσχώρηση για ένα χρόνο, αν υπάρχουν πειστήρια ότι οι υποψήφιες χώρες δεν είναι σε θέση να εκπληρώσουν τα κριτήρια προσχώρησης έως τον Ιανουάριο του 2007.

Υπάρχουν πολλά ζητήματα που δημιουργούν ανησυχία. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία είναι ακόμη πίσω σε θέματα που αφορούν τη Δικαιοσύνη και τις εσωτερικές υποθέσεις, τη γεωργία, την προστασία του περιβάλλοντος και τα δικαιώματα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η Ρουμανία πρέπει να διαλύσει τις αμφιβολίες της Ε.Ε. για θέματα ανταγωνισμού, κρατικών προμηθειών και διαφθοράς. Καμία από τις δύο χώρες δεν έκανε βήματα το 2005, αφού οι προσπάθειες μεταρρυθμίσεων έπεσαν θύμα ανάρμοστων πολιτικών καβγάδων. Ο φόβος καθυστέρησης είναι μεγάλος.

Δεν υπάρχει πρόβλεψη στη συνθήκη για αναβολή της προσχώρησης πέρα από το 2008. Όμως η ένταξή τους σίγουρα θα καθυστερήσει, αν τα κράτη-μέλη δεν επικυρώσουν τη συνθήκη προσχώρησης. Αυτό δεν είναι πλέον αδιανόητο, όπως έδειξαν τα δημοψηφίσματα της Γαλλίας και της Ολλανδίας, στα μέσα του 2005.

Είναι η Βουλγαρία και η Ρουμανία έτοιμες; Όχι πολύ λιγότερο από κάποια από τα δέκα μέλη που προσχώρησαν το 2004. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία είναι φτωχότερες και με μεγαλύτερο πρόβλημα διαφθοράς. Όμως δεν είναι πολύ πίσω σε οικονομικά μεγέθη, ενώ είναι μπροστά σε αντίστοιχα πολιτικά.

Η συγκριτική φτώχεια που χαρακτηρίζει τις χώρες αυτές δημιουργεί το ερώτημα, όχι μόνο αν θα πρέπει να προσχωρήσουν στην Ε.Ε, αλλά αν γενικά η Ε.Ε. θα πρέπει να επιτρέψει την είσοδο σε τόσο φτωχά κράτη. Μία ενδεχόμενη καθυστέρηση θα είναι πικρή εμπειρία για τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, αλλά σίγουρα όχι τόσο πικρή όσο η συνειδητοποίηση από πολλούς στα Δυτικά Βαλκάνια και ακόμη πιο πέρα, ότι η προσχώρηση στην Ε.Ε. θα γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη υπόθεση.

3.3 Ευρωπαϊκό Σύνταγμα

Διάρθρωση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα διαρθρώνεται στο Προοίμιο και σε τέσσερα Μέρη. Το πρώτο Μέρος περιλαμβάνει τους στόχους και το αξιακό σύστημα της Ένωσης, την κατανομή των αρμοδιοτήτων, τα κύρια και τα συμβουλευτικά όργανα της Ένωσης, το δημοκρατικό της βίο, τα οικονομικά της, το εγγύς περιβάλλον της Ένωσης και την ιδιότητα του μέλους της Ένωσης.

Το πρώτο μέρος δεν επιδέχεται αυτοτελούς ανάγνωσης. Οφείλει να αναγιγνώσκεται σε

συνδυασμό με τα άλλα τμήματα. Το Δεύτερο μέρος ενσωματώνει τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης. Το Τρίτο και εκτενέστερο μέρος καταλαμβάνει τις πολιτικές και τη λειτουργία της Ένωσης. Στο Τέταρτο μέρος περιέχονται οι Γενικές και Τελικές Διατάξεις. Στο τέλος παρατίθενται Πρωτόκολλα και Παραρτήματα.

Σχέση Ευρωπαϊκού και Εθνικών Συνταγμάτων

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα δεν αντικαθιστά τα Συντάγματα των κρατών - μελών. Συνυπάρχει με τα Εθνικά Συντάγματα και ορίζει το πλαίσιο δράσης της Ένωσης. Αναγνωρίζει, σέβεται και υπερασπίζεται:

- Τη δημοκρατική μορφή του πολιτεύματος, την οργάνωση και τις λειτουργίες κάθε κράτους μέλους.
- Την εθνική ταυτότητα κάθε κράτους μέλους, όπως αυτή προσδιορίζεται από την θεμελιώδη πολιτική και συνταγματική του δομή.

- Τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους , ιδίως τις λειτουργίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, στη διατήρηση της δημοσίας τάξης και στην προστασία της εθνικής ασφαλείας.
- Τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολυμορφίας.

Τα Θεμελιώδη Δικαιώματα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποκτά νομική προσωπικότητα και οι Ευρωπαίοι πολίτες ενιαία ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Στο Σύνταγμα ενσωματώνεται ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που αναφέρεται στα δικαιώματα του Ευρωπαίου πολίτη, σε θέματα αξιοπρέπειας, ελευθερίας, δικαιοσύνης ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στα κοινωνικά δικαιώματα. Με τον τρόπο αυτό η Ένωση διαθέτει τον δικό της κατάλογο δικαιωμάτων, που είναι ευρύτερος από τον αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), που υπογράφηκε στη Ρώμη το 1950.

Πάντως τον Σύνταγμα προβλέπει σαφώς την προσεχή προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ. Σε μια τέτοια περίπτωση θα έχουμε ένα σχήμα συμπληρωματικών διαδικασιών. Τα θεσμικά όργανα και οι υπηρεσίες της Ένωσης έχουν ευθύνη σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά ορίζονται στον Χάρτη. Την ίδια ευθύνη φέρουν και τα κράτη - μέλη κατά την εφαρμογή του Δικαίου της Ένωσης. Το Δικαστήριο της Ένωσης θα μεριμνά για την τήρηση του Χάρτη.

Οι αλλαγές στα θεσμικά όργανα της Ένωσης

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, το θεσμικό πλαίσιο αυτό καθ' αυτό περιλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) διαδραματίζει καίριο ρόλο στον τομέα της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της Ένωσης. Όσον αφορά το Ελεγκτικό Συνέδριο, εξασφαλίζει τον έλεγχο των εσόδων και των δαπανών της Ένωσης. Παράλληλα με τα Θεσμικά αυτά όργανα υπάρχουν δύο συμβουλευτικά όργανα, η Επιτροπή των Περιφερειών και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Είναι το όργανο, όπου εκπροσωπούνται οι πολίτες των κρατών μελών. Στους περισσότερους τομείς, το Κοινοβούλιο κατέχει το ρόλο του συννομοθέτη. Αποτελεί επίσης την αρμόδια επί του προϋπολογισμού αρχή μαζί με το Συμβούλιο και ασκεί τα καθήκοντα πολιτικού ελέγχου της Επιτροπής. Το Σύνταγμα ενισχύει τις αρμοδιότητες συννομοθέτησης του Ευρωκοινοβουλίου επεκτείνοντας σε νέους τομείς το πεδίο της λεγόμενης διαδικασίας της συναπόφασης, η οποία στο εξής θα αποκαλείται νομοθετική διαδικασία, με την οποία το Κοινοβούλιο αποφασίζει από κοινού με το Συμβούλιο.

Ο αριθμός των μελών του Ευρωκοινοβουλίου, οι οποίοι εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία για πενταετή θητεία καθορίζεται σε 750. Κάθε κράτος - μέλος διαθέτει, με βάση την αρχή της φθίνουσας αναλογικότητας τουλάχιστον 6 έδρες και με ανώτατο όριο 96 έδρες. Ο ακριβής αριθμός των εδρών, που αντιστοιχούν σε κάθε κράτος - μέλος θα αποφασιστεί πριν από τις ευρωεκλογές του 2009.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Παρέχει στην Ένωση την αναγκαία πολιτική ώθηση για την ανάπτυξή της. Δεν νομοθετεί, κατά γενικό κανόνα αποφασίζει με ομοφωνία και προβλέπεται η ανά τρίμηνο σύγκλιση του. Αποτελείται από τους αρχηγούς κρατών ή Κυβερνήσεων των κρατών - μελών, τον Πρόεδρο του, πρόκειται για νέο αξίωμα και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στις εργασίες συμμετέχει και ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης, επίσης ένα νέο αξίωμα. Μέχρι τώρα στο Συμβούλιο, προεδρεύει εκ περιτροπής το κράτος - μέλος, που ασκεί για έξι μήνες την Προεδρία της Ένωσης, σύμφωνα με μια προκαθορισμένη σειρά. Το Σύνταγμα τροποποιεί το σύστημα αυτό με τη δημιουργία του μόνιμου αξιώματος του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Πρόεδρος Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η θητεία του διαρκεί δυόμισι χρόνια και μπορεί να ανανεωθεί για μία φορά. Ο ρόλος του προέδρου θα είναι να προεδρεύει και να καθοδηγεί τις εργασίες του Συμβουλίου. Θα έχει καθήκοντα εκπροσώπησης σε υψηλό επίπεδο της Ένωσης στον τομέα της **Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ)**. Ο πρόεδρος δεν θα μπορεί να ασκεί ταυτόχρονα εθνική θητεία.

Συμβούλιο των Υπουργών

Ασκεί με το Ευρωκοινοβούλιο, τη νομοθετική και τη δημοσιονομική λειτουργία, ενώ σ' αυτό εκπροσωπούνται οι Κυβερνήσεις των κρατών μελών, με έναν εκπρόσωπο, σε υπουργικό επίπεδο και έχει διάφορες συνθέσεις. Μέχρι τώρα την προεδρία όλων των οργάνων του Συμβουλίου ασκεί εκ περιτροπής για έξι μήνες ένα μόνο κράτος - μέλος.

Το Σύνταγμα δεν τροποποιεί ριζικά το σύστημα αυτό. Συμφωνήθηκε ωστόσο να ασκείται η εν λόγω εκ περιτροπής προεδρία ανά ομάδα τριών χωρών, που ορίζονται για διάρκεια 18 μηνών. Το σύστημα αυτό θα μπορούσε να εξελιχθεί μελλοντικά, δεδομένου ότι, θα καταστεί δυνατόν να τροποποιηθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία. Όσον αφορά το Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών θα προεδρεύει ο Υπουργός Εξωτερικών ενώ το Συμβούλιο θα καθορίσει τους κανόνες εφαρμογής του συστήματος αυτού μεταξύ των κρατών - μελών, λαμβάνοντας υπόψη μεταξύ άλλων και τις ευρωπαϊκές γεωγραφικές ισορροπίες.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Commission)

Προτείνει τους νόμους, που στη συνέχεια υποβάλλονται στο Ευρωκοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τη λήψη απόφασης. Η Επιτροπή εξασφαλίζει τον προγραμματισμό και την εφαρμογή των κοινών πολιτικών, εκτελεί τον προϋπολογισμό και διαχειρίζεται τα κοινοτικά προγράμματα, για την εκτέλεση, των οποίων βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις εθνικές διοικήσεις. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία των μελών της. Στο

εξωτερικό η Επιτροπή εκπροσωπεί την Ένωση και διενεργεί τις διεθνείς διαπραγματεύσεις. Το Σύνταγμα προβλέπει ότι, την εξωτερική εκπροσώπηση της Ένωσης στον τομέα της ΚΕΠΠΑ ασκεί ο Υπουργός Εξωτερικών.

Μεριμνά επίσης για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος και των αποφάσεων, που λαμβάνουν τα κοινοτικά όργανα. Η Κομισιόν είναι υπεύθυνη συλλογικά ενώπιον του Ευρωκοινοβουλίου, που μπορεί να εγκρίνει πρόταση μομφής απέναντί της, με την οποία εξαναγκάζεται σε συλλογική παραίτηση.

Μέχρι το 2004 η Επιτροπή αποτελούνταν από δύο Επιτρόπους από τα πολυπληθέστερα κράτη - μέλη και ένα μέλος από τα υπόλοιπα. Η συνθήκη της Νίκαιας περιόρισε τη σύνθεση της Επιτροπής σε έναν επίτροπο για κάθε κράτος μέλος.

Το Σύνταγμα ορίζει ότι, από το 2014 ο αριθμός των μελών της θα μειωθεί και θα αντιστοιχεί στα δύο τρίτα του αριθμού των κρατών - μελών. Κατά συνέπεια, οι Επίτροποι θα επιλέγονται βάσει ενός συστήματος εκ περιτροπής, με το οποίο αντιμετωπίζονται ισότιμα όλα τα κράτη μέλη. Όπως επισημαίνεται το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όταν προτείνει τον υποψήφιο πρόεδρο της Επιτροπής για εκλογή από το Ευρωκοινοβούλιο, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα αποτελέσματα των ευρωπαϊκών εκλογών. Το Συμβούλιο, σε συμφωνία με τον ορισθέντα πρόεδρο, θα εγκρίνει στην συνέχεια τον κατάλογο των μελλοντικών Επιτρόπων με βάση τις προτάσεις των κρατών μελών. Πρόεδρος και Επίτροποι θα έχουν πενταετή θητεία, όπως ισχύει μέχρι τώρα, ενώ θα πρέπει να πάρουν την ψήφο έγκρισης του Ευρωκοινοβουλίου.

Υπουργός Εξωτερικών

Πρόκειται για μία από τις κύριες καινοτομίες, που εισάγει το Σύνταγμα. Χάρη στο αξίωμα αυτό θα υπάρξει μεγαλύτερη συνοχή στην εξωτερική δράση της Ένωσης, τόσο σε πολιτικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο, με σκοπό οι τρίτες χώρες να αναγνωρίζουν ευκολότερα τη φωνή της Ένωσης. Ο Ευρωπαίος ΥΠΕΞ θα έχει ένα διπλό αξίωμα καθώς θα ασκεί τα καθήκοντα, που μέχρι τώρα ασκούν ο ύπατος εκπρόσωπος για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλεια ο Επίτροπος, που είναι αρμόδιος για τις εξωτερικές σχέσεις της Ένωσης. Θα είναι λοιπόν ο εντολοδόχος του Συμβουλίου για την ΚΕΠΠΑ και συγχρόνως μέλος της Επιτροπής, αρμόδιος για τις εξωτερικές σχέσεις ενώ θα κατέχει και μία από τις θέσεις των Αντιπροέδρων της Επιτροπής. Θα προεδρεύει του Συμβουλίου των Υπουργών Εξωτερικών Υποθέσεων και θα μεριμνά για την συνοχή της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Ο ΥΠΕΞ θα διορίζεται με ειδική πλειοψηφία από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε συμφωνία με τον Πρόεδρο της Επιτροπής.

Διαδικασία λήψης αποφάσεων

Το Σύνταγμα αυξάνει τον αριθμό των περιπτώσεων, όπου παρατηρείται μετάβαση από την ομοφωνία (στην ψηφοφορία) στην ειδική πλειοψηφία. Με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται η λήψη των αποφάσεων. Ως ειδική πλειοψηφία ορίζεται ποσοστό τουλάχιστον 55% των μελών του Συμβουλίου, το οποίο περιλαμβάνει τουλάχιστον 15 μέλη σε μία Ένωση των 27 και αντιπροσωπεύει κράτη - μέλη, που συγκεντρώνουν ποσοστό τουλάχιστον 65% του πληθυσμού της Ευρώπης.

Η μειοψηφία αρνησικυρίας, το βέτο, πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τέσσερα μέλη του Συμβουλίου, ειδάλλως θεωρείται ότι επιτυγχάνεται ειδική πλειοψηφία. Όταν το Συμβούλιο δεν αποφασίζει μετά από πρόταση της Επιτροπής ή του Υπουργού Εξωτερικών

της Ένωσης ως ειδική πλειοψηφία ορίζεται ποσοστό τουλάχιστον 72% των μελών του Συμβουλίου που αντιπροσωπεύουν κράτη - μέλη, τα οποία συγκεντρώνουν ποσοστό τουλάχιστον 65% του πληθυσμού της Ένωσης.

Ειδικές διατάξεις προβλέπονται για τη λήψη των αποφάσεων σε θέματα Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).

3.3.1 Πορεία της Επικύρωσης-Ύστερα από το Γαλλικό όχι.

Ιστορικό

Στις 29 Οκτωβρίου 2004, οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των 25 κρατών μελών και των 3 υποψηφίων χωρών υπέγραψαν τη Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης η οποία εγκρίθηκε ομόφωνα στις 18 Δεκεμβρίου του ιδίου έτους. Αυτή η Συνθήκη θα τεθεί σε ισχύ μόνον όταν θα έχει εγκριθεί από κάθε υπογράφουσα χώρα σύμφωνα με τις συνταγματικές της διαδικασίες: αυτό ονομάζεται επικύρωση της συνθήκης από τα κράτη μέλη. Ανάλογα με τις νομικές και ιστορικές παραδόσεις των χωρών, οι διαδικασίες που προβλέπουν τα συντάγματα γι'αυτόν τον σκοπό, δεν είναι όμοιες: περιλαμβάνουν έναν ή και τους δύο από τους ακόλουθους μηχανισμούς:

- " την "κοινοβουλευτική" μέθοδο: το κείμενο εγκρίνεται μετά την ψήφιση κειμένου με το οποίο επικυρώνεται μια διεθνής συνθήκη από το ή τα σώματα του Κοινοβουλίου του κράτους·
- " τη μέθοδο του "δημοψηφίσματος" : διοργανώνεται δημοψήφισμα, κατά το οποίο οι πολίτες αποφασίζουν αν είναι υπέρ ή κατά της Συνθήκης.

Οι δύο αυτές μέθοδοι μπορούν να έχουν παραλλαγές ή να συνδυάζονται ανάλογα με τη χώρα ή ανάλογα με άλλες απαιτήσεις, όπως για παράδειγμα, όταν η επικύρωση της συνθήκης απαιτεί, λόγω του περιεχομένου αυτού του κειμένου, προηγούμενη προσαρμογή του εθνικού Συντάγματος.

Μόλις επικυρωθεί η Συνθήκη και η επικύρωση κοινοποιηθεί επισήμως από όλα τα υπογράφοντα κράτη (με την κατάθεση των εγγράφων επικύρωσης), η Συνθήκη μπορεί να τεθεί σε ισχύ και να εφαρμόζεται στην πράξη, κατ'αρχήν, σύμφωνα με τη Συνθήκη, την 1η Νοεμβρίου 2006.

Στη Γαλλία και στις Κάτω Χώρες, οι ψηφοφόροι απέρριψαν το κείμενο του συντάγματος, στις 29 Μαΐου και την 1η Ιουνίου, αντιστοίχως. Σύμφωνα με αυτά τα αποτελέσματα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στις 16 και 17 Ιουνίου 2005, εκτίμησε ότι « η ημερομηνία της 1ης Νοεμβρίου 2006, που είχε αρχικά προβλεφθεί για τον απολογισμό όσον αφορά τις κυρώσεις, δεν είναι πλέον ρεαλιστική, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη που δεν έχουν κυρώσει το σύνταγμα δεν θα είναι σε θέση να δώσουν μια σαφή απάντηση πριν από τα μέσα του 2007 ». Έχει τώρα αρχίσει μια περίοδος προβληματισμού, εξηγήσεων και συζητήσεων σε όλα τα κράτη μέλη, είτε έχουν κυρώσει το σύνταγμα είτε όχι. Η διαδικασία κύρωσης από τα κράτη μέλη δεν έχει, επομένως, εγκαταλειφθεί.

Ποιος λέει ναι, ποιος όχι, ποιος περιμένει

Έως σήμερα, δεκατρείς χώρες έχουν ήδη επικυρώσει το ευρωπαϊκό σύνταγμα: το Λουξεμβούργο και η Ισπανία με δημοψήφισμα, οι άλλες χώρες (η Γερμανία, η Αυστρία, η Κύπρος, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Λετονία, η Μάλτα, η Σλοβενία και η Σλοβακία) δια της κοινοβουλευτικής οδού.

Στο Βέλγιο, η έγκριση της συνθήκης επιτελείται με μία σύνθετη κοινοβουλευτική διαδικασία που φθάνει σύντομα στο τέλος της. Η Σουηδία αποφάσισε να επαναφέρει την ψηφοφορία στο Κοινοβούλιο και η Φινλανδία ετοιμάζεται να το πράξει. Η Δανία ανέβαλε το δημοψήφισμά της και η Πολωνία, που έτεινε επίσης προς την οδό του δημοψηφίσματος, σκέφτεται ακόμη την επιλογή της διαδικασίας. Η Πορτογαλία και η Δημοκρατία της Τσεχίας προτίμησαν επίσης να περιμένουν πριν να οργανώσουν μία δημόσια διαβούλευση. Τα δημοψηφίσματα μετατέθηκαν επίσης για αργότερα στην Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, δύο χώρες στις οποίες το δημοψήφισμα έπρεπε να συνοδεύσει την κοινοβουλευτική διαδικασία. Η Εσθονία δεν έχει ακόμη επιλέξει σαφώς την μία ή την άλλη λύση. Στην εν λόγω χώρα, εντούτοις, ο τρόπος επικύρωσης εξαρτάται από το δικαστήριο. Κατόπιν καταγγελίας, οι δικαστές πρέπει να αποφανθούν για τη συμβατότητα της ευρωπαϊκής συνθήκης με το σύνταγμα της Εσθονίας. Αν πιστοποιηθεί αυτή η συμβατότητα, το κοινοβούλιο της Εσθονίας μπορεί να αποφανθεί για το Σύνταγμα κατόπιν διεξαγωγής δημόσιας συζήτησης. Σε αντίθετη περίπτωση, η οδός του δημοψηφίσματος παραμένει η μόνη δυνατή.

Από τα είκοσι πέντε κράτη μέλη, τα δύο είπαν όχι στο Σύνταγμα: η Γαλλία και οι Κάτω Χώρες. Και τα δύο το έπραξαν με δημοψήφισμα και, μολονότι το ολλανδικό Nee, από νομική άποψη, δεν έχει καμία συμβουλευτική αξία, πολιτικά παραμένει έγκυρο. Στις χώρες που επέλεξαν το δημοψήφισμα, οι θέσεις υπέρ του Όχι ή του Ναι, είναι ξεκάθαρες. Οι Ολλανδοί απέρριψαν το Σύνταγμα με 61,7% και οι Γάλλοι έπραξαν το ίδιο με 54%. Και στις δύο περιπτώσεις, τα ποσοστά συμμετοχής είναι υψηλά (63 και 70% αντίστοιχα). Αντίθετα, οι Ισπανοί, οι πρώτοι που ψήφισαν, υποστήριξαν μαζικά τη νέα συνταγματική συνθήκη (με 76%), όπως και οι Λουξεμβούργοι οι οποίοι είπαν Ναι με 56,52%. Ένα σημαντικό σημείο: οι πολίτες του Μεγάλου Δουκάτου ψήφισαν μετά τα δημοψηφίσματα των Γάλλων και των Ολλανδών, σε μία ατμόσφαιρα γενικευμένης κρίσης.

Και αν το Σύνταγμα είχε πεθάνει;

Η αρνητική ψήφος στη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες, δύο ιδρύτριες χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, επισκίασε το Ναι της Ισπανίας. Πολλοί εξέδωσαν τότε πιστοποιητικό θανάτου της συνταγματικής συνθήκης. Ο πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου Jean-Claude Juncker επιχείρησε να αλλάξει τακτική δηλώνοντας, κατόπιν της θετικής ψηφοφορίας στη χώρα του, ότι «το Σύνταγμα δεν είχε πεθάνει».

Δεν είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της οικοδόμησης της Ευρώπης που μία ευρωπαϊκή συνθήκη απορρίπτεται με δημοψήφισμα. Το 1992, οι Δανοί είπαν όχι στη Συνθήκη του Μάαστριχ, η οποία ξεκίνησε το σχέδιο του ενιαίου νομίσματος. Το 2001, οι

Ιρλανδοί ήταν εκείνοι που είπαν «Όχι» στη Συνθήκη της Νίκαιας σχετικά με τη μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ προ της επικείμενης διεύρυνσης της Ευρώπης. Για αυτές τις δύο χώρες, επρόκειτο για συγκεκριμένα σημεία που περιλαμβάνονταν στις συνθήκες και, μετά από ορισμένες διευθετήσεις των κειμένων, το Ναι υπερίσχυσε στο αποτέλεσμα ενός δεύτερου δημοψηφίσματος. Αντίθετα, η άρνηση της γαλλικής εθνοσυνέλευσης να επικυρώσει τη συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άμυνας, το 1954, επέφερε καίριο πλήγμα στο εν λόγω πολιτικό σχέδιο.

Ένα πράγμα είναι βέβαιο: όσο δεν είναι σε ισχύ η συνταγματική συνθήκη, ισχύει η συνθήκη της Νίκαιας που υπαγορεύει το δίκαιο. Πράγματι, εάν, στις 29 Οκτωβρίου 2006, είκοσι κράτη έχουν εγκρίνει το Σύνταγμα, από την 1η Νοεμβρίου το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα μπορέσει να εξετάσει την κατάσταση και να πάρει μία απόφαση. Τουλάχιστον ακόμη επτά κράτη πρέπει να επικυρώσουν τη συνθήκη προκειμένου αυτή η περίπτωση να ενταχθεί στην ημερήσια διάταξη. Το Σύνταγμα δεν προβλέπει ιδιαίτερες διατάξεις εάν ο αριθμός των επικυρώσεων είναι μικρότερος. Όσο η συνταγματική συνθήκη δεν τίθεται σε ισχύ, παραμένει σε ισχύ η συνθήκη της Νίκαιας.³⁷

³⁷ Με τη συνθήκη της Νίκαιας ο μέγιστος αριθμός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι 27. Εάν τελικά δεν επικυρωθεί το Σύνταγμα προκύπτει πρόβλημα στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων με την Τουρκία. Στην εν λόγω συνθήκη δεν υπάρχει μέριμνα για το σχηματισμό των οργάνων της Ένωσης σε μια Ευρώπη άνω των 27 μελών. Από θέμα εδρών στο κοινοβούλιο, ψήφων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και αριθμό επιτρόπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ 2004...ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Αν και η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα από τα πλουσιότερα μέρη του κόσμου, υπάρχουν μεταξύ των περιφερειών της καταφανείς εσωτερικές ανισότητες εισοδημάτων και ευκαιριών. Η είσοδος 10 νέων κρατών μελών το Μάιο του 2004, τα εισοδήματα των οποίων είναι πολύ χαμηλότερα από το μέσο όρο της ΕΕ, διεύρυνε αυτές τις διαφορές. Η περιφερειακή πολιτική μεταφέρει πόρους από τις εύπορες στις φτωχότερες περιφέρειες. Αποτελεί ένα μέσο οικονομικής αλληλεγγύης όσο και μία ισχυρή δύναμη για την οικονομική ολοκλήρωση.

4.1 Τα διακυβεύματα της νέας διεύρυνσης

Η διεύρυνση της ΕΕ πηγάζει από την επιθυμία εγκαθίδρυσης της ειρήνης, της σταθερότητας και της οικονομικής ευημερίας σε μια επανενωμένη ευρωπαϊκή ήπειρο. Η επιθυμία αυτή ανταποκρίνεται, ωστόσο, σε έναν απολογισμό κόστους/πλεονεκτημάτων που θα πρέπει να ποσοτικοποιηθεί.

Η ενοποίηση της Ευρώπης αποβλέπει στο να εξασφαλίσει:

- την ειρήνη και την πολιτική σταθερότητα στο σύνολο της ηπείρου·
- την αυξημένη ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών, χάρη στην επέκταση του ευρωπαϊκού κοινωνικοοικονομικού μοντέλου και της ευρωζώνης, με ταυτόχρονο σεβασμό του περιβάλλοντος·
- την πρόοδο της δημοκρατίας, μέσω του σεβασμού του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αρθρώνεται γύρω από τις αρχές της αξιοπρέπειας, της ισότητας, της αλληλεγγύης και της δικαιοσύνης·
- την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Ευρώπης, ιδίως στον εμπορικό τομέα·
- τον πολιτιστικό εμπλουτισμό κ.λπ.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι η διεύρυνση δεν θα πραγματοποιηθεί εις βάρος του οικονομικού και κοινωνικού οικοδομήματος που δημιουργήθηκε κατά τα σαράντα πρώτα έτη της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, η ΕΕ τόνισε, κατά τις διαπραγματεύσεις με τις υποψήφιες χώρες, ότι είχαν ιδιαίτερη σημασία τα εξής:

- η ελευθέρωση των οικονομικών και γεωργικών τομέων·
- η μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης και της αστυνομίας, καθώς και η καταπολέμηση της διαφθοράς·
- η εφαρμογή των κανόνων ασφάλειας των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων·
- η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, του οικονομικού και χρηματοπιστωτικού εγκλήματος, της διακίνησης ναρκωτικών και του εμπορίου γυναικών, καθώς και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των παιδιών·
- ο σεβασμός των δικαιωμάτων των μειονοτήτων·
- η βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος και κυρίως η διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και η ασφάλεια των πυρηνικών σταθμών.

4.2 Το κόστος και τα πλεονεκτήματα της διεύρυνσης

Η αύξηση του αριθμού των κρατών με ποικίλες οικονομικές καταστάσεις και, ως εκ τούτου, του αριθμού των κατοίκων και των ομιλούμενων γλωσσών απαιτεί από τα κράτη μέλη ορισμένες προσπάθειες, κυρίως στον δημοσιονομικό τομέα.

Στο πλαίσιο της προενταξιακής πολιτικής της, η ΕΕ θέσπισε σειρά χρηματοδοτικών μέσων (Phare, ISPA και SAPARD) για να βοηθήσει τις υποψήφιες χώρες να αποκτήσουν την ιδιότητα του μέλους. Για την περίοδο 2000-2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διέθεσε 13,2 δισ. ευρώ για τις προενταξιακές δαπάνες. Για την περίοδο 2004-2006, αποδεσμεύθηκαν περισσότερα από 41 δισ. ευρώ (40,8 δισ. για τα νέα κράτη μέλη: γεωργικές επιδοτήσεις, περιφερειακές ενισχύσεις και ενισχύσεις για υποδομές, πυρηνική ασφάλεια, δημόσια διοίκηση και προστασία των συνόρων· 540 εκατ. για όλα τα κράτη: έρευνα, πολιτισμός και εκπαίδευση).

Η προσχώρηση των δέκα νέων κρατών μελών, την 1η Μαΐου 2004, σήμανε το τέλος της προενταξιακής στρατηγικής. Εντούτοις, οι χώρες αυτές εξακολουθούν να επωφελούνται από προενταξιακά χρηματοδοτικά μέσα για όλα τα σχέδια που υποβλήθηκαν πριν από το 2005. Κατά τα λοιπά, είναι εφεξής επιλέξιμες για ενίσχυση από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής.

Ωστόσο, το κόστος αυτό δεν στερείται πλεονεκτημάτων εφόσον η διεύρυνση, από 15 σε 25, επέτρεψε να επεκταθεί ο χώρος σταθερότητας και ειρήνης σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο, ώστε να αποτραπούν νέοι πόλεμοι, όπως ο πόλεμος στην πρώτη Γιουγκοσλαβία· να τονωθεί η οικονομική και εμπορική ανάπτυξη με τη μεγέθυνση της ενιαίας αγοράς από 378 σε 453 εκατομμύρια καταναλωτές το 2004 και σε περισσότερους από 480 εκατομμύρια έως το 2007· να ενισχυθεί η θέση της Ευρώπης στον κόσμο, ιδίως όσον αφορά τις εμπορικές διαπραγματεύσεις.

Επιπλέον, τα νέα κράτη μέλη κατέβαλαν 15 δισ. ευρώ στον προϋπολογισμό της ΕΕ. Δεδομένου ότι δεν χρησιμοποιήθηκαν πλήρως τα προβλεπόμενα κονδύλια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπολόγισε ότι το καθαρό δημοσιονομικό κόστος της πέμπτης διεύρυνσης για το διάστημα μέχρι το 2006 δεν θα υπερβεί τα 10 δισ. ευρώ.

4.3 Αλληλεγγύη και συνοχή

Οι δύο αυτές λέξεις, **αλληλεγγύη** και **συνοχή**, συνοψίζουν τις αξίες που διέπουν την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ:

- § **αλληλεγγύη**, διότι ο στόχος της πολιτικής αυτής είναι να ωφελήσει τους πολίτες και τις περιφέρειες που είναι οικονομικά και κοινωνικά υποβαθμισμένες σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ.
- § **συνοχή**, διότι υπάρχουν οφέλη για όλους με τη μείωση των διαφορών εισοδήματος και πλούτου μεταξύ των φτωχότερων χωρών και περιφερειών και αυτών που βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση.

Τόσο μεταξύ όσο και εντός των κρατών μελών υπάρχουν μεγάλες διαφορές όσον αφορά το επίπεδο ευημερίας. Ακόμη και πριν από τη διεύρυνση, οι δέκα δυναμικότερες περιφέρειες της ΕΕ είχαν επίπεδο ευημερίας, σε κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, το οποίο ήταν σχεδόν τρεις φορές υψηλότερο από αυτό των δέκα λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών. Οι πιο ευημερούσες

περιφέρειες είναι όλες αστικές –Λονδίνο, Αμβούργο και Βρυξέλλες.

Τα δυναμικά αποτελέσματα που συνεπάγεται η ιδιότητα του μέλους της ΕΕ σε συνδυασμό με μία δραστήρια και στοχοθετημένη περιφερειακή πολιτική μπορούν να αποφέρουν καρπούς. Η διαφορά μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων περιφερειών έχει μειωθεί με την πάροδο των ετών. Η περίπτωση της Ιρλανδίας είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική. Το ΑΕγχΠ της, το οποίο ήταν 64% του κοινοτικού μέσου όρου κατά την ένταξή της το 1973, είναι τώρα ένα από τα υψηλότερα της Ένωσης. Μια από τις σημερινές προτεραιότητες είναι να πλησιάσει περισσότερο το βιοτικό επίπεδο στα νέα κράτη μέλη στο μέσο όρο της ΕΕ το συντομότερο δυνατό.

Οι ανισότητες οφείλονται σε διάφορες αιτίες. Μπορεί να απορρέουν από μόνιμα μειονεκτήματα που οφείλονται στην απομονωμένη γεωγραφική θέση ή σε πιο πρόσφατες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, ή σε συνδυασμό αυτών των δύο στοιχείων. Ο αποδυναμωμένος κοινωνικός ιστός, τα χαμηλής ποιότητας σχολεία, η υψηλή ανεργία και οι ακατάλληλες υποδομές είναι συχνά αποτέλεσμα αυτών των μειονεκτημάτων.

4.4 Διεύρυνση και Κοινωνική Συνοχή

Στις τελευταίες ευρωεκλογές, τον Ιούνιο 2004, οι πολίτες των 25 χωρών, που συναποτελούν την Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα, κλήθηκαν να αναδείξουν τους εκπροσώπους τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τα επόμενα πέντε έτη. Το ποσοστό συμμετοχής έφθασε το 45,5%. Δηλαδή, στους 100 πολίτες, οι 54 κατά μέσο όρο δεν συμμετείχαν. Στις 10 νέες χώρες μέλη, η μη συμμετοχή έφθασε τους 74 για κάθε 100 πολίτες και στα 15 παλαιά μέλη της Ένωσης, τους 52.³⁸

Τα μεγέθη αυτά είναι ενδεικτικά μιας αποξένωσης, που νιώθουν οι πολίτες των χωρών της Ε.Ε., καθώς και της απογοήτευσης με την πολιτική, οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα που βιώνουν. Και είναι ανησυχητικά, γιατί υποδηλώνουν την αυξανόμενη κυριαρχία αντιλήψεων και πολιτικών, που δεν ικανοποιούν τους λαούς της Ευρώπης των 25, αν και ωφελούν μικρή μερίδα τους. Μετά την πρόσφατη διεύρυνση της Ε.Ε., με την ένταξη δέκα χωρών της Κεντρικής Ευρώπης στους κόλπους της, την 1 Μαΐου 2004, αυτή αποτελεί την τρίτη περιοχή με το μεγαλύτερο πληθυσμό στον κόσμο, μετά την Κίνα και την Ινδία. Ο πληθυσμός των 25 χωρών μελών ανέρχεται σε 453 εκατ. κάτοικοι και είναι μεγαλύτερος από εκείνο των ΗΠΑ κατά 55% και από εκείνο της Ιαπωνίας κατά 3,5 φορές. Η Ε.Ε. λοιπόν αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική οικονομική και πολιτική δύναμη σε διεθνές επίπεδο.

Ταυτόχρονα, όμως διευρύνθηκαν οι ανισότητες και οι αποκλίσεις στο εσωτερικό της. Αρκεί να σημειώσουμε ότι μετά τη διεύρυνση, ο πληθυσμός της Ε.Ε. αυξήθηκε κατά 20%, η συνολική της παραγωγή όμως κατά 4,5% μόνο. Παρατηρείται δηλαδή αύξηση της ανισότητας ως προς το εύρος, αν και όχι ως προς το είδος, όπως διαπιστώνει και η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Έτσι, οι υφιστάμενες ανισότητες έγιναν πιο έντονες και απειλητικές για την κοινωνική συνοχή της διευρυμένης Ευρώπης.

Το θέμα των κοινωνικών ανισοτήτων είναι τεράστιο. Εδώ, θα αναφέρω ορισμένες πτυχές του και ειδικότερα: (α) τη φτώχεια, ως έννοια απόλυτη και σχετική, (β) την απασχόληση (γ) την εκπαίδευση και υγεία και (δ) τις δαπάνες κοινωνικής πολιτικής και προστασίας.

³⁸ Βλέπε το άρθρο της Μαρίνας Φραγκακη στην εφημερίδα «Αυγή» στις 7-11-2004.

Ξεκινώντας από το θέμα της φτώχειας, αυτή ορίζεται ως το τμήμα του πληθυσμού μιας χώρας, περιοχής, κλπ, του οποίου το εισόδημα είναι μικρότερο από το 60% του μέσου εισοδήματος. Η φτώχεια δηλαδή ορίζεται σε σχέση με το εισόδημα και κατά προέκταση το βιοτικό επίπεδο κάθε χώρας. Πρόκειται για τη «σχετική» φτώχεια.

Με την έννοια αυτή, το 15% του πληθυσμού των 25 χωρών της Ε.Ε. ζει κάτω από το όριο φτώχειας, συνυπολογιζομένων και των όποιων κοινωνικών παροχών εισπράττει. Το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 5% στη Σλοβακία σε 21% στην Ιρλανδία και 20% στην Ελλάδα και στην Πορτογαλία. Αξίζει να σημειώσουμε ότι στις χώρες με τη μεγαλύτερη φτώχεια, η επίδραση των κοινωνικών παροχών στην αντιμετώπισή της είναι η μικρότερη.

Σε απόλυτους όρους, συγκρίνοντας δηλαδή το εισοδηματικό επίπεδο των πλουσιότερων και των φτωχότερων περιοχών στην Ε.Ε., παρατηρούμε ότι οι διαφορές είναι ακόμα πιο έντονες. Π.χ., το μέσο κατά κεφαλή εισόδημα στο Λουξεμβούργο, την πλουσιότερη περιοχή της Ε.Ε., είναι 5 φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο μέσο εισόδημα στη Λετονία, τη φτωχότερη περιοχή. Συνολικά, οι διαφορές βιοτικού επιπέδου στο εσωτερικό της διευρυμένης Ε.Ε., ιδιαίτερα μεταξύ περιοχών, θέτουν στο επίκεντρο του δημόσιου διαλόγου με νέα έμφαση το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού, της φτώχειας και της ποιότητας ζωής.

Το εισόδημα συνδέεται άμεσα με την απασχόληση και την ανεργία. Μεταξύ 1997 και 2002, ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών) αυξήθηκε κατά 11,5 εκατ., φθάνοντας τα 199 εκατ. άτομα στη διευρυμένη Ε.Ε., ενώ το ποσοστό της απασχόλησης ήταν κατά μέσο όρο 62,9% στην Ε.Ε.-25 (64,3% στην Ε.Ε.-15) το 2002. Ο στόχος του 70% μέχρι το 2010, που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, τον Μάρτιο 2000, φαίνεται τώρα πια μακρινός.

Πέραν όμως του χαμηλού ποσοστού απασχόλησης, η ανεργία στην Ε.Ε. είναι υψηλή και αυξανόμενη. Ειδικότερα, καθώς η οικονομία της Ε.Ε. παραπαίει μεταξύ στασιμότητας και ελάχιστης αύξησης της παραγωγής της (οφειλόμενης στην περιστασιακή αύξηση των εξαγωγών της, κυρίως ως αποτέλεσμα της υποτίμησης του ευρώ), η ανεργία ακολουθεί ανοδική πορεία, φθάνοντας στο 9% του εργατικού δυναμικού στην Ε.Ε.-25 το 2004. Το μέσο αυτό ποσοστό κυμαίνεται από 8,7% στις χώρες της ΟΝΕ, σε άνω του 14% στις δέκα νέες χώρες μέλη, ενώ υπάρχουν περιοχές όπου αγγίζει το 20% - όπως η Πολωνία, με ποσοστό 19,6%. Γενικά, η ανεργία στην Ε.Ε. παραμένει σταθερά υψηλότερη από εκείνη των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας.

Η απασχόληση συνδέεται με την εκπαίδευση σε δύο επίπεδα. Στο ατομικό επίπεδο, αποτελεί προσδιοριστικό στοιχείο του βιοτικού επιπέδου του ατόμου. Στο κοινωνικό επίπεδο, συνδέεται με την παραγωγικότητα, την καινοτομία, την κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη. Για παράδειγμα, εκτιμάται ότι η αύξηση του σχολικού βίου κατά ένα έτος προσθέτει μέχρι και 6,2% στην παραγωγικότητα της οικονομίας.

Οι εργαζόμενοι της Ε.Ε. χωρίζονται σε δύο ομάδες από πλευράς εκπαίδευσης. Στους υψηλά εξειδικευμένους, που είναι λίγοι σε σχέση με την ζήτηση και στους χαμηλής ειδίκευσης και ανειδίκευτους, οι οποίοι πλεονάζουν. Οι διαφορές αυτές μειώνονται στις νεώτερες ηλικίες. Π.χ., το 2002, το 76,6% των νέων ηλικίας 20-24 ετών ήταν απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης. Το ποσοστό αυτό για τις ηλικίες 25-64 ήταν 65% στην Ε.Ε.-15, αν και 81% στις δέκα νέες χώρες μέλη. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των νέων ηλικίας 15 ετών που δεν διαθέτουν στοιχειώδη μόρφωση (δεν γνωρίζουν γραφή, ανάγνωση και αριθμητική)

ανέρχεται στο 17,2% του συνόλου των 15άρεδων στην Ε.Ε., ενώ το ποσοστό εκείνων που εγκαταλείπουν το σχολείο υπερβαίνει το 18%.

Συνολικά, η εικόνα που σχηματίζεται από τα παραπάνω αδρά έστω στοιχεία είναι εικόνα χαμηλού μέσου βιοτικού επιπέδου και σημαντικών αποκλίσεων στην Ε.Ε. σήμερα. Οι εξελίξεις τόσο στο επίπεδο της απασχόλησης, όσο και στον τομέα της εκπαίδευσης εμφανώς αδυνατούν να θεραπεύσουν τις αποκλίσεις αυτές, βελτιώνοντας ταυτόχρονα το μέσο επίπεδο διαβίωσης.

Σε ότι αφορά στην υγεία των πολιτών της Ε.Ε., μεταξύ 1960 και 2001, ο μέσος προσδόκιμος χρόνος ζωής αυξήθηκε από 70,1 σε 78,5 έτη (67,4 - 75,5 για τους άνδρες και 72,9 - 81,6 για τις γυναίκες). Μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.-15, το αντίστοιχο μέγεθος κυμαίνεται από 73-78 έτη για τους άνδρες και 79 - 83 έτη για τις γυναίκες. Στις 10 νέες χώρες μέλη όμως είναι σημαντικά χαμηλότερο, ήτοι 65-72 για τους άνδρες και 76-80 για τις γυναίκες. Γενικά, η υγεία των πολιτών της Ε.Ε.-25 αποτελεί δείκτη της ευημερίας τους. Σε αδρές γραμμές, διαπιστώνονται και στον τομέα αυτό σημαντικές αποκλίσεις συνολικά στην Ε.Ε. και ειδικότερα μεταξύ των νέων και παλαιών χωρών μελών της.

Οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία ανέρχονταν στο 27,5% του ΑΕΠ των 15 χωρών μελών της Ε.Ε. το 2001. Η χώρα με τις υψηλότερες κατά μέσο όρο δαπάνες μεταξύ των 15 ήταν η Σουηδία, με 31,3%, και με τις χαμηλότερες η Ιρλανδία, με 14,6%. Σε ότι αφορά στις νέες χώρες μέλη, από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι οι κοινωνικές δαπάνες είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο των 15 παλαιών χωρών μελών (περίπου 18-20% του ΑΕΠ).

Σε απόλυτα μεγέθη, παρατηρείται μεγάλη απόκλιση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Π.χ., το Λουξεμβούργο δαπανά μόνο το 21,2% του ΑΕΠ για κοινωνική προστασία. Οι κατά κεφαλή κοινωνικές δαπάνες του όμως είναι μεγαλύτερες κατά 5,3 φορές από εκείνες της Σλοβακίας, της περιοχής με τις χαμηλότερες δαπάνες, η οποία αφιερώνει το 19,1% του ΑΕΠ της για την κοινωνική προστασία. Το μεγαλύτερο τμήμα των δαπανών απορροφάτε από τις συντάξεις, 46,1% του συνόλου το 2001 στην Ε.Ε.-15. Επισημαίνεται ότι σε χώρες με υψηλές κοινωνικές δαπάνες, όπως είναι η Σουηδία, η Φινλανδία και η Δανία, το ποσοστό που απορροφούν οι συντάξεις είναι σημαντικά χαμηλότερο (36,8%, 32,2% και 38% αντίστοιχα). Από τα διαθέσιμα στοιχεία για τις νέες χώρες μέλη, προκύπτει ότι το μέσο ποσοστό δαπανών για συντάξεις βρίσκεται κοντά σε εκείνο της Ε.Ε.-15. Λαμβάνοντας υπόψη όμως το σημαντικά μικρότερο εθνικό προϊόν των χωρών αυτών, γίνεται αντιληπτό ότι σε απόλυτα μεγέθη οι κοινωνικές τους δαπάνες είναι πολύ περισσότερες περιορισμένες.

Γενικά, η κοινωνική προστασία και οι αντίστοιχες δαπάνες στην Ε.Ε. αδυνατούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα των ανισοτήτων, όπως αυτό εκφράζεται μέσα από την απασχόληση και την ανεργία, την εκπαίδευση, την υγεία. Ούτε το ύψος τους είναι επαρκές, ούτε η διάρθρωσή τους ικανοποιητική. Δυστυχώς, οι δαπάνες αυτές, όπως και οι δημόσιες γενικότερα δαπάνες, υπόκεινται στους γενικούς κανόνες της ασκούμενης, περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής.

Ποιες όμως οι προοπτικές για την κοινωνική συνοχή της Ε.Ε.-25, ενόψει των παραπάνω προβλημάτων και ανισοτήτων; Όχι ευοίωτες. Τούτο οφείλεται στην κυρίαρχη αντίληψη οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, η οποία, επικαλούμενη τις «προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης» και την ανάγκη προσαρμογής στις επιταγές της, στηρίζει και προωθεί τις «διαρθρωτικές αλλαγές» στην Ε.Ε. Δηλαδή, τη φιλελευθεροποίηση των αγορών προϊόντων

και χρήματος, την ελαστικοποίηση της αγοράς εργασίας, την ιδιωτικοποίηση τμήματος του δημόσιου τομέα, την αδρανοποίηση της δημοσιονομικής πολιτικής ως εργαλείο τόνωσης της ζήτησης, την απομόνωση της νομισματικής πολιτικής, για την οποία μόνη αρμόδια είναι η θεσμικά ανεξάρτητη από κάθε έλεγχο Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Μετά από 20 χρόνια μεταρρυθμίσεων στην κατεύθυνση της αύξησης της φιλελευθεροποίησης της οικονομίας, η αντίληψη αυτή εξακολουθεί να αποδίδει την έλλειψη δυναμισμού της ευρωπαϊκής οικονομίας στις «ακαμψίες» της αγοράς και στην ανάγκη ακόμα μεγαλύτερης απορρύθμισης. Η αντίληψη αυτή αντιμετωπίζει τη διευρυμένη Ε.Ε. ως μια μεγάλη ζώνη ελεύθερων συναλλαγών. Οι ανισότητες και τα αίτιά τους αποτελούν δευτερεύοντα θέματα, τα οποία υπόκειται στις πιο πάνω βασικές επιλογές.

Στις συνθήκες αυτές, η απογοήτευση και απομάκρυνση των Ευρωπαίων πολιτών από την Ένωση αυξάνεται. Παράλληλα όμως δημιουργείται ένα κοινωνικό και πολιτικό πεδίο διεκδικήσεων και συγκρούσεων στην Ε.Ε.-25, η έκβαση των οποίων θα επιδράσει στην ίδια την εξέλιξή της. Μέσα από τα κοινωνικά κινήματα, τα εθνικά και το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, τα συνδικάτα. Η διεύρυνση της Ε.Ε. δημιουργεί νέες ευκαιρίες συνεργασίας και συντονισμού των αγώνων των πολιτών.

4.5 Μέρμνα για τα νέα μέλη

Με τη διεύρυνση, η έκταση και ο πληθυσμός της Ένωσης αυξήθηκαν κατά 20% ενώ το ΑΕγχΠ αυξήθηκε λιγότερο από 5%. Το ΑΕγχΠ των νέων μελών κυμαίνεται από το 72% περίπου του μέσου όρου της Ένωσης, στην Κύπρο, έως το 35-40% στις χώρες της Βαλτικής (Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία). Η Ένωση δημιούργησε χρηματοδοτικά προγράμματα προσαρμοσμένα, ώστε να βοηθήσει τα νέα μέλη να προσαρμοστούν στην ιδιότητα του μέλους και να ξεκινήσει η μείωση της εισοδηματικής διαφοράς από την υπόλοιπη Ένωση. Το κόστος αυτών των προγραμμάτων ανέρχεται συνολικά σε 22 δισεκατομμύρια €. Τα μέσα είναι:

- § **ISPA (Μέσο Προενταξιακών Διαρθρωτικών Πολιτικών)** το οποίο χρηματοδοτεί έργα για το περιβάλλον και τις μεταφορές με προϋπολογισμό 7,28 δισεκατομμυρίων €.
- § **Sapard (Ειδικό Ενταξιακό Πρόγραμμα για τη Γεωργία και την Αγροτική Ανάπτυξη)** το οποίο επικεντρώνεται στην αγροτική ανάπτυξη με προϋπολογισμό ύψους 3,64 δισεκατομμυρίων €.

Τα μέσα αυτά προστίθενται στο παλαιότερο **πρόγραμμα Phare**, του οποίου ο προϋπολογισμός, για το 2000-2006, ανέρχεται σε 10,92 δισεκατομμύρια € και του οποίου οι προτεραιότητες είναι:

- § **Η ενίσχυση της διοικητικής και θεσμικής ικανότητας των νέων μελών**, το οποίο αντιστοιχεί στο 30% του προϋπολογισμού του.
- § **Η χρηματοδότηση επενδυτικών έργων**, το οποίο απορροφά το υπόλοιπο 70%.

Το κόστος της επιτυχίας

Η πολιτική της ΕΕ για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων βασίζεται σε τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία:

- § στο **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης**·
- § στο **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο**·
- § στο τμήμα του **Κοινού Γεωργικού Ταμείου** που είναι αφιερωμένο στην αγροτική ανάπτυξη·
- § στη χρηματοδοτική στήριξη των αλιευτικών κοινοτήτων που αποτελεί μέρος της **Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΠ)**.

Τα ταμεία αυτά θα πληρώσουν, μεταξύ 2000 και 2006, περίπου 213 δισεκατομμύρια €, ή χονδρικά το ένα τρίτο των συνολικών δαπανών της ΕΕ. 18 δισεκατομμύρια € επιπλέον κατανέμονται στο **Ταμείο Συνοχής**, το οποίο δημιουργήθηκε το 1993 για τη χρηματοδότηση έργων υποδομής στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος στα κράτη μέλη με ΑΕγχΠ χαμηλότερο από το 90% του μέσου όρου της Ένωσης κατά την εποχή εκείνη (Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία και Πορτογαλία).

Πού πηγαίνουν τα χρήματα

Αντίθετα από το Ταμείο Συνοχής, οι φτωχές ή μειονεκτικές περιφέρειες σε όλες τις χώρες της Ένωσης μπορούν να επωφεληθούν από τα τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια ή στόχους.

- § Το 70% συνολικά της χρηματοδότησης προορίζεται για τις αποκαλούμενες περιφέρειες του στόχου 1, όπου το ΑΕγχΠ είναι χαμηλότερο από το 75% του κοινοτικού μέσου όρου.³⁹ Περίπου το 22% του πληθυσμού της Ένωσης ζει στις 50 περιφέρειες που επωφελούνται από αυτά τα κονδύλια τα οποία αφιερώνονται στη βελτίωση βασικών έργων υποδομής και στην ενθάρρυνση επιχειρηματικών επενδύσεων.
- § Ένα 11,5% των περιφερειακών δαπανών αφιερώνεται στις περιφέρειες του στόχου 2 (περιοχές με οικονομική εξασθένιση λόγω διαρθρωτικών δυσχερειών) για να συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική αποκατάστασή τους. Στις περιοχές αυτές ζει περίπου το 18% της ΕΕ. Ένα πρόγραμμα στο πλαίσιο του στόχου 2 στη Δανία, το οποίο έλαβε από τα Διαρθρωτικά Ταμεία 162 εκατομμύρια €, βελτίωσε τις μεταφορές και τις τηλεπικοινωνίες σε μικρά νησιά και παράκτιες κοινότητες με περιορισμένη πρόσβαση από την ξηρά και έλλειψη πόσιμου νερού.
- § Ο στόχος 3 εστιάζει σε πρωτοβουλίες που αφορούν τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και σε προγράμματα σε όλες τις περιφέρειες που δεν καλύπτονται από το στόχο 1. Το 12,3% της χρηματοδότησης αφιερώνεται στην προσαρμογή και στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και σε άλλες πρωτοβουλίες για την προώθηση της απασχόλησης.

Υπάρχουν επίσης τέσσερις ειδικές πρωτοβουλίες, οι οποίες μοιράζονται μεταξύ τους το 5,35% των Διαρθρωτικών Ταμείων:

- § **διασυνοριακή και διαπεριφερειακή συνεργασία (Interreg III);**
- § **βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων και των αστικών ζωνών που αντιμετωπίζουν κρίσεις (Urban II);**
- § **αγροτική ανάπτυξη μέσω τοπικών πρωτοβουλιών (Leader +);**
- § **καταπολέμηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων κατά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας (Equal).**

³⁹ Βλέπε τα στοιχεία της Eurostat στην ιστοσελίδα <http://w.w.w.europa.eu.int/comm/eurostat>

4.6 Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων μετά τη διεύρυνση

Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων αποτελεί θεμελιώδη πτυχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και της εσωτερικής αγοράς και παρέχει στους υπηκόους οποιουδήποτε κράτους μέλους τη δυνατότητα να εργαστούν σε άλλο κράτος μέλος με τους ίδιους όρους που ισχύουν και για τους υπηκόους αυτού του κράτους.

Ωστόσο, μετά τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Μαΐου 2004, υπάρχουν περιορισμοί στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που προέρχονται από τα νέα κράτη μέλη, μεταβαίνουν σε αυτά ή μετακινούνται από το ένα στο άλλο.

Περιορισμοί στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που είναι υπήκοοι των νέων κρατών μελών

Κατά την προπαρασκευή της διεύρυνσης, τα κράτη που ήταν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από τη διεύρυνση της 1ης Μαΐου 2004 (ΕΕ 15) εξέφρασαν τους φόβους τους για μαζική προσέλευση εργαζομένων από τα νέα κράτη μέλη.⁴⁰ Η συνθήκη προσχώρησης, ανταποκρινόμενη σε αυτές τις ανησυχίες, προέβλεπε μεταβατικό καθεστώς σχετικά με το ευαίσθητο ζήτημα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της διευρυμένης Ένωσης.

Μεταβατικό καθεστώς

Τα κράτη μέλη της ΕΕ 15 μπορούν να επιτρέπουν απολύτως ή εν μέρει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που προέρχονται από τα νέα κράτη μέλη. Έτσι έχουν τη δυνατότητα να περιορίσουν αυτή την ελευθερία κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου.

Κατά τη διάρκεια αρχικής περιόδου δύο ετών, τα κράτη μέλη της ΕΕ 15 υποχρεώθηκαν να εφαρμόζουν το εθνικό τους δίκαιο ή τις διμερείς συμφωνίες που έχουν ενδεχομένως συνάψει με τα νέα κράτη μέλη αντί του κοινοτικού δικαίου. Αυτό σημαίνει ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εργαζόμενοι από τα νέα κράτη μέλη χρειάζονται ακόμη άδεια εργασίας ως προϋπόθεση για την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας.

Τα νέα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να επιβάλουν ισοδύναμους περιορισμούς στους εργαζόμενους που προέρχονται από τα κράτη μέλη της ΕΕ 15 που θα λάβουν παρόμοια μέτρα. Επί πλέον, κάθε κράτος μέλος της ΕΕ 15 υποχρεούται να γνωστοποιήσει επισήμως στην Επιτροπή την πρόθεσή του είτε να εφαρμόσει πλήρως το κοινοτικό δίκαιο και την εξ αυτού απορρέουσα αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, είτε να διατηρήσει τα σχετικά περιοριστικά μέτρα για τρία επί πλέον έτη κατ' ανώτατο όριο.

Το 2009 τα κράτη μέλη της ΕΕ 15 θα μπορούν να παρατείνουν τα περιοριστικά μέτρα για μια περίοδο δύο ετών, αλλά μόνον εφόσον διαπιστώσουν ότι υπάρχουν ή ενδέχεται να παρουσιαστούν σοβαρές στρεβλώσεις στη δική τους αγορά εργασίας. Μετά το πέρας της επταετούς μεταβατικής περιόδου, θα ισχύει πλήρως στο εσωτερικό της διευρυμένης Ένωσης η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που είναι κοινοτικοί υπήκοοι.

⁴⁰ Φόβοι μάλλον αβάσιμοι γιατί η εσωτερική μετακίνηση εργαζομένων της Ευρώπης των 25 είναι σχετικά μικρή έως σήμερα.

Ρήτρα διασφάλισης

Η ρήτρα διασφάλισης⁴¹ παρέχει, στο κράτος μέλος που έχει επιλέξει να μην εφαρμόζει πλέον περιοριστικά μέτρα και να επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, τη δυνατότητα να ζητήσει από την Επιτροπή εξουσιοδότηση για να επιβάλει νέους περιορισμούς εφόσον η δική του αγορά εργασίας απειλείται ή παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα. Προβλέπεται ότι η Μάλτα μπορεί να κάνει χρήση αυτής της ρήτρας λόγω του μικρού μεγέθους της αγοράς εργασίας σε αυτή τη χώρα.

Δικαιώματα των εργαζομένων στο πλαίσιο του κοινοτικού κεκτημένου

Από τη στιγμή που ένας υπήκοος νέου κράτους μέλους γίνεται δεκτός στην αγορά εργασίας ενός κράτους μέλους της ΕΕ 15, επωφελείται από το σύνολο των αρχών του κοινοτικού δικαίου: δικαίωμα διαμονής , συντονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης , μη διάκριση λόγω ιθαγένειας , αναγνώριση των προσόντων .

4.7 Αντιμετώπιση των προκαταλήψεων

Ένα ειδικό πρόβλημα είναι ότι οι μετανάστες στην Ευρώπη "συνεχίζουν να κατέχουν σε υψηλά ποσοστά τις θέσεις εργασίας με το χαμηλότερο κύρος." Σε όλους αυτούς τους τομείς δε οι τσιγγάνοι πλήττονται ιδιαίτερα.

Έτσι υπάρχει ανάγκη για πολιτικές απασχόλησης, εκπαίδευσης και στέγασης που θα επιτρέψουν στις μειονότητες να διαδραματίσουν έναν πιο ενεργό και ισότιμο ρόλο στην κοινωνία. Επιπλέον, πλήρη εφαρμογή της ευρωπαϊκής οδηγίας περί Φυλετικής Ισότητας, η οποία έτυχε "ανάμεικτης ανταπόκρισης" σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ. Επισημαίνεται επίσης η σημασία του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η πολιτική ηγεσία στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Ως πρόσφατο παράδειγμα, η αντίδραση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο στις βομβιστικές επιθέσεις του Λονδίνου, η οποία υπήρξε σημαντική για τον κατευνασμό των φυλετικών εντάσεων.

Παρ'όλα αυτά, νέοι νόμοι ορισμένων κρατών μελών εκπέμπουν το μήνυμα ότι νέοι μετανάστες δεν είναι ευπρόσδεκτοι, περισσότερο για λόγους πολιτικούς παρά οικονομικούς. Αυτό είναι αντίθετο προς την αυξανόμενη ανάγκη για εργατικό δυναμικό σε πολλούς τομείς που δεν μπορεί να ικανοποιηθεί εσωτερικά.

Η δράση στο εσωτερικό της Ένωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Η ΕΕ έχει ήδη ορίσει τα δικαιώματα 5 εκατομμυρίων εργατών, μεταναστών από χώρες εκτός ΕΕ, νόμιμα εγκαταστημένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνεται και το δικαίωμα επανασύνδεσης των μελών της οικογένειάς τους. Στο παρελθόν, τα δικαιώματα αυτά δεν εφαρμόζονταν πάντοτε και κατά τον ίδιο τρόπο σε όλα τα κράτη μέλη.

Έχουν γίνει ενέργειες με σκοπό την καθιέρωση ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος χορήγησης ασύλου, με σειρά διαδικασιών για τη χορήγηση ή την άρση του καθεστώτος του πρόσφυγα και για τον καθορισμό των όρων υποδοχής των αιτούντων άσυλο. Επιπλέον, έχει

⁴¹ Ρήτρες διασφάλισης υπήρχαν σε όλες τις Συνθήκες , στην πράξη όμως καμία δεν εφαρμόστηκε ποτέ ως τώρα.

συσταθεί το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων για να παράσχει στήριξη για την υποδοχή, την ένταξη και τον εκούσιο επαναπατρισμό προσφύγων.

Η ΕΕ έχει επίσης θεσπίσει μέτρα για την παροχή προσωρινής προστασίας στην περίπτωση μαζικής ροής εκτοπισθέντων, όπως συνέβη κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων στα Βαλκάνια κατά τη δεκαετία του '90. Τα μέτρα αυτά, που άρχισαν να ισχύουν μετά τον πόλεμο του 1999 στο Κοσσυφοπέδιο⁴², παρέχουν προστασία σε εκτοπισθέντες για διάστημα μέχρι 3 ετών με άδειες παραμονής και εργασίας, στέγη, πρόσβαση στις κοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες, καθώς και εκπαίδευση για τα παιδιά τους. Μεταξύ άλλων, οι εκτοπισθέντες έχουν δικαίωμα να υποβάλλουν τυπικά αίτηση για άσυλο.

Καταπολέμηση των διακρίσεων

Η ΕΕ χρηματοδοτεί ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας εντός των συνόρων της, μεταξύ των οποίων ανταλλαγές μεταξύ των εθνικών αρχών και σύσταση δικτύου μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) που ειδικεύονται στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Σε πολιτική προτεραιότητα για την Ένωση έχουν αναχθεί οι προσπάθειες αναχαίτισης της εμπορίας ανθρώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών. Τα παλαιότερα και τα νέα κράτη μέλη και οι υποψήφιοι προς ένταξη χώρες συνεργάζονται για την παροχή βοήθειας στα θύματα και την οργάνωση εκστρατειών πρόληψης. Η Ένωση έχει θέσει σε εφαρμογή αρκετά διασυννοριακά προγράμματα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και τη σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών.

Μια παγκόσμια δύναμη για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Η ΕΕ ώθησε σταδιακά το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην πρώτη θέση των προτεραιοτήτων της σχέσης της με άλλες χώρες και περιφέρειες. Από το 1992, όλες οι εμπορικές συμφωνίες ή οι συμφωνίες συνεργασίας με τρίτες χώρες περιέχουν ρήτρα που ορίζει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν ουσιαστικό στοιχείο στις σχέσεις μεταξύ των μερών που τις υπογράφουν. Ο αριθμός αυτών των συμφωνιών ανέρχεται σήμερα σε πάνω από 120.

Ο κεντρικός ρόλος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ιδιαίτερα εμφανής στη συμφωνία του Κοτονού⁴³ – το εμπορικό σύμφωνο και σύμφωνο βοήθειας που συνδέει την Ένωση με 78 αναπτυσσόμενες χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Στην περίπτωση που κάποια από αυτές τις χώρες δεν σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, μπορεί να ανασταλούν οι εμπορικές παραχωρήσεις και να περιοριστούν ή να κοπούν τα προγράμματα βοήθειας. Κατά τα τελευταία έτη η ΕΕ συντηρεί διάλογο με θέμα τα ανθρώπινα δικαιώματα με χώρες όπως η Ρωσία, η Κίνα και το Ιράν, ενώ έχει επιβάλει κυρώσεις για την παραβίασή τους στη Σερβία, τη Βιρμανία (Μιανμάρ) και τη Ζιμπάμπουε.

Ανάληψη πρωτοβουλιών

Για να δοθεί περαιτέρω βάρος στη στήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο, η ΕΕ χρηματοδοτεί την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για τη Δημοκρατία

⁴² Που οδήγησε στην de facto ανεξαρτητοποίηση του Κόσσοβου με την αρωγή φυσικά των Ην. Πολιτειών.

⁴³ Πρωτεύουσα του Benin κρατιδίου της Δυτικής Αφρικής.

και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η οποία εγκαινιάστηκε το 1994 και διαθέτει ετήσιο προϋπολογισμό 130 εκατ. ευρώ. Η πρωτοβουλία τοποθετεί τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ενίσχυση της δημοκρατίας εντός ενός μακρόχρονου πλαισίου, και επικεντρώνεται σε 4 τομείς:

- **ενίσχυση της δημοκρατίας, χρηστή διακυβέρνηση και κράτος δικαίου (συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών για την προαγωγή του πολιτικού πλουραλισμού, ελευθερία του τύπου, και χρηστό δικαστικό σύστημα),**
- **κατάργηση της θανατικής ποινής σε χώρες όπου ακόμα εφαρμόζεται,**
- **καταπολέμηση των βασανιστηρίων με προληπτικά μέτρα (επιμόρφωση των αστυνομικών οργάνων και εκπαίδευση) αλλά και ποινικά μέσα (όπως η σύσταση διεθνών και ποινικών δικαστηρίων),**
- **καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων εις βάρος μειονοτήτων και αυτοχθόνων πληθυσμών παρέχοντας εγγύηση για τον σεβασμό των πολιτικών τους δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων τους ως πολιτών.**

4.8 Γεωργία

Ο γεωργικός τομέας στο πλαίσιο της ΕΕ έχει ήδη ωφεληθεί από την απελευθέρωση του εμπορίου με τις χώρες της διεύρυνσης . Ειδικότερα, η ΕΕ έχει εμπορικό πλεόνασμα στον γεωργικό τομέα με τις περισσότερες από τις νέες χώρες . Αμέσως μετά την προσχώρησή τους τα νέα μέλη υιοθέτησαν την κοινή αγροτική πολιτική (ΚΑΠ), η οποία περιλαμβάνει οργανώσεις αγοράς για τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα και χρηματοδότηση από τον κοινοτικό προϋπολογισμό.

Οι διαπραγματεύσεις με τις υπό ένταξη χώρες όσον αφορά τα γεωργικά θέματα επικεντρώθηκαν στα εξής:

- Τη θέσπιση ποσοστώσεων παραγωγής και επιδοτήσεων που δικαιούνται οι εν λόγω χώρες προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν πλεονάσματα στην αγορά.
- Στην εξέταση της σκοπιμότητας εξασφάλισης για τις εν λόγω χώρες των άμεσων πληρωμών που χορηγούνται στους παραγωγούς της ΕΕ σε αντιστάθμισμα της μείωσης των εγγυημένων τιμών που προβλέπεται στην τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ.
- Την υιοθέτηση ευρωπαϊκών προτύπων για την υγεία των φυτών και των ζώων.
-

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην ΕΕ των 15 είναι σε γενικές γραμμές περισσότερο ανταγωνιστικές σε σχέση με τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις των νέων μελών. Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις και οι μεταποιητικές βιομηχανίες σε αυτές τις χώρες αντιμετωπίζουν προβλήματα τα οποία επιβραδύνουν το βαθμό συμμόρφωσής τους με το επίπεδο παραγωγικότητας και αποδοτικότητας της ΕΕ, παρά το γεγονός ότι μακροπρόθεσμος στόχος τους είναι να καταστούν πλήρως ανταγωνιστικές.

Κατά τη σύνοδο κορυφής της Κοπεγχάγης αποφασίστηκαν τα εξής:

- Σταδιακή εφαρμογή των άμεσων ενισχύσεων στους παραγωγούς των νέων κρατών μελών κατά τη διάρκεια περιόδου δέκα ετών.
- Πλήρης και άμεση πρόσβαση των παραγωγών των νέων κρατών μελών στα μέτρα αγοράς της ΚΑΠ, συμπεριλαμβανομένων των επιστροφών κατά την εξαγωγή και της παρέμβασης στους τομείς των σιτηρών, του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη και

του βουτύρου τα οποία αναμένεται να συμβάλουν στη σταθεροποίηση των εισοδημάτων τους.

- Διάθεση ποσού 5 δισεκατομμυρίων για την ανάπτυξη της υπαίθρου στα νέα κράτη μέλη κατά την περίοδο 2004- 2006. Η δέσμη αυτή μέτρων που είναι κατάλληλα προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις των χωρών αυτών και παρέχει ευνοϊκότερους όρους σε σχέση με αυτούς που εφαρμόζονται στα υφιστάμενα κράτη μέλη, συνιστά ουσιαστική επένδυση στην αγροτική οικονομία.

4.9 Περιβάλλον

Παρά την πρόοδο που έχει συντελεσθεί κατά τα τελευταία δέκα έτη, οι νέες χώρες αντιμετωπίζουν ακόμη ουσιαστικά προβλήματα όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος. Επί παραδείγματι, οι κατά κεφαλή εκπομπές υπερβαίνουν σε μεγάλο βαθμό το μέσο όρο της ΕΕ ενώ ο ενεργειακός τομέας χρησιμοποιεί συχνά παρωχημένη τεχνολογία και εξαρτάται ακόμη σε μεγάλο βαθμό από χαμηλής ποιότητας καύσιμα.

Στο πλαίσιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, η ΕΕ έκανε αποδεκτές μεταβατικές περιόδους για χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα δυσμενείς περιβαλλοντικές συνθήκες που κληρονόμησαν από το παρελθόν. Συγχρόνως, ωστόσο, επέμεινε στην τήρηση αυστηρού χρονοδιαγράμματος για την υλοποίηση υγιών επενδυτικών σχεδίων στον τομέα της εφαρμογής των προτύπων της.

4.10 Πυρηνική Ασφάλεια

Όσον αφορά την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν μεταξύ των διαφόρων μορφών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της πυρηνικής. Σε ορισμένες από τις χώρες (λ.χ. Σλοβενία) λειτουργούν μόνο δυτικού τύπου πυρηνικοί αντιδραστήρες. Σε άλλες χώρες λειτουργούν αντιδραστήρες σχεδιασμού της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, οι οποίοι έχουν αποτελέσει αντικείμενο εργασιών αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού ώστε να βελτιωθεί το επίπεδο ασφαλείας τους.

Εντούτοις, η πυρηνική ασφάλεια δεν εξαρτάται μόνο από το σχεδιασμό του μηχανικού εξοπλισμού. Είναι επίσης αποτέλεσμα ενός ευρύτερου ολοκληρωμένου πλαισίου ασφαλείας (αποτελεσματικά και ανεξάρτητα κανονιστικά καθεστώτα, διαδικασίες λειτουργίας, έλεγχοι ποιότητας, σύγχρονες μέθοδοι διοίκησης και επιμόρφωση).

4.11 Εγκληματικότητα

Η συνεργασία με τα νέα κράτη μέλη αποσκοπεί στην ενίσχυση των προσπάθειών που καταβάλλονται για την πρόληψη και την καταπολέμηση του εγκλήματος. Η συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών επιβολής του νόμου, η θέσπιση κοινών νομοθετικών προτύπων και η ανταλλαγή πληροφοριών έχει βελτιωθεί με την υιοθέτηση από την πλευρά των υποψηφίων χωρών των κοινοτικών νομικών πράξεων και των πρακτικών προτύπων. Ένα από τα αποτελέσματα της διεύρυνσης είναι η συμμετοχή των νέων μελών στο σύνολο των ευρωπαϊκών οργανώσεων για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένων της Europol και της Eurojust.

4.12 Διεύρυνση της ζώνης ευρώ

Δέκα νέα κράτη μέλη εντάχθηκαν στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004. Ωστόσο, το ενιαίο νόμισμα δεν υιοθετήθηκε κατά την προσχώρησή τους. Πράγματι, τα νέα κράτη θα πρέπει πρώτα να αποδείξουν ότι είναι έτοιμα για την υιοθέτηση του ευρώ. Θα πρέπει να πληρούν όλες τις προϋποθέσεις που ισχύουν για τα «παλαιά» κράτη μέλη: δημοσιονομικό έλλειμμα χαμηλότερο από το 3% του ΑΕΠ, χρέος χαμηλότερο από το 60% του ΑΕΠ, χαμηλός πληθωρισμός και επιτόκια κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ. Μόλις θα συγκεντρωθούν οι προϋποθέσεις αυτές, τα νέα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να εισαγάγουν το ευρώ.

Υιοθέτηση του ευρώ από το 2007

Προκειμένου να υιοθετήσει το ευρώ, ένα κράτος μέλος πρέπει να τηρεί τα συνήθη περιθώρια διακύμανσης που προβλέπονται από τον Ευρωπαϊκό Συναλλαγματικό Μηχανισμό (ΜΣΙ ΙΙ) για τουλάχιστον δύο έτη, χωρίς υποτίμηση του νομίσματος. Τρία κράτη μέλη (Εσθονία, Λιθουανία και Σλοβενία) προσχώρησαν στον ΜΣΙ ΙΙ στις 28 Ιουνίου 2004 και επιθυμούν να υιοθετήσουν το ευρώ το νωρίτερο δυνατόν. Το ίδιο ισχύει για την Κύπρο, τη Λεττονία και τη Μάλτα, οι οποίες προσχώρησαν στον ΜΣΙ ΙΙ στις 2 Μαΐου 2005. Ένα κράτος μέλος που συμμετέχει στον ΜΣΙ ΙΙ από το 2004 δεν μπορεί να πληροί τα συναλλαγματικά κριτήρια παρά το 2007. Για το λόγο αυτό, τα νέα κράτη μέλη δεν μπορούν να υιοθετήσουν το ευρώ πριν από το 2007. Κατά την ημερομηνία υιοθέτησης του ευρώ, ενεργοποιείται η συναλλαγματική ισοτιμία, το εθνικό νόμισμα παύει να υφίσταται και η ευθύνη της νομισματικής πολιτικής μεταβιβάζεται στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).

Προετοιμασία για την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος

Η εισαγωγή του ευρώ απαιτεί έγκαιρη προετοιμασία. Οι χώρες της ζώνης ευρώ του πρώτου κύματος είχαν προβλέψει για πρακτικούς και λογιστικούς λόγους μεταβατική περίοδο τριών ετών μεταξύ της υιοθέτησης του ευρώ ως νομίσματος και της κυκλοφορίας των χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε ευρώ. Ωστόσο, η είσοδος στη ζώνη ευρώ ταυτόχρονα με την κυκλοφορία των κερμάτων και χαρτονομισμάτων σε ευρώ μπορεί να έχει πλεονεκτήματα, ιδιαίτερα επειδή το ευρώ είναι ήδη γνωστό στα νέα κράτη μέλη. Υλοποιούνται επίσημα προγράμματα σε όλα τα κράτη μέλη, όπως διαγωνισμοί για το σχεδιασμό των κερμάτων του ευρώ.

4.13 Η Ευρωπαϊκή Κοινωνία της Πληροφορίας

Το 2010 είναι το νέο στρατηγικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο εντάσσεται στην αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβόνας και καθορίζει τις γενικές πολιτικές κατευθύνσεις για την Κοινωνία της Πληροφορίας και τα μέσα επικοινωνίας. Κεντρικοί άξονες της στρατηγικής i2010 είναι η ενθάρρυνση της γνώσης και της καινοτομίας, η ενίσχυση της ανάπτυξης, καθώς και η δημιουργία περισσότερων και καλύτερης ποιότητας θέσεων εργασίας.

Οι προκλήσεις για την Ε.Ε. είναι συγκεκριμένες και αφορούν την αύξηση της ταχύτητας των ευρωζωνικών υπηρεσιών στα κράτη-μέλη, την ενθάρρυνση της διάθεσης νέων υπηρεσιών και διαδικτυακού περιεχομένου, την προώθηση του εξοπλισμού και των εφαρμογών διαλειτουργικότητας και τέλος την ενίσχυση της ασφάλειας του Διαδικτύου έναντι κακόβουλων πράξεων, επιβλαβούς περιεχομένου και τεχνολογικών αστοχιών.

Κεντρικοί στόχοι είναι η ενίσχυση της κοινωνικής, οικονομικής και εδαφικής συνοχής μέσω της δημιουργίας ενιαίας ευρωπαϊκής κοινωνίας της πληροφορίας και γνώσης, η στήριξη της ανάπτυξης και απασχόλησης κατά τρόπο που να συμβαδίζει με την αειφόρο ανάπτυξη, καθώς και η βελτίωση των δημοσίων υπηρεσιών και της ποιότητας ζωής.

Στο κείμενο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, οι Ευρωπαίοι ηγέτες διατύπωναν τη δέσμευσή τους να δημιουργήσουν την «ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο έως το 2010». Σε ότι αφορά την Κοινωνία της Πληροφορίας και Γνώσης, οι στόχοι που έχουν τεθεί αφορούν την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς στις τηλεπικοινωνίες, την αύξηση της πρόσβασης σε νέες τεχνολογίες (συμπεριλαμβανομένης της κινητής τηλεφωνίας και του Διαδικτύου), την ενθάρρυνση της έρευνας με την αύξηση των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη μέχρι ποσοστού 3% του ΑΕΠ, την καθιέρωση ενιαίου ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, την αναβάθμιση των ικανοτήτων των εργαζομένων και την καλλιέργεια νοοτροπίας διαρκούς κατάρτισης.

Παρά τη σημαντική αύξηση στη χρήση των νέων τεχνολογιών στην Ε.Ε. «15», το ψηφιακό χάσμα παραμένει υπαρκτό στην ενιαία Ε.Ε.⁴⁴ Το ποσοστό των Ευρωπαίων πολιτών που δεν διαθέτουν πρόσβαση στις ψηφιακές υπηρεσίες παραμένει υψηλό, με το πρόβλημα να καθίσταται εντονότερο στις νέες χώρες. Λόγου χάριν, οι πολίτες που δεν διαθέτουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή ανέρχονται σε 48% του πληθυσμού της Ε.Ε. «15» και σε 59% στα 10 νέα κράτη-μέλη. Ομοίως, το Διαδίκτυο δεν παίζει κανένα ρόλο στη ζωή του 56% των πολιτών της Ε.Ε. «15», με το ποσοστό αυτό να αυξάνεται στο 69% στην περίπτωση των νέων χωρών .

Οι ψηφιακοί δείκτες των νέων χωρών και των υπό ένταξη κρατών καταδεικνύουν ότι το ψηφιακό χάσμα παραμένει έντονο, τόσο σε σχέση με τους «15», λόγω των χαμηλότερων κατά κεφαλήν εισοδημάτων των κατοίκων των 10 νέων κρατών-μελών, όσο και εντός των τελευταίων, λόγω έντονων εσωτερικών ανισοτήτων που παρατηρούνται μεταξύ γεωγραφικών περιοχών. Αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στο γεγονός ότι η ψηφιακή προπαρασκευή στις νέες χώρες καθυστέρησε σημαντικά σε σχέση με τα παλαιότερα μέλη της Ε.Ε. Έρευνες σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν καταδείξει ότι το πρόβλημα του ψηφιακού χάσματος είναι οξύτερο σε χώρες όπου παρατηρήθηκε καθυστέρηση στην έναρξη της ψηφιακής προετοιμασίας. Έχει αποδειχθεί δε, ότι η αργοπορία στην υιοθέτηση δραστικών μέτρων πολιτικής επιβαρύνει

⁴⁴ Βλέπε τα στοιχεία της Eurostat στην ιστοσελίδα <http://w.w.w.europa.eu.int/com/eurostat>.

ακόμη περισσότερο τις προσπάθειες άμβλυνσης των ψηφιακών ανισοτήτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Ελλάδα, η οποία, σε ό,τι αφορά τους ψηφιακούς δείκτες, βρίσκεται στη θέση του ουραγού της Ε.Ε. «15». Με ποσοστό χρήσης του Διαδικτύου γύρω στο 20% του πληθυσμού το 2004 - 05, οι επιδόσεις της χώρας υστερούν ακόμη και σε σχέση με τις περισσότερες χώρες της διεύρυνσης .

Λόγου χάριν, σε σχέση με την Ε.Ε. «15», οι περισσότερες νέες χώρες παρουσιάζουν υστέρηση . Ακόμη, ο εκσυγχρονισμός, αλλά συχνά και η απλή επέκταση βασικών τηλεπικοινωνιακών υποδομών αντιμετωπίζουν προβλήματα, ιδιαίτερα σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές. Με τις εξαιρέσεις της Σλοβενίας και της Εσθονίας, τα ποσοστά διείσδυσης του Διαδικτύου σε όλες τις νέες χώρες παραμένουν χαμηλότερα από το επίπεδο του μέσου όρου της Ε.Ε. «15» (43%). Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πληθυσμοί των χωρών

αυτών είναι η έλλειψη οικιακών υπολογιστών, το χαμηλό επίπεδο εισοδήματος προκειμένου να προβούν στην αγορά εξοπλισμού, το υψηλό κόστος σύνδεσης με το Διαδίκτυο, η έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων και το περιορισμένο ενδιαφέρον για ψηφιακό online περιεχόμενο. Βέβαια, όπως και στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. «25», το ψηφιακό χάσμα στα νέα κράτη-μέλη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από το διαθέσιμο εισόδημα, το επίπεδο μόρφωσης, την ηλικία, αλλά και από τη γεωγραφία (αστικά, μη αστικά κέντρα) και το φύλο.

Από το άλλο μέρος, η πρόοδος της αναδύμενης Κοινωνίας της Πληροφορίας στα νέα κράτη-μέλη εξαρτάται και από τις δυνάμεις της ίδιας της αγοράς, η οποία βρίσκεται και αυτή σε μεταβατικό στάδιο. Βέβαια, αν οι δυνάμεις της αγοράς αδυνατούν, προς το παρόν, να προωθήσουν την εξάπλωση της ψηφιακής κουλτούρας, άλλοι παράγοντες έχουν επιδράσει θετικά στη ραγδαία αύξηση της χρήσης του Διαδικτύου στις χώρες αυτές. Λόγου χάριν, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Διαδίκτυο απέτελεσε ιδανική εναλλακτική πλατφόρμα έκφρασης και διάδοσης ιδεών, τόσο κατά τα πρώιμα στάδια εκδημοκρατισμού των κοινωνιών των νέων χωρών, όσο και κατά τη διάρκεια των συρράξεων στα Βαλκάνια. Οι πολίτες αρκετών ανατολικών χωρών χρησιμοποίησαν το νέο μέσο για να διατυπώσουν τις απόψεις τους, να ανταλλάξουν πληροφορίες και να προωθήσουν ειδήσεις, ιδιαίτερα από το διεθνή χώρο, οι οποίες δεν περνούσαν τις πύλες των μεγάλων ειδησεογραφικών μέσων.

4.14 Οικονομική εξωστρέφεια: μια νέα επιλογή και συμπεριφορά για την Ελλάδα του 21^ο αιώνα

Η τελετή λήξεως των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας, παράλληλα με την επισφράγιση μιας από τις μεγαλύτερες μεταπολεμικές επιτυχίες της χώρας μας και μάλιστα σε μία τόσο πολυεπίπεδη πρόκληση, συγχρόνως σηματοδοτούσε το τέλος μιας εποχής για την Ελλάδα: πρόκειται για το τέλος μιας μακράς περιόδου όπου η ανάπτυξη της χώρας μας εδραζόταν στους εσωστρεφείς προσανατολισμούς του ελληνικού κράτους. Στο διεθνές περιβάλλον, νέες συνθήκες έχουν ήδη ανατείλει και για να εξασφαλίσουμε την επιτυχία υπάρχει αδήριτη ανάγκη η χώρα να μπορέσει, στο μεν εσωτερικό να διαμορφώσει ένα περιβάλλον εντός του οποίου να παράγονται ελκυστικά (βλ. ανταγωνιστικά) προϊόντα και υπηρεσίες, στο δε εξωτερικό να διαμορφώνονται μεθοδικά εκείνα τα δίκτυα πρόσβασης και διείσδυσης στις

διάφορες αγορές, που να διασφαλίζουν την εξαγωγή και τη διανομή των εν λόγω προϊόντων και υπηρεσιών.⁴⁵

Η προσέγγιση της εσωστρεφούς ανάπτυξης είχε ως πυλώνες τα ευρωπαϊκά «πακέτα» στήριξης των δεκαετιών του '80 και του '90, την προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων από το 1996 και μετά, καθώς επίσης και την κατασκευαστική έκρηξη που έλαβε χώρα την περίοδο αυτή. Μόνιμος παρονομαστής των παραπάνω, τόσο ο διεθνής όσο και ο εσωτερικός δανεισμός. Οι πυλώνες αυτοί πέτυχαν να συντηρήσουν το θετικό πρόσημο στο ρυθμό ανάπτυξης της χώρας μας, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, που ήταν συγχρόνως και μία δεκαετία έντονης ανάπτυξης για όλες τις οικονομίες των «δυτικών» κοινωνιών. Ένας ρυθμός που εντάθηκε μετά την είσοδό μας στην ΟΝΕ καθώς και κατά τη διάρκεια της τελικής ευθείας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Ο προσανατολισμός αυτός ενείχε δύο σημαντικές αδυναμίες: αφ' ενός, ήταν εξ ορισμού βραχυπρόθεσμος ή, στην πιο αισιόδοξη ανάγνωση, μεσοπρόθεσμος. Τα «πακέτα» στήριξης ήταν σαφές ότι κάποτε θα μειώνονταν ή και θα τελείωναν, οι Ολυμπιακοί είχαν ακόμα σαφέστερη ημερομηνία λήξεως και η συνδεδεμένη με αυτές τις δύο παραμέτρους κατασκευαστική έκρηξη θα επανέρχονταν σε πιο λογικούς ρυθμούς. Αφ' ετέρου, κανένας από τους τρεις προαναφερθέντες πυλώνες, όπως και η εισαγόμενη οικονομική αισιοδοξία από την παγκόσμια ανάπτυξη της δεκαετίας του '90, δεν υπηρετούσε την υιοθέτηση κάποιων θεμελιωδών αντιλήψεων από την κοινωνία μας, όπως, επί παραδείγματι, την ανάγκη να είμαστε ανταγωνιστικοί.

Η συνειδητοποίηση αυτή δεν ήταν άγνωστη, σε μεγάλο μέρος του ιδιωτικού τομέα, για τον οποίο η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων ή των υπηρεσιών του στο εξωτερικό ήταν ζήτημα καθημερινής επιβίωσης. Άλλες όμως δυνάμεις της κοινωνίας μας, λόγω ακριβώς της «ανέξοδης» εσωστρεφούς ανάπτυξης, διαμόρφωναν μία νοοτροπία στο επίκεντρο της οποίας δεν βρίσκονταν εκείνες οι αρχές και οι δεξιότητες που οδηγούν στην ανταγωνιστικότητα και στη μεγέθυνση μιας αναπτυξιακής πίτας, αλλά κυρίως βρίσκονταν εκείνες της δεξιότητες που αναπτύσσουν τη διαπραγματευτική ισχύ κάποιων, προκειμένου να μεγιστοποιούν το μερίδιο της πίτας που διεκδικούν. Η πρακτική αυτή, φυσικά, δεν συμβάλλει στο να διαμορφωθούν όροι μεγέθυνσης αλλά έμμεσα συνδράμει στο να παραμένει η πίτα στάσιμη. Κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι η νοοτροπία αυτή έχει διεισδύσει ακόμα και στο πολιτισμικό επίπεδο, διαμορφώνοντας μία ιδιότυπη κουλτούρα. Αποτέλεσμα αυτής της νοοτροπίας και σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, μόνο το περίπου 20% των εσόδων του χώρας να προέρχονται από εξαγωγές προϊόντων. Η ανταγωνιστικότητα της χώρας βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις (υπολείπεται μόνο η Ιταλία) σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πάνω μας βρίσκονται, μάλιστα, ορισμένες από τα νέα μέλη, όπως η Ουγγαρία, η Τσεχία και η Σλοβενία.

Η διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος στο εσωτερικό της χώρας, το οποίο να εγγυάται όρους ανταγωνιστικότητας για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες μας, αποτελεί, όμως, το ένα - κρίσιμο- σκέλος της εξίσωσης. Το άλλο σκέλος της αποτελείται από όλες εκείνες τις πολιτικές που πρέπει να εφαρμοστούν προκειμένου τα προϊόντα και οι υπηρεσίες να βρουν διαύλους πρόσβασης στις διεθνείς αγορές - κυρίως τις «νέες» αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, εκείνες που σήμερα αναδύονται μετά την πρόσφατη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής

⁴⁵ Βλέπε το σχετικό άρθρο του Κώστα Λειβαδά στο περιοδικό Economist(ιστοσελίδα <http://economist.kathimerini.gr/4 dcgi-w articles>).

Ένωσης ή εκείνες που προαλείφονται γι' αυτήν και οι οποίες παρουσιάζουν εξαιρετικές ευκαιρίες για την χώρα μας - αρκεί να προσεγγιστούν με σχέδιο και μεθοδικότητα.

Για την αξιοποίηση των ευκαιριών που μας ανοίγονται, απαιτείται η δικτύωση με τις αγορές-στόχους. Να γνωριστούμε και να δημιουργήσουμε σχέσεις εμπιστοσύνης με τις κοινωνίες και τους πολίτες τους και να μελετήσουμε τους προσφορότερους τρόπους προσέγγισης με ένα ξεχωριστό τρόπο για κάθε μία χώρα.

Η ελληνική εξωτερική πολιτική στον συγκεκριμένο τομέα συντίθεται από τις εξής τέσσερις ενότητες: την οικονομική διπλωματία, την αναπτυξιακή συνεργασία σε συνδυασμό με τη διεθνή ανθρωπιστική βοήθεια, την προσέγγιση χωρών της ευρύτερης περιοχής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης μέσω της Οργάνωσης Οικονομικής Συνεργασίας του Εύξεινου Πόντου και την προσέγγιση χωρών της ευρύτερης περιοχής μέσω του Ελληνικού Σχεδίου για την Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων.

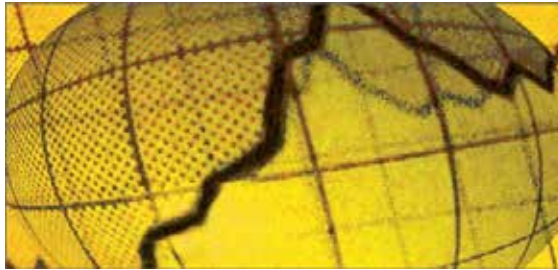
Στόχος της παραδοσιακής μορφής της οικονομικής διπλωματίας είναι η αύξηση των εξαγωγών, η προσέλκυση αποδοτικών επενδύσεων καθώς και η ενίσχυση της διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας των Ελλήνων στο εξωτερικό, σε μια βάση ισότητας και με τη λογική της ενίσχυσης και αξιοποίησης του διπλωματικού μηχανισμού πληροφόρησης της χώρας. Η υιοθέτηση της εξωστρέφειας, όμως, ως καίριου χαρακτηριστικού της ελληνικής αναπτυξιακής προσπάθειας απαιτεί βέβαια και μια εσωτερική αναδιάρθρωση των προτεραιοτήτων της διοικητικής μηχανής της χώρας.

Ειδική σημασία για την Ελλάδα έχει βέβαια και η περιοχή των Βαλκανίων όπου η συνεισφορά της χώρας μπορεί και πρέπει να είναι ουσιαστική και δημιουργική. Παράδειγμα της προσέγγισης αυτής και της νέας αντίληψης στη συνεργασία των χωρών της ευρύτερης περιοχής την οποία επιδιώκει η Ελλάδα αποτελεί η δημιουργία του νέου ελληνοαλβανικού ιδιωτικού σχολείου (νηπιαγωγείο, δημοτικό και οκτατάξιο γυμνάσιο) στην Κορυτσά, με τη συμβολή των ελληνικών υπουργείων Εξωτερικών και Παιδείας. Παράλληλα και με δαπάνη του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών οργανώθηκε τμήμα Πληροφορικής στο Πανεπιστήμιο της Κορυτσάς.

Σημαντικό επίτευγμα στην περίπτωση της αξιοποίησης των δυνατοτήτων της Οργάνωσης Οικονομικής Συνεργασίας του Εύξεινου Πόντου αποτελεί η υπογραφή της συμφωνίας μεταξύ της Ελλάδας, της Ρωσίας και της Βουλγαρίας για την κατασκευή του αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολης. Πρόκειται για ένα έργο που αναβαθμίζει γεωστρατηγικά την ευρύτερη περιοχή και συμβάλλει στην οικονομική ευημερία των κρατών της. Αποτελεί μάλιστα πρότυπο δημιουργίας ενός δικτύου επαφών, μελετών και δημιουργίας σχεδίων συνεργασίας που αξιοποιεί τις δυνατότητες του Οργανισμού.

Είναι σημαντικό το ότι σύμφωνα με διεθνείς μελέτες, μια βελτίωση κατά 1% στο δείκτη της Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας (του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ «WEF») είναι σε θέση να προκαλέσει μια αύξηση 3,2% έως 6,1% στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της Ελλάδας. Και το όφελος για τη χώρα μας θα μεγαλώνει, όσο οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αναπτύσσονται και προοδεύουν στα πλαίσια της Ε.Ε. (για όσες είναι ήδη μέλη), όσο και στην πορεία τους προς την Ε.Ε. (ως προς εκείνες που κατευθύνονται στην ένταξη).

4.15 Οικονομική ενοποίηση των Βαλκανίων: προκλήσεις κι ευκαιρίες

Δεκαπέντε χρόνια μετά την πτώση των τειχών, η οικονομική ενοποίηση της ευρύτερης Νοτιοανατολικής Ευρώπης βαθμιαία επιτυγχάνεται. Μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η περιοχή χωριζόταν σε μικρά τοπικά υποσύνολα από γεωγραφικά εμπόδια, δυσχέρειες στις μεταφορές και επικοινωνίες και πάσης φύσεως εθνικές αντιπαλότητες και διεκδικήσεις. Όμως, στο κατώφλι του πολέμου, οι βαλκανικές οικονομίες συνέκλιναν προς τις παλαιές βιομηχανικές χώρες της υπόλοιπης Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής.⁴⁶

Η κομμουνιστική επικράτηση σε όλες τις άλλες χώρες της περιοχής σταμάτησε για πενήντα χρόνια τη τάση αυτή. Οδήγησε σε πολύ μεγάλη απόκλιση μεταξύ Ελλάδος και γειτόνων της. Κι ακόμη, διέκοψε τους δεσμούς μεταξύ ελληνικής κοινωνίας κι αυτών των γειτόνων της - δεσμούς που αναπτύσσονταν από τα ελληνικά εμπορικά δίκτυα της διασποράς. Ασφαλώς, από την πρώτη στιγμή της διαδικασίας της μετάβασης, η ελληνική επιχειρηματικότητα επεσήμανε και προσπάθησε να εκμεταλλευθεί τις ευκαιρίες για αποκατάσταση της βαλκανικής παρουσίας της. Το αρχικό κύμα ήταν από τη φύση του διερευνητικό. Συχνά περιλάμβανε σχέδια υπερβολικά φιλόδοξα, προσδοκίες εξωπραγματικές, υποτίμηση των δυσκολιών, κινήσεις μικροτυχοδιωκτών δίπλα στις σοβαρές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

Σήμερα, η φάση αυτή έχει κλείσει. Η ρόλος των μεγάλων ελληνικών ομίλων στην περιοχή είναι σημαντικός . Ο χρηματοοικονομικός τομέας έχει εγκαθιδρύσει στρατηγική παρουσία, δημιουργώντας βιώσιμα τραπεζικά ιδρύματα, στηριγμένα σε τεχνογνωσία δυτικού τύπου, που φυσικό ήταν να εκτοπίσουν θνησιγενή σχήματα της πρώτης μετακομμουνιστικής περιόδου. Οι βιομηχανικοί όμιλοι προχωρούν στην εγκατάσταση και ανάπτυξη σημαντικών παραγωγικών μονάδων, παρά τα μεγάλα προβλήματα, διοικητικά, νομικά και διαφθοράς που έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Οι κατασκευαστικές μας επιχειρήσεις, ιδίως μετά την ολοκλήρωση των ολυμπιακών έργων, ανακαλύπτουν στην περιοχή νέες ευκαιρίες για την πραγματοποίηση μεγάλων δημοσίων έργων, αλλά και την ιδιωτική ανάπτυξη οικιστικών, εμπορικών και τουριστικών projects.

Παραμένει, όμως, γεγονός ότι ο κίνδυνος χώρας (country risk) που πρέπει να αποδεχθεί μια επιχείρηση προκειμένου να προχωρήσει σε επενδύσεις στις γειτονικές μας χώρες, παραμένει ισχυρός. Και σε ορισμένες χώρες είναι εντονότερος για τις επιχειρήσεις με ελληνική ταυτότητα, οι οποίες, ακριβώς επειδή η χώρα μας είναι τμήμα της περιοχής, θα μπορούσαν να αποτελέσουν στόχο σε περίπτωση όξυνσης των διακρατικών αντιθέσεων ή αυξημένης γεωπολιτικής αστάθειας.

⁴⁶ Βλέπε το σχετικό άρθρο του Χρήστου Χατζηεμμανουήλ στο περιοδικό Economist(ιστοσελίδα <http://economist.kathimerini.gr/4 dcgi/-w articles>).

Βαθμιαία, η κατάσταση φαίνεται να βελτιώνεται, ειδικά στα Βαλκάνια. Η ευρωπαϊκή προοπτική δημιουργεί πιεστική ανάγκη προσαρμογής στο κοινοτικό κεκτημένο και στα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα πολιτικής και διοικητικής συμπεριφοράς. Κι αυτό αποτελεί μείζον κίνητρο για σεβασμό της σταθερότητας του θεσμικού και διοικητικού πλαισίου για τις επενδύσεις - γεγονός που συμβάλλει και στην προστασία των δικαιωμάτων και των εύλογων προσδοκιών των Ελλήνων επιχειρηματιών. Ταυτόχρονα, η επέκταση των οικονομικών συναλλαγών δημιουργεί τη δική της λειτουργική δυναμική, αυξάνοντας σταδιακά το κόστος από διατάραξη του συστήματος αμοιβαίων δεσμών μεταξύ των χωρών.

Τελικά, όμως, υπάρχει χρησιμότητα για τον Έλληνα πολίτη, για τον Έλληνα εργαζόμενο, της δραστηριοποίησης της ελληνικής επιχειρηματικότητας εκτός των εθνικών συνόρων; Οι επιχειρήσεις χάνουν τον καθαρά ελληνικό χαρακτήρα τους, μετατρέπονται σε πολυεθνικές που απλώς συμβαίνει να έχουν Έλληνες μεγαλομετόχους. Την ίδια στιγμή, η υποκατάσταση παραγωγικών μονάδων της επικράτειας από άλλες αντίστοιχες σε γειτονικές χώρες όπου το κόστος εργασίας είναι χαμηλότερο και η παραγωγικότητα της εργασίας αυξάνεται με μεγαλύτερους ρυθμούς, αναγκάζουν σε κοινωνικώς τραυματικές προσαρμογές και προκαλούν ανησυχία στους εργαζομένους, ειδικά μάλιστα τους λιγότερο ειδικευμένους.

Έστω κι έτσι, η εμβάθυνση των οικονομικών δεσμών αποτελεί μονόδρομο, αλλά και ευκαιρία. Μονόδρομο, γιατί μια μεσαίου μεγέθους ανοιχτή οικονομία όπως η ελληνική δεν μπορεί να αποφύγει τις συνέπειες του μεταβαλλόμενου διεθνούς καταμερισμού δραστηριοτήτων. Το μόνο που θα μπορούσε να κάνει είναι να αποκόψει τον εαυτό της, οδηγώντας τις γειτονικές της χώρες σε ενσωμάτωση στο κεντροευρωπαϊκό πλέγμα ενοποίησης, από το οποίο αυτή θα απέχει - με καταστροφικές για την ίδια, και κανέναν άλλο, συνέπειες.

Ευκαιρία, γιατί η οικονομική ενοποίηση του χώρου της Ανατολικής Ευρώπης δημιουργεί τεράστιες δυνατότητες για τη χώρα, αν αυτή αναλάβει τον ηγετικό ρόλο στην όλη διαδικασία.

Φυσικά, δεν είναι όλα ρόδινα ούτε είναι δεδομένη η επιτυχία. Τα προβλήματα είναι πολλά και θα παραμείνουν πολλά για αρκετό χρόνο. Οι περισσότερες ανατολικοευρωπαϊκές χώρες δεν είχαν παράδοση στην ελεύθερη οικονομία. Οι καταναλωτές, παρά το ότι προσαρμόζονται ταχύτατα, έχουν χαμηλή αγοραστική δύναμη. Τέλος, δεν είναι μόνο οι Έλληνες που προσβλέπουν στην επέκταση σε ένα χώρο 140 εκατ. κατοίκων.

4.16 Προς ένα καλύτερο αύριο...

Ο ανηφορικός δρόμος επιβεβαιώνεται κατ' αρχήν από το γεγονός ότι η ελληνική οικονομία τελεί υπό την επιτήρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διετία 2005-2006. Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης έκλεισε το 2005 στο 6,1% του ΑΕΠ, το 2002 στο 4,9%, το 2003 στο 4,8% και το 2004 στο 6,6%.⁴⁷

Αυτή η αβεβαιότητα στα δημόσια οικονομικά αποτελεί τον πιο αδύνατο κρίκο της ελληνικής οικονομίας και προκαλεί αλυσιδωτές αρνητικές επιπτώσεις σχεδόν σε όλο το φάσμα της οικονομίας. Για παράδειγμα, η επιφυλακτικότητα της διεθνούς αγοράς για την ικανότητα της ελληνικής κυβέρνησης να φέρει την ισορροπία στα δημόσια οικονομικά έχει

⁴⁷ Βλέπε το σχετικό άρθρο του Νίκου Νικολάου στο περιοδικό Economist(ιστοσελίδα http://economist.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles)

οδηγήσει σε υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας. Μια παρενέργεια της δημοσιονομικής αβεβαιότητας προφανώς θα πρέπει να θεωρηθεί και η χαμηλή εισροή ξένων κεφαλαίων για άμεσες επενδύσεις (178 μόλις εκατομμύρια ευρώ στο εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2005, έναντι 1.013 στην ίδια περίοδο του 2004), σε αντίθεση με τις υψηλές εισροές ύψους 9 δισ. ευρώ για αγορά μετοχών. Το 30% περίπου της αξίας των μετοχών που διαπραγματεύονται στο ελληνικό χρηματιστήριο ανήκουν σε ξένους επενδυτές. Η Ελλάδα σήμερα και εξαιτίας της δημοσιονομικής αβεβαιότητας, αλλά και λόγω άλλων στρεβλώσεων που συνδέονται με την ασφυκτική γραφειοκρατία, την απουσία χωροταξικού σχεδιασμού, την ανελαστικότητα της αγοράς εργασίας, είναι τελευταία στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά τις εισροές ξένων κεφαλαίων για άμεσες επενδύσεις, υπολειπόμενη ακόμη και των λοιπών βαλκανικών χωρών, όπως π.χ. της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας κ.λπ.

Τόσο για το 2005 όσο και για το 2006 οι δημόσιες δαπάνες συμπίεστηκαν σε ρυθμούς αύξησης κατώτερης εκείνης του ονομαστικού ΑΕΠ. Και είναι μεν πρόοδος η σμίκρυνση του ποσοστού των δημοσίων δαπανών στο ΑΕΠ (από 27,2% το 2004 εκτιμάται ότι θα φθάσει στο 25,9% το 2006), επειδή όμως πραγματοποιείται κατά βάση με περικοπές στις δαπάνες μισθολογίου και στις πιστώσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων καταλήγει στο να μειώνει τη συνολική ζήτηση και συνεπώς, περιορίζει το ρυθμό ανάπτυξης.

Βεβαίως, το μεγάλο ατού της ελληνικής οικονομίας παραμένει η ταχύρρυθμη ανάπτυξη, η οποία, έστω και χαμηλότερη σε σχέση με την περίοδο που συνδεόταν με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, παραμένει ισχυρή, εκφράζοντας έναν εσωτερικό δυναμισμό της οικονομίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πρώτου εννεαμήνου του 2005, η Ελλάδα με 3,6% αύξηση στο ΑΕΠ σημείωσε τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης. Απομένουν ακόμη πολλά να γίνουν για να ενισχυθεί επιχειρηματικότητα και προπαντός για να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, η οποία με ελλείμματα της τάξεως του 7% του ΑΕΠ στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παραμένει χαμηλή. Σοβαρά είναι επίσης τα προβλήματα της ανεργίας (10,4% το 2005 και 9,8% το 2006) η οποία, παρά την κάμψη της, παραμένει υψηλότερη του μέσου ευρωπαϊκού όρου, ενώ ο πληθωρισμός, που έτρεχε με 3,5% το 2005 και αναμένεται να περιορισθεί στο 3,2% το 2006, παραμένει από τους υψηλότερους στην Ευρώπη! Το μείζον πρόβλημα, πάντως, της οικονομίας είναι το τεράστιο έλλειμμα της κοινωνικής ασφάλισης (πανευρωπαϊκό επίσης πρόβλημα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

5.1 Έναρξη των διαπραγματεύσεων με την Τουρκία

Μια δύσκολη χρονιά ήταν για την Ευρώπη το 2005, που άρχισε με τους «25» να διατάζουν την Τουρκία να εκδημοκρατισθεί και τέλειωσε με τους ίδιους «25» να αποφασίζουν το ηλεκτρονικό φακέλωμα του συνόλου των πολιτών τους, αλλά και να καταλήγουν την τελευταία στιγμή σε συμφωνία για τον επόμενο κοινοτικό προϋπολογισμό, δίνοντας ταυτόχρονα την υπόσχεση να τον αναθεωρήσουν ριζικά σε τρία χρόνια. Ενδιάμεσα συνέβη κι ένα ατύχημα: το θεαματικό ναυάγιο του Συντάγματος.

Σε ότι αφορά την Τουρκία, το νερό μπήκε στο αυλάκι, όταν απεφασίσθη η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της στις 3 Οκτωβρίου, με προϋπόθεση την εκ μέρους της υπογραφή επέκτασης της Τελωνειακής ένωσης με την Ευρώπη και την Κύπρο και μακροπρόθεσμα να εκδημοκρατισθεί μετεξελισσόμενη σε ένα είδος Ελβετίας του Βοσπόρου.

Η Άγκυρα, έστω και με τη μεγαλύτερη δυσφορία, υπέγραψε, διευκρινίζοντας ταυτόχρονα ότι η υπογραφή της δεν σημαίνει ότι αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία. Όμως, τον Δεκέμβριο του 2004, οι Ευρωπαίοι δεν είχαν υπ' όψιν τους μια άλλη λεπτομέρεια: η Κυριακή 2 Οκτωβρίου ήταν ημέρα εκλογών στην Αυστρία, τη χώρα στην οποία η προοπτική ένταξης της Τουρκίας προκαλεί τουλάχιστον δυσφορία. Την ημέρα εκείνη, λοιπόν, οι υπουργοί Εξωτερικών των «25» συνήλθαν στο Λουξεμβούργο για να συμφωνήσουν ως προς το κείμενο με το οποίο θα γινόταν επισήμως δεκτή την επομένη από την Ευρώπη η τουρκική υποψηφιότητα, ώστε να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις. Πολύ γρήγορα κατέστη σαφές ότι το χρονοδιάγραμμα δεν καθοριζόταν στο Μεγάλο Δουκάτο αλλά στη Βιέννη. Η Αυστριακή υπουργός Εξωτερικών Ούρσουλα Πλάσνικ προσήλθε απαιτώντας, να μην αναφέρεται πουθενά ότι σκοπός των ενταξιακών διαπραγματεύσεων είναι η ένταξη της Τουρκίας.⁴⁸

Οι συζητήσεις συνεχίσθηκαν για λίγες ώρες, κυρίως για να πεισθεί η Άγκυρα ότι δεν της ετοίμαζαν κάποια πολύπλοκη παγίδα και λίγο μετά τα μεσάνυχτα της 3ης Οκτωβρίου, ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών, προσγειωνόταν στο Λουξεμβούργο για την υπογραφή. Ήταν επισήμως 4 του μηνός, αλλά όπως επεσήμανε ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών Τζακ Στρο, με ώρα Γκρήνουιτς ήταν ακόμα 3. Η υπόσχεση είχε τηρηθεί.

5.2 Ο Κοινοτικός Προϋπολογισμός

Θεαματικότερη της τουρκικής υπήρξε η υπόθεση του κοινοτικού προϋπολογισμού 2007 - 2013. Στη διευρυμένη Ένωση, όπως και στη ζωή, τα προβλήματα άρχισαν όταν ήρθε η ώρα του... λογαριασμού: εκείνοι που κυρίως συνεισφέρουν στον προϋπολογισμό αρνήθηκαν να δώσουν περισσότερα απ' ότι συνήθως και εκείνοι που κυρίως αντλούν από αυτόν αρνήθηκαν (δικαίως) να εισπράξουν λιγότερα.

⁴⁸ Τελικά ως αντάλλαγμα για την υποχώρηση της η Αυστριακή πλευρά εξασφάλισε την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων με την Κροατία οι οποίες είχαν παγώσει με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Ποσοστό «κλειδί» του προϋπολογισμού, σημειώνεται, είναι από παλιά το 1% του κοινοτικού ΑΕΠ (για την ακρίβεια του κοινοτικού Ακαθάριστου Εγχωρίου Εισοδήματος) και το κατά πόσα δεκαδικά μεγαλύτερος ή μικρότερος θα είναι από το ποσοστό αυτό. Τον Ιούνιο, το Λουξεμβούργο, που είχε τότε την προεδρία της Ένωσης, πρότεινε 1,06%, με αυτό το επιπλέον 0,6% να προέρχεται κυρίως από τη δραματική μείωση της, ύψους 54 δισεκατομμυρίων για την ερχόμενη επταετία, «επιστροφής», την οποία απολαμβάνει η Βρετανία από τη δεκαετία του 1980.⁴⁹

Όμως, η επιστροφή είναι το μόνο που παρηγορεί τους Βρετανούς για το σφάλμα τους να εμπλακούν στην υπόθεση της Ευρώπης. Επιπροσθέτως, κάθε ουσιαστικής παραχώρηση τον Ιούνιο θα ήταν αυτομάτως καταστροφική για τον Τόνι Μπλερ. Έτσι, εκτροχίασε τη συμφωνία τον Ιούνιο, αναβάλλοντάς την για τη Σύνοδο Κορυφής του Δεκεμβρίου και τη δική του προεδρία της Ε.Ε. Την προεδρία αυτή ανέλαβε την 1η Ιουλίου 2005 επαγγελλόμενος μια «νέα Ευρώπη». Στη συνέχεια... εξαφανίσθηκε επιτρέποντας στους πάντες να περάσουν ένα ευχάριστο εξάμηνο καθυβρίζοντας σχεδόν καθημερινά το Λονδίνο.

Στις αρχές Δεκεμβρίου, δύο εβδομάδες πριν από τη Σύνοδο, το Λονδίνο παρουσίασε τις δικές του προτάσεις, μειώνοντας το ύψος του προϋπολογισμού στο 1,03%. Το υβρεολόγιο πολλαπλασιάστηκε. Αλλά η βρετανική σκηνοθεσία ήταν τέλεια. Μια εβδομάδα αργότερα, κατετέθη μία ελαφρώς βελτιωμένη εκδοχή της πρότασης, με «κλειδί» την παραχώρηση από βρετανικής πλευράς μείωσης του ετήσιου ρυθμού... αύξησης της «επιστροφής». Το κρίσιμο ήταν όμως άλλο: με την βρετανική πρόταση τα κράτη-μέλη χωρίστηκαν σε δύο κατηγορίες: σ' εκείνα που θα μπορούσαν να αντιδράσουν αλλά δεν είχαν λόγο να το κάνουν και σ' εκείνα που είχαν λόγους να αντιδράσουν αλλά δεν μπορούσαν... Έτσι, το μέγα ζητούμενο στη Σύνοδο Κορυφής κατέστη όχι τόσο το ύψος του προϋπολογισμού, αλλά το εύρος της αναθεώρησής του το 2009.

Σε ότι αφορά στο ύψος του προϋπολογισμού, οι «25» χρειάστηκαν περισσότερες από τριάντα ώρες λυσσώδους διαπραγματεύσεως για να αποφασίσουν ότι ο μέσος όρος του 1,06% που ήθελαν οι περισσότεροι και του 1,03% που ήθελαν οι σημαντικότεροι (δηλαδή εκείνοι που πληρώνουν) είναι το 1,045%.

5.3 Αναθεώρηση με veto

Το έτερο και σοβαρότερο πρόβλημα παρέμεινε ωστόσο άλυτο. Ο Τόνι Μπλερ είχε υποσχεθεί στους Βρετανούς ότι οι τυχόν «παραχωρήσεις» του στους «Ευρωπαίους» (η λέξη δημιουργεί ρίγη στη Βρετανία) θα είχαν ως αντιστάθμισμα την εντός ολίγου αναμόρφωση ολόκληρου του προϋπολογισμού, με έμφαση στην περικοπή των αγροτικών δαπανών. Αυτό ήταν όμως το πρόβλημα του Ζακ Σιράκ, ετέρου πρωταγωνιστή της Συνόδου.

Η λύση ήταν κι εδώ ευρηματική: συμφωνήθηκε ότι η αναθεώρηση θα γίνει όπως ήταν προαποφασισμένο το 2009, όμως τα κράτη-μέλη διατηρούν το δικαίωμα να προβάλουν βέτο. Έτσι και ο Τόνι Μπλερ και ο Ζακ Σιράκ επέστρεψαν στις πατρίδες τους αν όχι με το κεφάλι ψηλά, τουλάχιστον με το κεφάλι τους στη θέση του. Το 2009 είναι άλλωστε τόσο μακριά... Η αναθεώρηση όμως θα γίνει, αν και σίγουρα το βέτο θα αποσοβήσει τα χειρότερα.

⁴⁹ Την «επιστροφή» είχε εξασφαλίσει η τότε ηγέτης της Βρετανίας Θάτσερ μετά από επίμονες διαπραγματεύσεις.

5.4 Καθολικό φακέλωμα

Πολύ πιο κοντά είναι το καθολικό ηλεκτρονικό φακέλωμα του συνόλου των πολιτών της Ένωσης που επέβαλε το Λονδίνο στους (γενικώς πρόθυμους για κάτι τέτοιο) εταίρους του, πάλι τον Δεκέμβριο.

Συνοπτικά, οι «25», με την ενθουσιώδη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (που περιέγραψε την απόφαση ως «μεγάλη ημέρα» για την Ευρώπη, τη δημοκρατία και τους πολίτες), επέβαλαν την καταγραφή και αποθήκευση για τουλάχιστον έξι μήνες του ποιος συνομίλησε τηλεφωνικά ή έστειλε μήνυμα σε ποιον, από πού και πότε, καθώς και του ποιος, πού και πότε «μπήκε» στο Ιντερνέτ και τι ακριβώς έκανε εκεί. Κάθε πολίτης θα έχει έτσι έναν φάκελο στον οικείο... ΟΤΕ που θα περιλαμβάνει τα πάντα πλην του περιεχομένου της συνομιλίας. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι οι «ενδιαφέρουσες» συνομιλίες δεν θα καταγράφονται ή ότι οι ιστοσελίδες δεν θα είναι πλήρως προσβάσιμες στην αστυνομία για πάσα χρήση.

Επισημώς, η δικαιολογία για όλα αυτά είναι η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όμως στην πράξη κάθε είδους «παραβατική» συμπεριφορά, από την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα μέχρι την πορνογραφία και την απόκτηση «πειρατικών» τραγουδιών και ταινιών, μπορεί να ενταχθεί στον κατάλογο των υπό δίωξη δραστηριοτήτων. Μεταξύ Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και κυβερνήσεων δόθηκε σκληρότατη μάχη με πυρήνα το δίλημμα «η πρόσβαση των δικωκτικών αρχών στους φακέλους των πολιτών θα είναι πολύ εύκολη ή πάρα πολύ εύκολη;».⁵⁰

Έτσι η Ευρώπη εισεілθε στο 2006 με την Τουρκία να προχωρεί (πολύ) αργά αλλά σταθερά προς τα ευρωπαϊκά πεπρωμένα της, τον προϋπολογισμό να έχει εγκριθεί ως αναθεωρητέος και με σχεδόν 500 εκατομμύρια Ευρωπαίους υπό παρακολούθηση ως εκ προοιμίου ύποπτοι μέχρις αποδείξεως του αντιθέτου.

5.5 Ξεχάστε την αδελφοσύνη

Στα χαρτιά προδιαγράφονταν μια ήσυχη χρονιά, χωρίς την ένταση που προκαλεί ένα επικείμενο δημοψηφίσμα, χωρίς εκλογικές αναμετρήσεις. Στην πραγματικότητα, όμως, είναι χρονιά πολιτικών ανακατατάξεων. Οι Γάλλοι επιζητούν την αλλαγή. Είναι απογοητευμένοι από την ελίτ. Φοβούνται για τις δουλειές τους. Ανησυχούν για τον εθνικό ξεπεσμό. Αναζητούν έναν ηγέτη που θα τους γεμίσει με ελπίδα. Ο Σιράκ αποτελεί την ενσάρκωση του παρελθόντος. Το 2006 συμπληρώθηκαν 30 χρόνια από την πρώτη φορά που ανέλαβε την πρωθυπουργία της χώρας. Ωστόσο, το ενδεχόμενο να θέσει υποψηφιότητα για τρίτη θητεία θεωρείται μάλλον απίθανο.⁵¹

Το θέμα είναι τι αλλαγές είναι έτοιμη να δεχτεί η Γαλλική κοινωνία. Ο Ντομινίκ ντε Βιλπέν, σημερινός πρωθυπουργός και

⁵⁰ Αυτή η συμπεριφορά είναι ενδεικτική τα τελευταία έτη ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες ειδικά μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 και έχει δημιουργήσει παγκόσμια ένα κλίμα-ίσως τεχνητό-φόβου και αγωνίας .

⁵¹ Βλέπε το σχετικό άρθρο της Sylvie Kauffman στο περιοδικό Economist στην ειδική έκδοση του για το έτος 2005.

χαϊδεμένο παιδί του Σιράκ, αποτελεί θεματοφύλακα της γκωλικής Δεξιάς. Αυτό τον φέρνει αντιμέτωπο με τον αντάρτη της δεξιάς οικογένειας, Νικολά Σαρκοζί, υπουργό Εσωτερικών και ηγέτη του κυβερνώντος κόμματος UMP (Ενωση Λαϊκής Κίνησης).

Στη Γαλλία, η αποκομιδή των απορριμμάτων είναι συστηματική και τα οικογενειακά γεύματα τακτικά. Η Γαλλία ποντάρει στο μέλλον. Η Airbus είναι έτοιμη να παραδώσει το πρώτο A380 super jumbo στις αεροπορικές γραμμές της Σιγκαπούρης. Οι εργασίες κατασκευής της ταχείας σιδηροδρομικής γραμμής (TGV-Est) που θα ενώνει το Παρίσι με το Στραβούργο σύντομα θα ολοκληρωθούν. Το εταιρικό κέρδος των γαλλικών επιχειρήσεων διεθνούς βεληνεκούς θα αυξηθεί.

Παρ' όλα αυτά, η Γαλλία ξοδεύει περισσότερα από όσα παράγει και παραμένει κοινωνικά και φυλετικά διαιρεμένη. Στα προάστια των μεγαλουπόλεων υψώνονται βλοσυρά συγκροτήματα πολυκατοικιών, στα οποία συνωστίζονται άνθρωποι με διαφορετική γλώσσα, χρώμα και θρησκευτικά πιστεύω. Η ανεργία είναι απίστευτα υψηλή και πλήττει ιδιαίτερα τους νεαρούς μωαμεθανούς. Οι εμπρησμοί αυτοκινήτων ήταν συνηθισμένο φαινόμενο πριν από τις εξεγέρσεις του Οκτωβρίου - Νοεμβρίου 2005.

Η δυσaréσκεια και ο φόβος μια τέτοιας αναταραχής δυναμώνουν τον εθνικισμό, ιδιαίτερα στους κόλπους της Ακροδεξιάς. Το κατά πόσον θα μπορέσουν να κατευνάσουν τον αναβρασμό που επικρατεί και παράλληλα να διατηρήσουν ζωντανή την ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον είναι το στοίχημα των Γάλλων πολιτικών, που έχουν ανάγκη να αποκαταστήσουν την αξιοπιστία τους και να συγκρατήσουν τον καταστροφικό κατακερματισμό της επικρατούσας πολιτικής ψήφου, εν όψει των προεδρικών εκλογών του 2007.

Τον περασμένο Μάρτιο ένα κύμα νεανικών διαδηλώσεων συγκλόνισε τη χώρα. Η αντίδραση στο «Νόμο πρώτης απασχόλησης» του πρωθυπουργού Ντε Βιλπεν ήταν καθολική και μαζική.⁵² Έτσι είχαμε μια επανάληψη των ταραχών του φθινοπώρου στις μουσουλμανικές συνοικίες του Παρισιού που πάλι σ' αυτές είχε εκδηλωθεί ένα έντονο κύμα δυσaréσκειας κατά της γαλλικής πολιτικής ελίτ. Μια δυσaréσκεια που υπάρχει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες τον τελευταίο καιρό.

5.6 Αναζητώντας προσανατολισμό

Τα δημοψηφίσματα αναχαίτισαν την ορμή της Ευρώπης προς μια βαθύτερη ολοκλήρωση. Το μεγαλύτερο μέρος του 2006 θα αναλωθεί στην αναζήτηση επιδιορθωτικών λύσεων. Πίσω από την κακή κατάσταση της Ε.Ε. κρύβεται η κακή οικονομική της λειτουργία. Αν η ανεργία στη Γαλλία δεν είχε σταθεροποιηθεί σε διψήφιο νούμερο και εάν η Ολλανδία είχε ρυθμό ανάπτυξης παρόμοιο με το 1990, ίσως δεν θα είχαν απορρίψει το Σύνταγμα. Η απογοήτευση για το ευρώ, οι διαμάχες για τον προϋπολογισμό, η αντιδημοτικότητα πολλών κυβερνήσεων, οφείλονται όλα σε μια δεκαετία χαμηλής ανάπτυξης και υψηλής ανεργίας.⁵³

⁵² Ύστερα από τις έντονες λαϊκές αντιδράσεις ο Γάλλος πρόεδρος Chirac απέσυρε το νομοσχέδιο αποδυναμώνοντας ουσιαστικά τον πρωθυπουργό De Vilpin.

⁵³ Βλέπε το σχετικό άρθρο του John Peet στο περιοδικό Economist στην ειδική έκδοση του για το έτος 2005.

Δυστυχώς, δεν υπάρχει συμφωνία για το πώς μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση. Βρετανοί, Σκανδιναβοί και Κεντροευρωπαίοι, έχοντας επίγνωση ότι οι ΗΠΑ ξεπέρασαν την Ε.Ε., διακηρύσσουν περισσότερη φιλελευθεροποίηση, απορρύθμιση και ανταγωνισμό, όπως ακριβώς κάνει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την ονομαζόμενη «ατζέντα της Λισσαβόνας». Όμως μεγάλες χώρες, όπως η Γαλλία και η Γερμανία, δεν έχουν πεισθεί για την αναγκαιότητα αυτή, παρ' όλο που υποφέρουν από χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και υψηλά ποσοστά ανεργίας. Η ενστικτώδης αντίδρασή τους είναι να αντιτίθεται στην ατζέντα της Λισσαβόνας και να προστατεύσουν τις εταιρείες και τους εργάτες από τον ξένο ανταγωνισμό. Οι οπαδοί του φιλελευθερισμού ήλπιζαν ότι οι γερμανικές εκλογές θα έδιναν την πλειοψηφία σε μια υπέρ των μεταρρυθμίσεων κυβέρνηση με αρχηγό την Angela Merkel, αλλά το τελικό διφορούμενο αποτέλεσμα σήμανε οπισθοχώρηση σε σχέση με τις μεταρρυθμίσεις.

Το 2006 η Αμερική, καθώς και μεγάλο τμήμα της Ασίας, συνεχίζουν να αναπτύσσονται με υψηλότερους ρυθμούς απ' ότι οι περισσότερες χώρες της Ε.Ε. και κυρίως από τις οι τρεις χώρες που αποτελούν το 70% της παραγωγής της Ε.Ε.: τη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δέχεται δριμυία κριτική, το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης δέχεται ακόμη μεγαλύτερες πιέσεις καθώς τα εθνικά ελλείμματα ξεπερνούν το 3% του ΑΕΠ, ενώ υπάρχει αρκετή γκρίνια για το αν τελικά το ευρώ ήταν καλή ιδέα (ζήτημα που απασχόλησε τις ιταλικές εκλογές⁵⁴).

Η ένταξη των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ήταν αναμφισβήτητη επιτυχής. Με τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία σε διαδικασία ένταξης για το 2007 και τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις της Τουρκίας και της Κροατίας, ενδέχεται περαιτέρω διεύρυνση. Οι χώρες της Δυτικής Βαλκανικής είναι πρώτες, αλλά περιοχές όπως η Ουκρανία και η Μολδαβία θα μουν κι αυτές στη σειρά.

Η πρόβλεψη μπορεί να μοιάζει ουτοπική, δεδομένου ότι τμήμα των Γάλλων και Ολλανδών ψηφοφόρων του «Όχι» διαμαρτυρήθηκαν και κατά της διεύρυνσης. Το θέμα του «Πολωνού υδραυλικού⁵⁵» και η ένταξη της Τουρκίας αποτέλεσαν ζητήματα ευρείας συζήτησης. Η Γαλλία έχει υποσχεθεί να θέσει κάθε μελλοντική διεύρυνση σε δημοψήφισμα και είναι πιθανό άλλες χώρες να κάνουν το ίδιο. Οι Βρυξέλλες πιστεύουν κατά κανόνα ότι η Ε.Ε. μπορεί να «διευρυνθεί» μόνο εάν «εμβαθύνει» (προχωρήσει το θέμα της ολοκλήρωσης). Σε αντίθετη περίπτωση, ο ολοένα διευρυνόμενος ευρωπαϊκός χώρος μπορεί να υποβιβαστεί σε μία απλή περιοχή ελεύθερου εμπορίου.

Η αντίσταση στην περαιτέρω διεύρυνση θα ενταθεί. Μερικοί ανησυχούν για τη βιαστική υπόσχεση που δόθηκε στη Ρουμανία και στη Βουλγαρία. Επιπλέον, σκέφτονται (ή ελπίζουν;) ότι η Τουρκία δεν θα ενταχθεί ποτέ. Ωστόσο, κανένας πολιτικός δεν μπορεί εύκολα να σταθεί εμπόδιο στην προσχώρηση περισσότερων χωρών. Πώς θα μπορούσε ένας Ευρωπαίος ηγέτης να πει στους γενναίους Ουκρανούς της «πορτοκαλί επανάστασης»⁵⁶ ότι η χώρα τους δεν θα ενταχθεί στη «λέσχη»; Κανείς δεν κράτησε έξω από την Ένωση την Ελλάδα το 1981 και κανείς δεν κατάφερε να αποτρέψει την έναρξη των διαπραγματεύσεων με την Τουρκία το 2005. Λίγοι αρχηγοί είναι αρκετά δυνατοί, ώστε να δεχτούν επικρίσεις από την υποστήριξη ενός «Όχι» (ο τελευταίος ήταν ο Charles de Gaulle, που άσκησε βέτο στην ένταξη της Βρετανίας το 1963 και το 1967).

⁵⁴ Που είχαν ένα αρκετά διφορούμενο αποτέλεσμα. Μια οριακή-παρά τις προβλέψεις-επικράτηση του τέως προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Romano Prodi.

⁵⁵ Με αυτή τη φράση υποδηλώνεται ο φόβος για την μαζική και μη ελεγχόμενη είσοδο εργαζομένων από τις χώρες της διεύρυνσης στα κράτη της Ευρώπης των 15.

⁵⁶ Η εξέγερση που ανέδειξε στην εξουσία τον φιλοδυτικό πρόεδρο Βίκτωρ Γιουτσενκο το 2004.

5.7 Ένας νέος ευρωπαϊκός ρεαλισμός

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να χωνέψει το «Όχι» της Γαλλίας και της Ολλανδίας και να γιατρέψει ένα από τα βαθύτερα προβλήματα που έβγαλε στο φως η διαμάχη για το Ευρωσύνταγμα - το χάσμα μεταξύ κυβερνήσεων και πολιτών. Η παγκοσμιοποίηση συνεχίζεται και μάλιστα με εντεινόμενο ρυθμό και οι συνέπειές της θα γίνουν περισσότερο αισθητές παγκοσμίως, χάρη στην τεχνολογία.

Η ανάγκη μιας ευρωπαϊκής απάντησης στην παγκόσμια ανάπτυξη είναι μεγαλύτερη από ποτέ. Με αντιπαραθέσεις σε θεσμικά ζητήματα από τη μία πλευρά και εντεινόμενες αλλαγές από την άλλη, τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και οι πολίτες τους χρειάζονται μια Ε.Ε. που να είναι κάτι περισσότερο από το άθροισμα των μελών της, ικανή να προσφέρει λύσεις σε θέματα που τα κράτη-μέλη από μόνα τους δεν μπορούν να δώσουν.

Ποια είναι η απάντηση; Όχι το να κρύβεται κανείς από την πραγματικότητα, αλλά να την κατανοεί και να αντιδρά με μία νέα ορμή μεταρρυθμίσεων, που θα δείξουν ότι η Ευρώπη είναι ανοιχτή στις αλλαγές, στις ευκαιρίες, στην αλληλεγγύη, τόσο μέσα στα σύνορά της όσο και έξω από αυτά.

Το κλειδί για τα παραπάνω είναι η συζήτηση για την ανάπτυξη και την εργασία. Οι Ευρωπαίοι αρχηγοί να αναγνωρίσουν ότι η ανταγωνιστικότητα και η ανάπτυξη που στηρίζουν το οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο των χωρών τους πρέπει να είναι συμβατές με την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη. Η πρόκληση αυτή θα μετατρέψει την άνευ ουσίας αντιπαραθέση σε μια προσέγγιση βασισμένη σε γεγονότα, ανάλυση και επικοινωνία. Τα γεγονότα θα δείξουν τι περαιτέρω μεταρρυθμίσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν και τα οφέλη που μπορούν να αποφέρουν για τους ανθρώπους και την οικονομία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να βάλει τέλος στην περιθωριοποίηση. Το 2006 να είναι η χρονιά που οι «έξω» θα έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και δικαιώματα με τους «μέσα».

Επόμενο βήμα είναι η επικοινωνία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να πάρει μαθήματα από το 2005 και από το γεγονός ότι δύο χώρες που ήταν παραδοσιακά υπέρμαχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης ψήφισαν «Όχι» στην προτεινόμενη συνταγματική συνθήκη. Πρέπει να αντιμετωπίσει το χάσμα ανάμεσα στην Ένωση και τους Ευρωπαίους ψηφοφόρους και να δείξει ότι στρέφει την προσοχή της στα θέματα που αφορούν περισσότερο τους πολίτες της, όπως είναι η ανάπτυξη και η εργασία.

Σημαντικό ρόλο σε αυτό θα παίξουν τα κράτη-μέλη, που αποτελούν την καρδιά της εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής στα θέματα ανάπτυξης και εργασίας. Το ίδιο πρέπει να συμβεί και στον τομέα της επικοινωνίας. Η εφαρμογή και η επικοινωνία απαιτούν συντονισμένες προσπάθειες απ' όλους τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τα μέλη, ανεξάρτητα από το πόσο μικρά ή μεγάλα είναι

5.8 Μια ματιά στο μέλλον

Μια παλιά πολωνική παροιμία λέει: «Αυτό είναι το τσεκούρι του παππού μου. Ο πατέρας μου άλλαξε τη λεπίδα κι εγώ τη λαβή του». Στην Ε.Ε. έχουν αλλάξει σχεδόν τα πάντα, από τον καιρό της ίδρυσής της. Ο αριθμός των χωρών-μελών της έχει τριπλασιαστεί. Σήμερα, δεν υφίσταται καμιά κομμουνιστική απειλή από την Ανατολή, που να ενώνει τη Δυτική Ευρώπη για να την αντιμετωπίσει, με την υποστήριξη, πάντα, της Αμερικής. Επίσης, δεν υπάρχει η απειλή κάποιου ενδεχόμενου πολέμου στα ευρωπαϊκά εδάφη, εκτός ίσως από τον κίνδυνο εμφυλίου στα Βαλκάνια ή τη Μολδαβία. Βέβαια, θα πρέπει να θυμόμαστε την ιστορία, για να μην επαναλάβουμε τα λάθη του παρελθόντος. Το θέμα, όμως, δεν είναι τι έκανε η Ε.Ε. για τους πολίτες της στο παρελθόν, αλλά τι μπορεί να κάνει γι' αυτούς στο μέλλον.

Τα μελλοντικά μέλη θα πρέπει να δεχθούν κάποιες εξαιρέσεις. Ίσως να μην περιληφθούν στη Συνθήκη Σένγκεν, που επιτρέπει τις μετακινήσεις εντός της Ε.Ε. χωρίς διαβατήριο ή στη ζώνη της ελεύθερης κίνησης εργασίας. Ίσως να μη λαμβάνουν άμεσες αγροτικές επιδοτήσεις και να μην έχουν δικαίωμα ψήφου σε «συνταγματικά» ζητήματα που αφορούν στους θεμελιακούς κανονισμούς και εξουσίες της Ε.Ε. Μάλιστα, η Ε.Ε. αναφέρθηκε σε αυτές τις περιπτώσεις όταν ανακοίνωσε ότι σκόπευε να ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις με την Τουρκία. Οι περιορισμοί αυτοί σίγουρα θα δυσχεράσουν κάποιες από τις υποψήφιες χώρες. Δεδομένων, όμως, των προβληματισμών της δυτικής κοινής γνώμης σχετικά με την περαιτέρω διεύρυνση, ίσως είναι η μόνη οδός προς την Ε.Ε. για χώρες όπως η Τουρκία, η Ουκρανία και τα βαλκανικά κράτη

Το ερώτημα, τώρα, είναι αν αυτή η υβριδική μορφή ένταξης θα αποτελέσει κινητήριο δύναμη που θα προωθήσει ικανοποιητικά τις ριζικές πολιτικές και οικονομικές αλλαγές, όπως συνέβη με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Η απάντηση είναι πιθανώς θετική. Όπως και αν έχει, αξίζει η προσπάθεια, αν αυτή είναι η καλύτερη δυνατή προσφορά της Ε.Ε. Η ένταξη με περιορισμούς μπορεί κάλλιστα να «πουληθεί» ως ένταξη στους ψηφοφόρους των υποψήφιων χωρών, δίνοντάς τους την αίσθηση του ανήκειν, ενώ η διαδικασία της ένταξης θα ανάγκαζε τους πολιτικούς και τους δημοσίους υπαλλήλους να συμμορφωθούν στους θεσμούς της Ε.Ε. Επιπλέον, οι προαναφερθέντες περιορισμοί κατά πάσα πιθανότητα θα αρθούν, μόλις οι νέες χώρες-μέλη ενσωματωθούν πλήρως στην Ε.Ε.

Η Ε.Ε. είναι πιο έτοιμη από ποτέ να υποδεχθεί και να ενσωματώσει τα νέα μέλη, όσο μεγάλα και «δύσκολα» και αν είναι. Οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης μπορούν να προσφέρουν πολύτιμη βοήθεια και συμβουλές στις ανατολικές χώρες. Μπορούν, ακόμη, να

τις καθησυχάσουν όσον αφορά στις αρχές της μεταρρύθμισης, εξηγώντας ότι όταν εφαρμόζονται σωστά, λειτουργούν αποδοτικά ακόμη και για τις πιο καταρρακωμένες οικονομίες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από την άλλη, έχει αναδειχθεί σε έναν ιδιαίτερα ικανό διαχειριστή της διαδικασίας της ένταξης. Έχει συγγράψει ακόμη και βιβλίο σχετικά με τη μετατροπή μιας χώρας σε μέλος της Ε.Ε. Κάθε χώρα που επιθυμεί πραγματικά να υιοθετήσει το ευρωπαϊκό μοντέλο και είναι έτοιμη να αφιερώσει πέντε χρόνια σε αυτό το σχέδιο, υπό την καθοδήγηση των Βρυξελλών, έχει πολλές πιθανότητες να επιτύχει. Ακόμη, όμως, κι αν τελικά αλλάξει γνώμη σχετικά με την ένταξή της, θα έχει αποκομίσει κέρδος από τα πέντε χρόνια που έχτιζε τους θεσμούς της και παγίωνε την πολιτική της γραμμή. Μια χώρα που έχει προετοιμαστεί για να ενταχθεί στην Ε.Ε., αποτελεί έναν ικανό αγωνιστή του παγκόσμιου στίβου, όποιο δρόμο κι αν επιλέξει να ακολουθήσει.

Αν τα μέλη της Ε.Ε. εξακολουθήσουν να χωρίζονται σε εναλλασσόμενες συμμαχίες, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις κινούνται σε αντίθετες πολιτικές κατευθύνσεις, η Ένωση θα χάσει τη συνοχή της και θα ζημιωθεί σε διεθνές επίπεδο. Αν οι χώρες δεν θεωρούν ότι έχουν απέναντί τους μια δυνατή πολιτική ένωση, δεν θα έχουν αρκετά κίνητρα για να συμμορφωθούν σε σημαντικά ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Ίσως, όμως, η έννοια της κοινής εξωτερικής πολιτικής για την Ευρώπη να έχασε το νόημά της με την κρίση στο Ιράκ. Οι χώρες, είτε τάσσονταν με το μέρος της Αγγλίας ή της Γαλλίας, δεν θα ήθελαν σε καμία περίπτωση να δεχθούν πιέσεις από το αντίπαλο στρατόπεδο για να υποστηρίξουν μια πολιτική που θεωρούσαν ότι θα καταστρέψει τις σχέσεις τους με τη Μέση Ανατολή ή με την Αμερική ή ακόμα και με τις δύο.

Ίσως μέσα στην Ε.Ε. να καθιερωθούν οι επί μέρους συμμαχίες. Ακόμη κι αυτές, όμως, δεν θα είναι σταθερές. Για παράδειγμα, τα τελευταία χρόνια η Γαλλία του προέδρου Chirac και η Γερμανία του καγκελαρίου Schroeder φαίνονταν να έχουν ιδιαίτερα στενές σχέσεις, τόσο, που η κοινή γνώμη μιλούσε για διμερή συμμαχία.

Όσο πιο αδύναμη είναι η κοινή εξωτερική πολιτική της Ε.Ε., τόσο πιο αδύναμη θα είναι και η Ταυτότητα Ευρωπαϊκής Άμυνας, δηλαδή η αμυντική της ικανότητα - όποια ονομασία και αν έχει αυτή. Ως εκ τούτου, το NATO ενδέχεται να αναλάβει τον παραδοσιακό του ρόλο ως προστάτης της ευρωπαϊκής άμυνας. Οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης θα καταφύγουν στο NATO και την Αμερική, προκειμένου να προστατευθούν από τις εξωτερικές απειλές, και ιδίως αυτήν της Ρωσίας. Ο Traian Basescu, όταν εξελέγη πρόεδρος της Ρουμανίας, ανακοίνωσε ότι θα προσπαθήσει να καθιερώσει έναν άξονα κοινής πολιτικής «Βουκουρεστίου - Λονδίνου - Ουάσιγκτον», παραλείποντας εσκεμμένα να αναφέρει τις Βρυξέλλες, το Παρίσι ή το Βερολίνο. Φαίνονταν πεπεισμένος ότι, παρ' όλο που η Ε.Ε. μπορεί να εξασφαλίσει την ευημερία της χώρας, η ασφάλειά της θα εξασφαλιστεί αν καταφέρει να γίνει χρήσιμη στις ΗΠΑ.

Αυτή τη στιγμή, κυρίαρχες τάσεις στην Ευρώπη και τις γειτονικές της χώρες αποτελούν η αποδυνάμωση της Ε.Ε., η ενδυνάμωση της Ρωσίας, η αντιπαράθεση Ισλάμ και δημοκρατίας στην ευρύτερη Μέση Ανατολή⁵⁷ και η αναθέρμανση του ενδιαφέροντος των Αμερικανών για την ανατολική Ευρώπη και τη Μαύρη Θάλασσα.

⁵⁷ Ένας ενδεχόμενος πόλεμος των Ηνωμένων Πολιτειών με το Ιράν είναι πιθανός ιδιαίτερα μετά την πρόσφατη άνοδο των τιμών του πετρελαίου διεθνώς. Το ερώτημα είναι τι θα πράξει και πως θα φερθεί τώρα η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ρωσία σε μια τέτοια περίπτωση.

Το 1995 ήταν πολύ πιο εύκολο να προβλέψει κανείς πώς θα είναι η Ευρώπη και οι γείτονές της μετά από δέκα χρόνια. Ήταν εύκολο να υποθέσει ότι η Ε.Ε. θα επεκτεινόταν προς την Κεντρική Ευρώπη, ότι η Τουρκία θα προσπαθούσε ακόμη να ενταχθεί, ότι τα Βαλκάνια θα ήταν ταραγμένα, αλλά όχι και σε πόλεμο και ότι η Ρωσία θα ακολουθούσε το δικό της δρόμο, παρασύροντας και τις γειτονικές τις χώρες. Ίσως το μόνο που δεν θα μπορούσε κανείς να προβλέψει είναι η εξέγερση στην Ουκρανία - ακόμη και αυτή, όμως, δεν είναι μη αναστρέψιμη.

Κοιτάζοντας το μέλλον, μπορούμε να υποθέσουμε ότι το τοπίο της Ευρώπης σε δέκα χρόνια από τώρα θα είναι κατά πάσα πιθανότητα ίδιο και अपαράλλαχτο, με εξαίρεση τα Βαλκάνια, που θα συνεχίσουν την ανάκαμψη. Και αυτή θα είναι η καλύτερη δυνατή περίπτωση - σε σύγκριση, ας πούμε με ένα μέλλον όπου η Ε.Ε. έχει καταρρεύσει, η Τουρκία έχει γίνει πιο πολωμένη και ριζοσπαστική, τα Βαλκάνια αντιμετωπίζουν ακόμη ταραχές και στον Νότιο Καύκασο και στη Μολδαβία έχει ξεσπάσει εμφύλιος.

Διέξοδος είναι η ίδια η δημοκρατία. Οι ψηφοφόροι έχουν ένα χάρισμα: αν τους δοθεί ο απαραίτητος χρόνος, θα διορθώσουν την κατάσταση. Η οικονομική στασιμότητα οδήγησε τη Γερμανία σε πρόωρες εκλογές. Η Γαλλία θα χρειαστεί, με τη σειρά της, σημαντικές αλλαγές στη διεθνή της πολιτική, αφού ανακάμψει από την κρίση ταυτότητας που διανύει. Αν αυτές οι δύο μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις ξεπεράσουν τα προβλήματά τους και ανακτήσουν την ισχύ και την αυτοπεποίθησή τους, τότε θα μπορέσει να ανακάμψει και η ΕΕ ως σύνολο.

Η ΕΕ αλλάζει κάθε τόσο διαθέσεις, για ορισμένους κάποιες στιγμές είναι εγωκεντρική και δυσνόητη. Ανάμεσα στις δυνάμεις και τις αυτοκρατορίες του κόσμου, όμως, εξακολουθεί να αποτελεί αυτήν, που κάθε χώρα θα διάλεγε για γείτονά της.

Αυτό που έχει σημασία είναι να εξακολουθήσει η Ε.Ε. να διαδίδει τις πολιτικές και οικονομικές της αξίες στις γύρω χώρες. Ίσως να ακούγεται κάπως υπεροπτικό να λέμε ότι οι αξίες της Ε.Ε. αποτελούν το μόνο αξιόλογο μοντέλο για τα ευρωπαϊκά κράτη, όμως οι εναλλακτικές δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικές. Γεωργία και Ουκρανία επαναστάτησαν ενάντια σε ένα μετά-κομμουνιστικό μοντέλο καπιταλισμού και «πρόχειρης» δημοκρατίας. Όπως φαίνεται, το παράδειγμά τους ακολουθεί και η Μολδαβία, ίσως και η Λευκορωσία. Ο ευρωπαϊκός φιλελευθερισμός αποτελεί την καλύτερη ελπίδα της Τουρκίας για να διατηρήσει την ευαίσθητη ισορροπία μεταξύ του μετριοπαθούς Ισλάμ και του κράτους. Για τα Βαλκάνια, η Ευρώπη μοιάζει να είναι η μόνη δυνατή διέξοδος από την μεταπολεμική φτώχεια και την απομόνωση.

Μεγαλύτερη πρόκληση για τα ευρωπαϊκά μοντέλα αποτελεί η Ρωσία, που καλύπτει την υπόλοιπη ήπειρο. Η Ρωσία βρίσκεται ακόμη σε μια διαδικασία εσωτερικής αναζήτησης. Διακρίνεται, όμως, από μια ισχυρή ροπή προς τον αυταρχισμό -προς το παρόν σε έναν ήπιο και μικρό βαθμό- που ανησυχεί, αλλά δεν απωθεί εντελώς τις δυτικές χώρες. Οι χώρες της Ε.Ε. διχογνωμούν σχετικά με το πώς θα πρέπει να χειριστούν τις σχέσεις τους με τη Ρωσία, λόγω των διαφορετικών συμφερόντων και εμπειριών τους. Κοινό έδαφος, όμως, αποτελεί η ολοένα και αυξανόμενη εξάρτησή τους από τη ρωσική ενέργεια.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ανατολική Ευρώπη παρουσιάζουν και οι ΗΠΑ, που έχουν τις δικές τους προτεραιότητες και πολιτικές. Η Αμερική είναι αυτή που θα χάσει τα περισσότερα από μια αντιδημοκρατική Ρωσία που θα συμμαχήσει με μια αντιδημοκρατική Κίνα. Αυτό που χρειάζεται είναι μια ισχυρή, δημοκρατική Ρωσία, ή μια αδύναμη Ρωσία με οποιουδήποτε είδους κυβέρνηση. Και στις δύο περιπτώσεις, η ενίσχυση των χωρών που

περιβάλουν τη Ρωσία και η εδραίωση ισχυρών δημοκρατιών σε αυτές αποτελούν ένα βήμα προς τη «σωστή» κατεύθυνση. Αυτό ακριβώς προσπαθεί να επιτύχει τον τελευταίο χρόνο ο George Bush: να καθυσχύσει τη Βαλτική, να κερδίσει την Ουκρανία, να ενθαρρύνει τη νέα φίλο-δυτική κυβέρνηση της Γεωργίας και να ωθήσει τη Λευκορωσία να διώξει τον δικτάτορα Alexander Lukashenko.

Η Ευρώπη οφείλει να πάρει θέση. Ή θα προσφέρει σε αυτές τις νέες και μελλοντικές μετά-σοβιετικές δημοκρατίες μια μορφή υπονηφιότητας για την Ε.Ε., που είναι αυτό που θέλουν οι ίδιες αλλά και η Αμερική, ή θα τους πει ότι δεν ανήκουν στη Δύση, αλλά σε κάποια ακαθόριστη περιοχή μεταξύ Ε.Ε. και Ρωσίας - όπου, πρακτικά, θα κυριαρχήσει η Ρωσία.

Το ζητούμενο για την Ε.Ε. δεν είναι, πλέον, το πώς θα προωθήσει τη σταθερότητα και την ευημερία στις γύρω χώρες. Αυτό, έμαθε να το κάνει μέσω της διεύρυνσης. Το θέμα είναι πώς θα εξακολουθήσει να διευρύνεται, πώς θα πείσει την κοινή γνώμη εντός Ε.Ε. ότι η σταθερότητα και η ευημερία μπορούν να γίνουν προϊόν εξαγωγής, χωρίς να εισαχθεί η αστάθεια και η φτώχεια. Έργο δύσκολο, όταν ο σκεπτικισμός είναι τόσο έντονος. Η πλειοψηφία των Γάλλων ψηφοφόρων, ίσως και άλλων χωρών, αμφισβητεί την ικανότητα της ΕΕ να προωθήσει τη σταθερότητα και την ευημερία ακόμη και μέσα στα σύνορά της.

Προτού, λοιπόν, καταλήξουμε στο θέμα της διεύρυνσης, θα πρέπει πρώτα να γνωρίσουμε τους γείτονές μας, να κατανοήσουμε τι σημαίνει γι' αυτούς η διεύρυνση (ή η μη πραγματοποίησή της), να εξετάσουμε πρώτα τις χώρες που πρόκειται να ενταχθούν. Να δούμε τη Ρωσία σαν μια χώρα της οποίας η ιστορία και η γεωγραφία την διαφοροποιούν από την υπόλοιπη Ευρώπη. Όμως για να βρούμε τη θέση της Ευρώπης στον κόσμο, θα πάρουμε σαν παράδειγμα τη Μεγάλη Αικατερίνη, τη Ρωσίδα αυτοκράτειρα, που είχε πει κάποτε: «Δεν έχω κανένα τρόπο να υπερασπιστώ τα σύνορά μου, εκτός από το να τα επεκτείνω».

5.9 Οι νέοι μας γείτονες

Δεν πρέπει να αφήσουμε το φως να σβήσει τη μαγεία», είχε πει σε κάποιες άλλες εποχές ο συντάκτης του Economist, Walter Bagehot. Ήταν πεπεισμένος ότι η ισχύς του βρετανικού στέμματος πηγάζε περισσότερο από το μυστήριο που περιέβαλλε το θεσμό, παρά από τη δύναμή του αυτή καθαυτή. Οι πολιτικοί της Βρετανίας του 19ου αιώνα θεωρούσαν ότι ο μονάρχης είναι υπεράνω κριτικής και ότι αποτελεί την ενσάρκωση της αρετής και της σοφίας. Για να λειτουργεί, όμως, το «μυστήριο», εξηγούσε ο Bagehot, οι ακριβείς μηχανισμοί

αλλά και περιορισμοί στους οποίους υπόκεινται, η εξουσία και οι αξιωματούχοι της θα πρέπει να παραμένουν ακριβώς έτσι: μυστηριώδεις.⁵⁸

Αυτό το προνόμιο εκμεταλλευόταν μέχρι πρότινος και η Ευρωπαϊκή Ένωση: Επικαλούμενη το πλέον σύγχρονο, άφθαρτο αλλά και αρτιότερο πρότυπο πολιτικής οργάνωσης, ικανό να εγγυηθεί τη διατήρηση της ευρωπαϊκής ειρήνης, περιβαλλόταν από ένα πέπλο μυστηρίου. Στη «δραματοποίηση» του μυστηρίου της Ε.Ε. συνέβαλαν ακόμη περισσότερο οι πολύπλοκοι νόμοι και θεσμοί, οι οποίοι καθιστούσαν ακόμη πιο δυσνόητο το ρόλο της για την κοινή γνώμη. Έτσι, επικριτές και υπέρμαχοι συνήθιζαν να υπερεκτιμούν την ισχύ της.

Τώρα, όμως, η Ευρώπη έχει λουστεί στο φως και η μαγεία έχει χαθεί. Η πρόσφατη διεύρυνση (από 15 σε 25 χώρες μέλη) και οι συζητήσεις σχετικά με το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, άλλαξαν την Ε.Ε. Κανείς δεν φαντάζεται, πλέον, ότι οι 25 χώρες αποβλέπουν σε μια ενιαία κυβέρνηση, όπως είχε συζητηθεί όταν η Ε.Ε. αριθμούσε μόνο 6 ιδρυτικά μέλη. Και δεν ακούγεται πλέον τόσο παράλογη, όπως θα ακουγόταν πριν από δέκα χρόνια, η πιθανότητα η Ε.Ε. να ακολουθήσει τον δρόμο των Ηνωμένων Εθνών ή της Δυτικής Ε.Ε.: να γίνει ένας οργανισμός με λιγότερη, ή και καθόλου, πολιτική και νομική εξουσία. Αυτό είναι εφικτό για τις υπάρχουσες χώρες-μέλη, με την προϋπόθεση ότι θα υφίσταται η ενιαία αγορά και το ευρώ. Από την άλλη πλευρά, οι γειτονικές χώρες που βασίζονται στην Ε.Ε. για να τις προστατέψει από άλλες χώρες ή από τους εαυτούς τους, θα το θεωρούσαν καταστροφικό. Το ίδιο καταστροφικό θα ήταν κάτι που συζητούν σήμερα ορισμένοι πολιτικοί της Ε.Ε.: το τέλος της διεύρυνσης.

5.10 Με τα μάτια στραμμένα στην Ανατολή

Τα ανατολικά σύνορα της Ευρώπης είναι και τα πιο ασταθή. Ποια θα είναι τελικά τα όρια της Ε.Ε.; Το ερώτημα αυτό επανήλθε στο προσκήνιο μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου. Η διεύρυνση επέκτεινε τα σύνορα μέχρι τα μακρινά κράτη της Βαλτικής και την Πολωνία, τη Σλοβακία και την Ουγγαρία. Από τις 15 χώρες που εκτείνονται ανατολικά και νοτιοανατολικά των νέων αυτών συνόρων, τουλάχιστον οι 11 φιλοδοξούν να ενταχθούν στην Ε.Ε. Οι περισσότερες ελπίζουν να το επιτύχουν μέσα στην επόμενη δεκαετία - κάτι όχι και τόσο πιθανό.

Ήδη, η Ρουμανία και η Βουλγαρία έχουν υπογράψει συνθήκες ένταξης και αναμένουν να γίνουν δεκτές το 2007. Πρώτα, όμως, οι συνθήκες αυτές θα πρέπει να επικυρωθούν από όλα τα κοινοβούλια της Ε.Ε. Υποψηφιότητα έχει υποσχεθεί η ΕΕ και στις υπόλοιπες χώρες των δυτικών Βαλκανίων -Αλβανία, Βοσνία, ΠΓΔΜ, Σερβία και Μαυροβούνιο- χωρίς, όμως, συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα.

Στην Ε.Ε. φιλοδοξεί να ενταχθεί και η Ουκρανία, όμως οι διαδικασίες πιθανόν να μην ξεκινήσουν πριν από δέκα ή και περισσότερα χρόνια. Το ίδιο ελπίζουν και η Μολδαβία και η Γεωργία. Πίσω από όλες αυτές τις χώρες, ξεπροβάλλει η Ρωσία. Η Ρωσία δεν έχει καμία πρόθεση να ενταχθεί στην Ε.Ε., αλλά φοβάται να μην χάσει την επιρροή της στην Ανατολική Ευρώπη, κάτι που θα γκρεμίσει τις μακρόχρονες προσπάθειές της να δημιουργήσει ένα μπλοκ πρώην Σοβιετικών κρατών, με τον εαυτό της στο κέντρο.

⁵⁸ Βλέπε το σχετικό άρθρο του Robert Cottrell στο περιοδικό Economist στην ετήσια έκδοση του για το έτος 2005(ιστοσελίδα http://economist.kathimerini.gr/4 dcgi/_w articles).

Παρά την απαισιοδοξία για το μέλλον της Ευρώπης, που ακολούθησε τις συζητήσεις για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, η διεύρυνση είναι ο καλύτερος τρόπος να χειριστεί η Ε.Ε. τις σχέσεις της με τα γειτονικά κράτη, εκτός από τη Ρωσία. Η θέση αυτή, όμως, βασίζεται στο επιχείρημα ότι η διεύρυνση καθιστά την Ε.Ε. πιο ευέλικτη και ρεαλιστική, ώστε να μπορεί να εντάξει πιο ομαλά τα νέα μέλη -ακόμη κι αν αυτό σημαίνει ότι θα στερηθούν κάποια προνόμια και δικαιώματα που απολαμβάνουν τα παλαιότερα μέλη. Ενδέχεται η καταψήφιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος από τους Γάλλους να οδηγήσει μακροπρόθεσμα σε μια πιο «χαλαρή» Ε.Ε., έστω και αν αυτή δεν ήταν η πρόθεση των Γάλλων ψηφοφόρων.

Η Ε.Ε. προσπαθούσε ανέκαθεν να βρει συμβιβαστικές λύσεις ώστε οι υπόλοιπες χώρες να μείνουν ικανοποιημένες, αλλά εκτός Ε.Ε. Η προσπάθειά της αυτή κατέληγε κάθε φορά σε παταγώδη αποτυχία. Η Ε.Ε. τελικά συμφωνούσε στη διεύρυνση και το αποτέλεσμα ήταν κάθε φορά θετικό. Η σκέψη αυτή ενθαρρύνει την Τουρκία, την Αλβανία και την Ουκρανία, οι οποίες έχουν ακόμη πολύ δρόμο να διανύσουν, αλλά γνωρίζουν ότι η Ε.Ε. δεν μπορεί να τις αποκλείσει διά παντός.

Η τελευταία στρατηγική «μη ένταξης» νέων μελών της Ε.Ε., ονομαζόταν **Πολιτική Ευρωπαϊκής Γειτνίασης**. Η Ε.Ε. προσφέρει σε χώρες της Βόρειας Αφρικής, της Μεσογείου, του Νοτίου Καυκάσου και της Ανατολικής Ευρώπης πρόσβαση στην ενιαία αγορά και οικονομική και τεχνική βοήθεια, με την προϋπόθεση ότι θα προχωρήσουν σε μεταρρυθμίσεις που θα τις φέρει πιο κοντά στα ευρωπαϊκά πολιτικά και οικονομικά πρότυπα. Όλα αυτά, όμως, αποτελούν υποκατάστατο της ένταξης και όχι πρόδρομό της. Όπως είχε δηλώσει ο Romano Prodi το 2002, όταν ήταν πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, «οι χώρες μπορούν να στοχεύουν σε μια συνεργασία με την Ε.Ε. τόσο στενή, που θα τους δώσει τα πάντα εκτός από τους θεσμούς της».

Η Πολιτική Ευρωπαϊκής Γειτνίασης είναι, λοιπόν, κάτι ευρύτερο, αλλά όχι απαραίτητα και καλύτερο, από τη Διενέργεια της Βαρκελώνης, ένα πρόγραμμα που εισήγαγε η Ε.Ε. το 1955. Αυτό, προσέφερε στις χώρες της Νότιας Μεσογείου πρόσβαση στην αγορά, μετρητά και τεχνική βοήθεια, σε αντάλλαγμα με πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, αλλά χωρίς την προοπτική να γίνουν μέλη. Μέχρι το 2006, η Ε.Ε. έχει δαπανήσει περίπου 9 δις ευρώ στην περιοχή, χωρίς αξιόλογο αποτέλεσμα οικονομική απόδοση της περιοχής έχει τελματώσει, οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Οι κοινωνικές τάσεις, είναι βαθύτατα ανησυχητικές.

Αν, λοιπόν, η Πολιτική Ευρωπαϊκής Γειτνίασης προσφέρει στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και του Νοτίου Καυκάσου πάνω-κάτω τα ίδια κίνητρα που πρόσφερε η Διενέργεια της Βαρκελώνης στις χώρες της Νότιας Μεσογείου, κινδυνεύει να αποφέρει πάνω-κάτω και τα ίδια αποτελέσματα. Η Ε.Ε. έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να επιτύχει μεταρρυθμίσεις όταν προσφέρει σαν δέλεαρ την πιθανότητα ένταξης. Χωρίς αυτήν, οι κυβερνήσεις δεν έχουν αρκετά κίνητρα -και η οικονομική ενίσχυση ή η πρόσβαση στις αγορές δεν αποτελεί αξιόλογο υποκατάστατο.

Καλό θα ήταν, λοιπόν, να αναθεωρηθούν οι βασικοί στόχοι της Πολιτικής Ευρωπαϊκής Γειτνίασης, τουλάχιστον όσον αφορά στην Ανατολική Ευρώπη. Η Ε.Ε. θα πρέπει να προσφέρει δυνατότητα ένταξης σε κάθε χώρα που πληροί τις προϋποθέσεις (περί λειτουργικών δημοκρατικών θεσμών, οικονομικών αγορών και δυνατότητας εφαρμογής των νόμων της), αλλά με περιορισμένα δικαιώματα. Έστω, για παράδειγμα, ότι καθοριστικό λόγο για την απόρριψη της Τουρκίας αποτελεί ο τεράστιος πληθυσμός της, που θα της δώσει συντριπτικό πλεονέκτημα στις ψηφοφορίες του Υπουργικού Συμβουλίου της Ε.Ε.. Η Ε.Ε. θα

μπορούσε να δεχτεί την Τουρκία, παρέχοντάς της περιορισμένα εκλογικά δικαιώματα ή αποκλείοντάς την από ψηφοφορίες που έχουν να κάνουν με «συνταγματικά» θέματα, και χωρίς δικαίωμα βέτο. Αυτό, βέβαια, μειώνει αυτόματα την αξία της υποψηφιότητας. Αν όμως, ισχύει το ότι η Ε.Ε. αρχίζει να έχει περιορισμένες πολιτικές φιλοδοξίες, η αξία της υποψηφιότητας έχει ούτως ή άλλως αρχίσει να υποβαθμίζεται

Οι Βρυξέλλες κατέληξαν στο ότι δεν είναι απαραίτητο όλες οι χώρες να συμμετέχουν σε όλα τα σχέδια της Ε.Ε.. Η ιδέα αυτή έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή, αποτελεί όμως την εξαίρεση και όχι τον κανόνα. Για παράδειγμα, μόνο οι 12 από τις 15 χώρες-μέλη εντάχθηκαν στην Ευρωζώνη και μόνο οι 13 συμμορφώθηκαν με τη Συνθήκη Σένγκεν.

Η τάση αυτή είχε κάποτε ονομαστεί περιφρονητικά «Ευρώπη a la carte», που σημαίνει ότι οι χώρες έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν σε ποια σχέδια της Ε.Ε. θα συμμετάσχουν και σε ποιες δεσμεύσεις θα προβούν. Οι επικριτές θεωρούσαν ότι το δικαίωμα ελεύθερης επιλογής σε μερικά θέματα θα επιφέρει την απόκλισή τους στα πάντα και θα οδηγήσει, τελικά, στη διάλυση της Ε.Ε..

Τσως όμως η «Ευρώπη a la carte» να είναι πολύ πιο αποτελεσματική και ευχαριστημένη, αν αυτό σημαίνει ότι έτσι γίνεται περισσότερη δουλειά. Δεν θέλουν όλες οι χώρες της Ε.Ε. να εναρμονίσουν τα φορολογικά τους συστήματα ή να μοιράζονται τον ίδιο δημόσιο κατήγορο ή να εξαρτώνται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF). Αυτό, όμως, δεν είναι λόγος να μην το κάνουν κάποιες υποομάδες της. Διεύρυνση της Ευρώπης σημαίνει πιο ποικιλόμορφη Ευρώπη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6⁰

ΤΟΥΡΚΙΑ.

ΜΙΑ ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΜΕ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ-Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ

6.1 Η ευρωπαϊκή πορεία των γειτόνων μας⁵⁹

Από το 1980 τονιζόταν ότι η Ελλάδα διέθετε ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των γειτονικών της κρατών λόγω της εντάξεώς της στην ΕΟΚ/Ε.Ε. Αντικειμενικές συνθήκες, όπως ο Ψυχρός Πόλεμος και η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, αλλά και υποκειμενικές αδυναμίες, όπως αυτή της κατανόησης της λειτουργίας της ΕΟΚ/ΕΕ, εμπόδισαν για αρκετό καιρό την ελληνική εξωτερική πολιτική να αναδείξει την ευρωπαϊκή παράμετρο. Μοναδικές εξαιρέσεις ήταν οι κατά καιρούς αποσπώμενες δηλώσεις στηρίξεως της Ελλάδας σε κρίσιμα εθνικά θέματα (π.χ. Μακεδονικό το 1991-92 ή Ίμια το 1996) που παρέμεναν, όμως, μεμονωμένα γεγονότα. Για πρώτη φορά συστηματικά χρησιμοποιήθηκε το «ευρωπαϊκό χαρτί» μετά το 1999 με κύριο αποδέκτη αυτής της πολιτικής την Τουρκία. Το 2007 η Βουλγαρία και η Ρουμανία θα ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεωρητικώς η Ελλάδα θα χάσει ως ένα βαθμό το πλεονέκτημά της. Στην πραγματικότητα, δεν χάνεται κάτι σημαντικό.

Τουρκία και ελληνοτουρκικά

Το 1999 η ελληνική εξωτερική πολιτική επέλεξε να «μεταφέρει» στους ώμους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως το σύνολο των ελληνοτουρκικών προβλημάτων περιλαμβανομένου και του Κυπριακού. Το αντάλλαγμα ήταν να ξεκινήσει η διαδικασία που μπορεί κάποια ημέρα να οδηγήσει την Τουρκία στην Ε.Ε. Αυτή ήταν μία στρατηγική επιλογή. Η Ελλάδα, θεωρώντας ότι το είδος των επιχειρημάτων της (επίκληση του Διεθνούς Δικαίου στην Κύπρο και στο Αιγαίο) δεν ήταν αρκετά πειστικό έναντι της τουρκικής ισχύος, προτίμησε να απεμπλακεί από το βάρος της υπερασπίσεως των ελληνικών επιχειρημάτων.

Ως προς το Κυπριακό η επιλογή αυτή προσέφερε μία διέξοδο στην ακινησία ετών. Άλλωστε, κύριες παράμετροι του Κυπριακού, όπως η ελευθερία κινήσεως, εγκαταστάσεως και αγοράς γης, συνδέονται με βασικές θέσεις της Ε.Ε. Η ένταξη της Κύπρου στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004 μπορεί να σφραγίσει τη μελλοντική λύση του προβλήματος.

Αντιθέτως, η εμπλοκή της Ε.Ε. στις ελληνοτουρκικές διαφορές του Αιγαίου δεν ήταν επιτυχής. Από την πρώτη στιγμή φάνηκε ότι η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας δεν πρόκειται να οδηγήσει σε αυτόματη επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών. Οι εν λόγω διαφορές δεν συνδέονται με τον τρόπο λειτουργίας της Ε.Ε. Επί παραδείγματι, ούτε η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ούτε η αποστρατιωτικοποίηση των νησιών του Αιγαίου σχετίζονται με κάποιες ευρωπαϊκές σταθερές. Επιπλέον, πολλές διαφορές αναφέρονται σε θέματα κυριαρχίας και κατ' επέκταση κύρους του κάθε κράτους. Είναι δηλαδή θέματα στα οποία

⁵⁹ Βλέπε το σχετικό άρθρο του Άγγελου Συριγού, δικηγόρου και λέκτορα διεθνούς δικαίου στο Παντείο πανεπιστήμιο στο περιοδικό Economist στην ετησία έκδοση του για το έτος 2005(ιστοσελίδα http://economist.kathimerini.gr/4_dcgi/_w_articles).

είναι γενικώς δύσκολες οι υποχωρήσεις. Επομένως, η Ε.Ε. δεν μπορεί να προσδιορίσει τη λύση.

Επιπλέον, η Τουρκία δεν έμεινε με σταυρωμένα χέρια. Αφού εξασφάλισε την έναρξη των ενταξιακών συνομιλιών, έκτοτε επιχειρεί να ακυρώσει την ελληνική στρατηγική «μεταφοράς» των ελληνοτουρκικών διαφορών στην Ε.Ε. Στόχος της τουρκικής πολιτικής είναι να κατοχυρώσει ότι τα θέματα του Αιγαίου αποτελούν μακροχρόνια προβλήματα αποκλειστικώς διμερούς χαρακτήρα.

Η Ε.Ε. μπορεί να παρέμβει σε δύο σημεία. Το ένα αφορά τον τρόπο επιλύσεως των διμερών θεμάτων. Η Ε.Ε. μπορεί δηλαδή να ορίσει ως υποχρεωτική την προσφυγή σε διαδικασίες που θα καταλήγουν σε επίλυση των διαφορών. Κατά δεύτερο αλλά μείζονα λόγω, η Ε.Ε. μπορεί να υποχρεώσει στην τήρηση ειρηνικών και φιλικών κανόνων συμπεριφοράς μεταξύ των δύο κρατών. Στο Ελσίνκι το 1999 επελέγη η παρέμβαση της Ε.Ε. μόνον ως προς τον τρόπο επιλύσεως των διαφορών. Η πολιτική αυτή επιβεβαιώθηκε, αν και με κάποιες διαφορές ως προς τον χρονικό ορίζοντα, κατά τη Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών τον Δεκέμβριο του 2004. Αντιθέτως, η τήρηση κάποιων κανόνων συμπεριφοράς δεν έχει τεθεί μέχρι σήμερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Εάν όμως η ελληνική πλευρά προτιμήσει τη δεύτερη οδό, οι δύο χώρες θα μπορέσουν να αναπτύξουν τις σχέσεις τους σε άλλα επίπεδα. Τα παλαιά προβλήματα θα παραμείνουν εκκρεμή. Δεν θα είναι όμως ικανά να οδηγήσουν σε σύγκρουση. Ο ανταγωνισμός σε τουριστικό επίπεδο, η εμπορική διασύνδεση των ανατολικών νησιών του Αιγαίου με τις απέναντι μικρασιατικές ακτές, οι Τούρκοι εργαζόμενοι είναι μάλλον τα νέα θέματα που θα απασχολήσουν τις δύο χώρες. Σε κάποιους τομείς, όπως αυτόν του τουρισμού, πιθανόν να αποβεί θετική η νέα κατάσταση για την Ελλάδα. Σε άλλους τομείς, όπως αυτόν της εισόδου φθηνών τουρκικών προϊόντων, τα πράγματα θα είναι μάλλον αρνητικά.

Τουρκία και εκδημοκρατισμός

Πέραν των διμερών προβλημάτων, η Ελλάδα επικεντρώνεται και στα βήματα εκδημοκρατισμού που υποχρεωτικώς θα ακολουθήσει για την ένταξή της η Τουρκία. Αυτά δείχνουν να είναι σημαντικά αλλά εξαρτώνται από δύο παράγοντες. Ο πρώτος είναι κατά πόσον θα συνεχισθεί ομαλά η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, προοπτική αμφίβολη. Ο δεύτερος σχετίζεται με τις εσωτερικές ισορροπίες της Τουρκίας. Η Ευρώπη όμως δείχνει να επαναλαμβάνει στην Τουρκία με πολιτικούς όρους, ότι συνέβη με στρατιωτικούς όρους στο Ιράκ. Οι ΗΠΑ επέλεξαν να εξουδετερώσουν στρατιωτικά το ανελεύθερο αλλά «κοσμικό» καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν. Στη μετά Σαντάμ εποχή κυριαρχούν οι σίτες ισλαμιστές ηγέτες οι οποίοι έχουν πλέον και τη δημοκρατική νομιμοποίηση.

Η Ε.Ε., αντιστοίχως, ανατρέπει τις ισορροπίες κατά των κεμαλικών και υπέρ του αντιπάλου τους Ερντογάν. Οι κεμαλικοί είναι οπαδοί του κοσμικού κράτους, πολύ πιο φιλοδυτικοί από τους ισλαμιστές. Το σοβαρότατο έλλειμμα τους εντοπίζεται στον εκδημοκρατισμό της χώρας και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων. Οι ισλαμιστές, όμως, που εμφανίζονται ως ένθερμοι θιασώτες της ευρωπαϊκής πορείας της χώρας, επιδιώκουν να προωθήσουν κανόνες του Ισλάμ στην καθημερινή δημόσια ζωή. Συνεπώς, δεν είναι βέβαιο ότι η ενταξιακή πορεία θα οδηγήσει μοιραίως σε μία δημοκρατική και φιλοδυτική Τουρκία.

6.2 Ελλάδα και ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας

Το 2005 είναι έτος ιστορικής σημασίας για την Τουρκία, διότι στις 3 Οκτωβρίου άρχισε η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Αγκύρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, μία διαδικασία που θεωρητικώς τουλάχιστον θα λύσει το μόνιμο πρόβλημα ταυτότητας της μουσουλμανικής αυτής χώρας, στο ακρότατο σημείο της Δυτικής Ασίας. Η προσδοκία του ελληνικού πολιτικού συστήματος, σχεδόν στο σύνολό του, είναι ότι η σταδιακή ενσωμάτωση της Τουρκίας στις ευρωπαϊκές δομές, θα επιφέρει αλλαγές που θα καταστήσουν τη συμπεριφορά αυτής της μάλλον ιδιόρρυθμης χώρας συμβατή προς τα ευρωπαϊκά ισχύοντα. Με αυτόν τον τρόπο οι ελληνικές πολιτικές δυνάμεις ελπίζουν ότι θα επέλθει άμβλυνση της εντάσεως στο Αιγαίο -και όχι μόνον- ότι θα μειωθούν οι εξωφρενικές αμυντικές δαπάνες και ότι επί τέλους ειρήνη και συνεργασία θα κυριαρχήσουν στην περιοχή⁶⁰.

Κατά παράδοξο τρόπο το μείζον πρόβλημα στις σχέσεις Αθηνών και Αγκύρας δεν είναι τόσο τα συγκεκριμένα θέματα που ήγειρε επί σειράν ετών η Άγκυρα, αλλά η ασυμβατότης δομών και αντιλήψεων -κυρίως πολιτικής διαχειρίσεως και όχι πολιτιστικές- που εκτρέφουν την αντιπαλότητα. Εξάιρεση φυσικά αποτελεί η εισβολή και η κατοχή του βορείου τμήματος της Κύπρου.

Αναφερόμενος στις δομικές διαφορές των δύο χωρών θα μπορούσε να αναφέρει κανείς ότι η Τουρκία:

- Είναι χώρα που διατηρεί έντονη στρατιωτική φυσιογνωμία, σε αντίθεση με την Ελλάδα, όπου μετά την κατάρρευση της δικατορίας οι Ένοπλες Δυνάμεις μετεξελίχθησαν απλώς σε ένα «τεχνικό σώμα». Είναι λοιπόν λογικό η «στρατιωτική» αντίληψη στην εσωτερική και στην εξωτερική πολιτική να είναι κατά πολύ ισχυρότερη στη γείτονα χώρα απ' ότι στην Ελλάδα.
- Διαθέτει ιθύνουσα τάξη ιεραρχημένη και πολύ συμπαγή, που ασκεί καθοδηγητικό περίπου ρόλο στην πολιτική ηγεσία της χώρας. Αντιθέτως στην Ελλάδα, η ισχύς επικεντρώνεται στον εκάστοτε πρωθυπουργό και η κοινωνία βρίσκεται σε μία κατάσταση διαρκούς μετασχηματισμού.

⁶⁰ Βλέπε το σχετικό άρθρο του Κώστα Ιορδανίδη στο περιοδικό Economist στην ετήσια έκδοση του για το 2005.

Εάν όμως η διάθεση προσχωρήσεως της Τουρκίας στην Ε.Ε. είναι όντως ειλικρινής, τότε, κατά την εκτίμηση της πολιτικής ηγεσίας της Ελλάδος, η αλλοίωση των χαρακτηριστικών της πολιτικής συμπεριφοράς της Τουρκίας -στο εσωτερικό και στο επίπεδο των διεθνών σχέσεων- θα είναι αναπόφευκτη, όπως συνέβη και με την περίπτωση της χώρας μας. Ο λόγος που επιβάλλει αυτού του είδους τη μετάλλαξη είναι ότι η ένταξη μιας χώρας στην Ε.Ε. προϋποθέτει σταδιακή εκχώρηση κυριαρχιακών δικαιωμάτων σε ένα πολυεθνές σύνολο, πράγμα που σημαίνει άμβλυνση των αιχμών μιας εθνικής θεωρήσεως των προβλημάτων. Η διαδικασία εκχώρησης κυριαρχικών δικαιωμάτων είναι εξαιρετικά επίπονη απόφαση, όπως τεκμαίρεται και από την απροθυμία κάποιων χωρών -Μεγάλη Βρετανία και Δανία, λόγου χάριν- να ενταχθούν στο ευρώ, παρά το γεγονός ότι υπερπληρούν τα σχετικά κριτήρια.

Για την Τουρκία το θέμα αυτό παρουσιάζει ακόμη μεγαλύτερες δυσκολίες, διότι προϋποθέτει αλλοίωση αντιλήψεων επί των οποίων οικοδομήθηκε το κεμαλικό κράτος. Η αποδυνάμωση της αυστηρής έννοιας της ιεραρχίας, η μετάπτωση των Ενόπλων Δυνάμεων από βασικό πυλώνα της πολιτικής και της κοινωνικής σε «τεχνικό σώμα», όπως επίσης και η αναγνώριση μειονοτικών δικαιωμάτων, ενδέχεται να έχουν δραματικές συνέπειες στην ενότητα της Τουρκίας⁶¹. Θα ήταν, συνεπώς, παράλογο να αναμείνει κανείς ταχεία προσαρμογή της Τουρκίας στα ευρωπαϊκώς ισχύοντα εις τρόπον ώστε τα αποτελέσματα να είναι ορατά στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και κυρίως στην επικρατούσα κατάσταση στο Αιγαίο.

Ένα στοιχείο που λειτουργεί αρνητικά για την ταχεία εκπλήρωση των προσδοκιών που τρέφει η ελληνική πολιτική ηγεσία από τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Άγκυρας είναι ότι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως θα παρακολουθούν με ιδιαίτερη αυστηρότητα την εσωτερική αναδόμηση και τον εκδημοκρατισμό της Τουρκίας.

Η ένταση στο Αιγαίο και τα προβλήματα που συσσωρεύθηκαν επί σειράν ετών θα πρέπει κατά την άποψη των κοινοτικών και ΝΑΤΟϊκών εταίρων της Ελλάδος να επιλυθούν με διάλογο μεταξύ Αθηνών και Αγκύρας. Η τάση αυτή επιβεβαιώθηκε όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε -με τη σύμφωνη γνώμη και της Ελλάδος- την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Αγκύρας με την Ε.Ε., δίχως να απαιτηθεί η άρση της απειλής πολέμου (casus belli) εναντίον της χώρας μας σε περίπτωση επεκτάσεως του εύρους των ελληνικών χωρικών υδάτων πέραν των έξι μιλίων.

Αναμενόμενο είναι επίσης ότι η Τουρκία, καθώς πιέζεται να προχωρήσει σε οδυνηρές μάλλον αλλαγές στον εσωτερικό τομέα, να αποσυνδέει κατά το δυνατόν, με τον πλέον σαφή τρόπο, την πορεία της προς την Ε.Ε. από τις ελληνοτουρκικές διαφορές και ως εκ τούτου θα εμμένει για μεγάλο χρονικό διάστημα σε ανελαστικές και προκλητικές τοποθετήσεις της. Δεν είναι τυχαίο ότι στις 12 και 13 Απριλίου 2005, όταν ο τότε υπουργός Εξωτερικών Πέτρος Μολυβιάτης βρισκόταν σε επίσημη επίσκεψη στην Άγκυρα και συμφωνούσε με τον Τούρκο ομόλογό του Αμπντουλάχ Γκιούλ επί νέων Μέτρων Οικοδομήσεως Εμπιστοσύνης για την αποκλιμάκωση της στρατιωτικής εντάσεως στο Αιγαίο, τουρκικά πλοία περιπολούσαν στα Ίμια και μαχητικά αεροσκάφη παραβίαζαν συστηματικά τον εθνικό εναέριο χώρο στην περιοχή της Άνδρου.

⁶¹ Ας μην ξεχνούμε πως γύρω στα 20 εκατομμύρια των Τούρκων είναι Κουρδικής καταγωγής ασχέτως εάν δεν αναγνωρίζονται ως μειονότητα από το Τουρκικό Κεμαλικό κατεστημένο.

Ούτε είναι τυχαία η τοποθέτηση του Τούρκου πρωθυπουργού σε συνέντευξή του στην «Καθημερινή», στις 17 Απριλίου 2005, όταν επέρριψε την ευθύνη για την ένταση στο Αιγαίο στις αναχαιτίσεις και παρενοχλήσεις των ελληνικών μαχητικών αεροσκαφών και χαρακτήριζε αντίθετο προς το διεθνές δίκαιο το γεγονός ότι βάσει εσωτερικής νομολογίας το εύρος του εναερίου χώρου είναι δέκα ναυτικά μίλια, ενώ τα χωρικά ύδατα έξη.

Η πρόσφατη συμπεριφορά της Τουρκίας στο Αιγαίο δεν συνιστά νεωτερισμό και η συνέχισή της τα επόμενα χρόνια δεν πρέπει να εκπλήσσει. Ο ασφαλέστερος τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος από την ελληνική πλευρά είναι η αποδραματοποίηση της όποιας κρίσεως που κατά καιρούς θα ανακύπτει, η αντιμετώπιση των προκλήσεων με βάση την ισχύουσα πρακτική και η υιοθέτηση στάσεως αναμονής, ώστε να μην προωθηθούν υπό πίεση ρυθμίσεις θίγουσες τα ελληνικά συμφέροντα.

Η Ελλάδα δεν έχει λόγους να είναι η επισπεύδουσα και ορθώς αντιμετωπίζει τη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων ως μία μακρά διαδικασία. Ούτε και η Τουρκία επείγεται για την προώθηση ρυθμίσεων. Απλώς επιβεβαιώνει με κάθε τρόπο -συχνότατα προκλητικό- ότι η ευρωπαϊκή πορεία της δεν πρόκειται να την εξαναγκάσει σε «υποχωρήσεις» στο Αιγαίο. Κατά συνέπεια, η περίοδος της ελεγχόμενης κρίσεως θα εξακολουθήσει και μετά. Αλλά εκ παραλλήλου άρχισαν να αναδεικνύονται και κάποια θετικά στοιχεία, που είναι συνέπεια του ευρωπαϊκού προσανατολισμού της Αγκυρας. Οι οικονομικές σχέσεις και οι εμπορικές ανταλλαγές αυξήθηκαν δραματικά το τελευταίο διάστημα, η συνεργασία στον τομέα του τουρισμού είναι πολύ ικανοποιητική, η επαφή μεταξύ των πολιτών των δύο χωρών ενισχύεται. Όλα αυτά δημιουργούν καλύτερες προϋποθέσεις.

Η πολιτική ηγεσία της Ελλάδος εκτιμά ότι η πορεία της Τουρκίας προς την ενωμένη Ευρώπη θα αλλοιώσει τη γενικότερη συμπεριφορά της, με ρυθμούς βραδείς αλλά σταθερούς και όσο η εσωτερική σκηνή αυτής της χώρας θα «αποστρατιωτικοποιείται», τόσο ο διάλογος Αθηνών και Αγκυρας θα διεξάγεται σε βάσεις υγιέστερες.

Έως πριν από λίγα χρόνια, σημείο αναφοράς υπερβάσεως της αντιπαλότητας ήταν η ελληνοτουρκική φιλία επί των ημερών του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Κεμάλ Ατατούρκ. Αυτή όμως οικοδομήθηκε επί των ερειπίων της Μικρασιατικής Καταστροφής, και ήταν το αποτέλεσμα της ήττας της Ελλάδος, γι' αυτό και δεν μπορούσε να έχει το χαρακτήρα μονιμότητας.

Μόνο στην πρώτη περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και όταν η Ελλάδα και η Τουρκία εντάχθηκαν στο ΝΑΤΟ, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις υπήρξαν όντως αρμονικότερες για ένα μικρό χρονικό διάστημα,⁶² λόγω της απειλής της ΕΣΣΔ και των συμμάχων της. Το νέο στοιχείο που υπεισέρχεται στην μακρά και ανταγωνιστική πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων είναι ότι ο διμερής τους χαρακτήρας μπορεί να αρχίσει να αμβλύνεται σταδιακά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ως ενιαία πολυεθνική οντότητα, εάν ενισχυθεί περαιτέρω, θα αναδειχθεί σε πολιτικο-οικονομικό μηχανισμό εξαιρετικά ισχυρό, που θα επιβληθεί επί των εθνικών τάσεων και επιδιώξεων κάθε κράτους-μέλους της. Η προοπτική εντάξεως της Τουρκίας στην Ε.Ε.

⁶² Πρωταγωνιστές αυτής της προσέγγισης ο Τούρκος πρωθυπουργός Menderes, ο Αλέξανδρος Παπάγος και μετέπειτα ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Η-όπως έδειξαν τα γεγονότα μετέπειτα-ουτοπική αυτή αρμονία τερματίστηκε με το Κυπριακό θέμα στα τέλη της δεκαετίας του 1950.

συνιστά μία ποιοτική αλλαγή πολύ μεγάλων διαστάσεων και εάν όντως ολοκληρωθεί, έστω και σε μεγάλο βάθος χρόνου, οι επιπτώσεις στις ελληνοτουρκικές σχέσεις θα είναι σημαντικές. Έως τότε όμως δεν θα ήταν σκόπιμο να καλλιεργούνται υπέρμετρες ελπίδες, γιατί οι ρυθμοί προσαρμογής του τουρκικού κατεστημένου θα είναι ασφαλώς βραδείς.

6.3 Μια ελπιδοφόρα αρχή

Αν η Τουρκία είχε ήδη ενταχθεί, θα αποτελούσε το φτωχότερο μέλος της Ε.Ε. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ⁶³ της είναι χαμηλότερο από το ένα τρίτο του μέσου όρου της Ε.Ε. Ωστόσο, δεν είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο της Λετονίας, μιας από τις δέκα χώρες που έγιναν δεκτές στην Ε.Ε. το Μάιο του 2004. Επίσης, κυμαίνεται περίπου στα ίδια επίπεδα με αυτά της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας.

Η στατιστική υπηρεσία της Τουρκίας σκοπεύει να αναθεωρήσει τους δείκτες του ΑΕΠ μέσα στο τρέχον έτος, σύμφωνα με τη στατιστική μεθοδολογία της Ε.Ε. Ο υπουργός Οικονομικών Babacan εκτιμά ότι οι αριθμοί θα εμφανιστούν αυξημένοι. Ακόμη κι έτσι, όμως, η εικόνα δεν θα είναι αντιπροσωπευτική, λόγω της τεράστιας παραοικονομίας. Το μέγεθος της παραοικονομίας ξεπερνάει το 30% του επίσημου ΑΕΠ. Σε πρόσφατη έρευνα, οι μισοί από τους ερωτηθέντες που δήλωσαν ότι εργάζονται δεν ήταν καταγεγραμμένοι, γεγονός που σημαίνει ότι δεν πληρώνουν φόρους και δεν λαμβάνουν κοινωνικές παροχές.

Όποιο κι αν είναι το ακριβές επίπεδο του ΑΕΠ, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η χώρα έχει παρουσιάσει οικονομική πρόοδο. Ο γενικός γραμματέας του ΟΟΣΑ⁶⁴, Donald Johnston, χαρακτήρισε την οικονομία της Τουρκίας «εκπληκτική». Η επιτυχία της έχει τρεις παραμέτρους. Πρώτον, την ανάπτυξη, καθώς το ΑΕΠ του 2004 ήταν κατά 8% υψηλότερο από αυτό του 2003, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι καμία χώρα της Ε.Ε. δεν αναπτύσσεται με τόσο γρήγορους ρυθμούς. Δεύτερον, τον πληθωρισμό, καθώς πέρυσι ο αριθμός ήταν μονοψήφιος για πρώτη φορά από το 1972. Τον προηγούμενο Δεκέμβριο, η Τουρκία υπέγραψε μια τριετή οικονομική συμφωνία με το ΔΝΤ, ύψους \$10 δις. Ο διαχειριστής της επιχορήγησης Rodrigo Rato δήλωσε ότι «αυτό το δάνειο θα βοηθήσει την Τουρκία να περιορίσει τον πληθωρισμό της σε ευρωπαϊκά επίπεδα, αλλά και να ενισχύσει, γενικότερα, την προσαρμοστικότητα της τουρκικής οικονομίας».

Και η αλήθεια είναι ότι η τουρκική οικονομία χρειάζεται την επιπλέον ενίσχυση. Ανάλογες περίοδοι άνθησης έχουν σημειωθεί και στο παρελθόν. Ακολουθήθηκαν, όμως, από

⁶³ Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν.

⁶⁴ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης στην Ευρώπη.

έντονες υφέσεις και οικονομικές κρίσεις. Ο ρυθμός ανάπτυξής της παρουσίαζε σκαμπανεβάσματα σε όλη τη δεκαετία του '90⁶⁵. Η οικονομία συρρικνώθηκε στο 5% το 1994 και το 1999, ενώ παρουσίασε μια μικρή ανάκαμψη το 1995 και το 2000. Γι' αυτό οι ξένοι επενδυτές προτίμησαν να μείνουν αμέτοχοι.

Στην πρόσφατη κρίση του 2001, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 7%. Το Φεβρουάριο του ίδιου έτους, η λίρα υποτιμήθηκε σχεδόν κατά 40% μέσα σε μία εβδομάδα, ενώ τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια μετά βίας άγγιζαν τον ετήσιο ρυθμό του 7.500%. Έπειτα από εισήγηση του ΔΝΤ, ο τότε πρωθυπουργός Ecevit κάλεσε τον Dervis από την World Bank της Washington να αναλάβει το υπουργείο Οικονομικών. Η κυβέρνηση εισήγαγε και εφήρμοσε (παραδόξως) ένα οικονομικό πρόγραμμα που φαίνεται να αποδίδει, το οποίο υιοθέτησε και ο Erdogan (κερδίζοντας, έτσι, και την υποστήριξη του ΔΝΤ).

Η τρίτη μεγάλη επιτυχία της κυβέρνησης αφορά στη δημοσιονομική πολιτική. Το 2004, ο προϋπολογισμός εμφάνισε πλεόνασμα (πριν από την καταβολή των τόκων) της τάξεως του 6,5% του ΑΕΠ, γεγονός που χαροποίησε ιδιαίτερα τους διεθνείς πιστωτές της Τουρκίας. Σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη του προϋπολογισμού έπαιξαν και οι περικοπές των αγροτικών επιδοτήσεων, από \$6 δισ. ετησίως που ανέρχονταν τρία χρόνια πριν, σε μόλις \$1,5 δισ., γεγονός το οποίο, περιέργως, δεν φάνηκε να ενοχλεί ιδιαίτερα τους αγρότες. Την ίδια στιγμή, βέβαια, η κυβέρνηση αποφάσισε να μετατοπίσει το ενδιαφέρον της, από τη συγκράτηση των τιμών, στην ενίσχυση του άμεσου εισοδήματος.

Σε γενικές γραμμές, η τουρκική κυβέρνηση προσπαθεί να περιορίσει με διάφορους τρόπους τον παρεμβατισμό της στην οικονομία. Κατ' αρχάς, περιόρισε τον έλεγχο των τιμών. Από τις αρχές του Ιανουαρίου, έχει πάρει να καθορίζει την εβδομαδιαία τιμή των καυσίμων και αισιοδοξεί ότι σύντομα θα κάνει το ίδιο για τον ηλεκτρισμό και το γκάζι. Η τουρκική κυβέρνηση δεν έχει σημειώσει ανάλογη επιτυχία στο ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων, ωστόσο ισχυρίζεται ότι φέτος θα δρομολογήσει ξανά τη διαδικασία της πώλησης των διυλιστηρίων Turpras, της Turk Telekom, της φαρμακευτικής Petkim και της εταιρείας καπνού και ποτού Tekel. Ανάλογα σχέδια, όμως, έχουν αποτύχει στο παρελθόν, επειδή δεν κατόρθωσε να δελεάσει τους υποψήφιους αγοραστές.

Μέχρι στιγμής, ο ανταγωνισμός έχει φέρει θετικά αποτελέσματα στους τομείς που ελέγχονται από το κράτος. Η πώληση της κρατικής Turkish Airlines μείωσε το κόστος των εσωτερικών δρομολογίων κατά 60% και οδήγησε σε αύξηση των επιβατών. Η κυκλοφορία, όμως, περιορίζεται ακόμα σε δρομολόγια από και προς την Κων/πολη. Αν αυξηθούν τα δρομολόγια μεταξύ επαρχιακών πόλεων, τα έσοδα θα μοιραστούν και θα λυθεί το πρόβλημα του συνωστισμού στο διεθνές αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης.

Μετά τη σταθερότητα, προτεραιότητα της τουρκικής οικονομίας αποτελεί η ανακατανομή των εσόδων. Το χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών είναι τεράστιο. Το 30% του ΑΕΠ καταλήγει στην Άγκυρα και στην Κων/πολη. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των πλούσιων περιοχών είναι κατά έξι φορές υψηλότερο από αυτό των φτωχών, κοντά στο Αραράτ και στα σύνορα με το Ιράν. Τα περισσότερα σπίτια εκεί είναι αυτοσχέδια χωμάτινα κτίσματα. Οι κάτοικοι πίνουν νερό από πηγάδια και στοιβάζουν δίπλα στις πόρτες τους ξύλα και άχυρα για το χειμώνα. Οι πιο τυχεροί διαθέτουν ένα δορυφορικό πιάτο, για να παρακολουθούν τις

⁶⁵ Σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας υπήρχε έντονη κυβερνητική αστάθεια, «συνταγματική» απαγόρευση 2 ισλαμικών κομμάτων (Κόμμα της Αρετής, Κόμμα της Ευημερίας), καθώς και ένοπλη σύγκρουση με το Κουρδικό κίνημα απελευθέρωσης στα νοτιοανατολικά της χώρας, το γνωστό PKK.

σαπουνόπερες των ολοένα και αυξανόμενων τουρκικών καναλιών. Η τοπική οικονομία βασίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος στο λαθρεμπόριο.

Στην ανακατανομή, θα βοηθούσαν ιδιαίτερα κάποιες αλλαγές στο φορολογικό σύστημα. Μέχρι τώρα, τα φορολογικά έσοδα της χώρας προέρχονται κυρίως από έμμεσους φόρους (που δεν ανακατανέμονται) και λιγότερο από άμεσους (επειδή συλλέγονται πιο δύσκολα). Ωστόσο, στον προϋπολογισμό του 2005, ο ΦΠΑ στα προϊόντα τροφής, υγείας και εκπαίδευσης μειώθηκε από 18% σε 8%.

Η κυβέρνηση σχεδιάζει, επίσης, να μετατρέψει την υπηρεσία εγχώριων εσόδων σε μία ημιαυτόνομη αρχή, με κύρια ευθύνη τη συγκέντρωση των φόρων. Ο Erdogan ελπίζει ότι οι περικοπές στους εταιρικούς φόρους και στις ανώτερες φορολογικές κλίμακες θα ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να δηλώνουν τα έσοδά τους. Προς το παρόν, ελέγχεται μόνο το 2% των δηλώσεων. Έτσι, οι φοροφυγάδες συνήθως μένουν ατιμώρητοι. Ακόμη κι όταν ανακαλύπτονται, όμως, επιβαρύνονται απλά με ένα πρόστιμο. Ωστόσο, η κυβέρνηση εξετάζει το ενδεχόμενο να επιβάλει ποινή φυλάκισης για τη φοροδιαφυγή.

Μεγαλύτερη πρόκληση για την κυβέρνηση αποτελεί η καταπολέμηση της ανεργίας. Το επίσημο ποσοστό που θέλει την ανεργία να κυμαίνεται στο 10% δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ο αγροτικός τομέας παρουσιάζει υποαπασχόληση, ενώ οι άνεργοι Κούρδοι του Diyarbakir αγγίζουν το 60%. Ο ΟΟΣΑ εκτιμά ότι «το μονίμως υψηλό ποσοστό ανεργίας ενδέχεται να υπονομεύσει την κοινωνική και πολιτική υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων».

Όπως φαίνεται, η κατάσταση θα επιδεινωθεί. Ο αυξανόμενος πληθυσμός της Τουρκίας δημιουργεί ζήτηση για 500.000 νέες θέσεις εργασίας ετησίως. Ακόμη κι αν η κυβέρνηση επιτύχει ανάπτυξη της τάξης του 5% ετησίως για τα επόμενα τρία χρόνια, θα δημιουργήσει μόνο 1,65 εκατ. θέσεις εργασίας. Αυτές οι θέσεις απλώς θα καλύψουν την αντίστοιχη αύξηση του εργαζόμενου πληθυσμού.

Η Τουρκία επενδύει στον αγροτικό τομέα, γεγονός που θα αυξήσει την παραγωγικότητα και θα αφήσει πολλούς ανθρώπους του κλάδου άνεργους. Έτσι, θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο ο αριθμός του εργατικού δυναμικού. Αν και προσφέρουν το 32% των θέσεων εργασίας, μόνο το 14% του ΑΕΠ προέρχεται από τις αγροκαλλιέργειες. Αν μειωθεί το εργατικό δυναμικό ανάλογα με τη συνεισφορά του τομέα στην οικονομία, θα πρέπει να βρεθούν θέσεις εργασίας για 4,4 εκατ. ανθρώπους που θα χάσουν τη δουλειά τους.

6.4 Τα πολλά πρόσωπα της Τουρκίας

Συχνά, η αντίληψη των Ευρωπαίων για την Τουρκία σχηματίζεται από τους Τούρκους που έχουν γνωρίσει. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, οι περισσότεροι Τούρκοι είναι Gastarbeiter⁶⁶. Μετανάστευσαν στη Γερμανία τη δεκαετία του '60 και ανέλαβαν τις πιο υποβαθμισμένες εργασίες που η μεταπολεμική οικονομία της Γερμανίας δεν μπορούσε να καλύψει. Οι άνθρωποι αυτοί ήταν, στην πλειονότητά τους, τίμιοι, εργατικοί και θρήσκοι. Ήταν, όμως, οικονομικοί πρόσφυγες που έφυγαν από φτωχά χωριά της Ανατολής· με άλλα λόγια, δεν αποτελούσαν το αντιπροσωπευτικό δείγμα των πολιτών της δημοκρατίας του Ατατούρκ. Πολλοί από τους απογόνους τους, ωστόσο, κατάφεραν να προοδεύσουν και να γίνουν από βουλευτές μέχρι διάσημοι ποδοσφαιριστές⁶⁷.

Η ύπαρξη των Gastarbeiter, όμως, δίχασε τις απόψεις των Γερμανών σχετικά με την ένταξη της Τουρκίας. Βασικότερη ανησυχία τους αποτελεί η πιθανότητα της έλευσης ενός νέου κύματος οικονομικών μεταναστών. Ο πρώην καγκελάριος των Χριστιανοδημοκρατών κ. Kohl καταφέρθηκε εναντίον της Τουρκίας, δηλώνοντας: «Είμαι πεπεισμένος ότι η Τουρκία δεν θα αντεπεξέλθει στα κριτήρια που έχει θέσει η Κοπεγχάγη». Τα κριτήρια αυτά αποτελούν τους βασικούς όρους για την ένταξη στην Ε.Ε. Συνοπτικά, κάθε υποψήφια χώρα θα πρέπει «να έχει επιτύχει τη σταθερότητα των θεσμών που εξασφαλίζουν τη δημοκρατία, την τήρηση του νόμου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων».

Η στάση της Γαλλίας είναι πολύ διαφορετική. Πολλοί από τους μεταρρυθμιστικούς νόμους της Τουρκίας του 19ου αιώνα βασίστηκαν στη γαλλική νομοθεσία. Η ανώτερη τάξη της τουρκικής δημοκρατίας φοιτούσε σε γαλλικά σχολεία. Όπως συνέβη και με το Ιράν, πολλά από τα δυσारेστημένα μέλη αυτής της ελίτ κατέφευγαν στο Παρίσι. Η Γαλλία αποτελεί τη μόνη ευρωπαϊκή χώρα (μαζί με την Ελλάδα) η οποία έχει αναγνωρίσει επίσημα ως γενοκτονία τη σφαγή των Αρμενίων στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η σχέση της Βρετανίας με την Τουρκία δεν ενέχει βαρυσήμαντα ιστορικά γεγονότα. Οι Τούρκοι που γνωρίζουν οι Βρετανοί είναι, κυρίως, νεαροί που πηγαίνουν στη χώρα τους για σπουδές ή υπάλληλοι ξενοδοχείων στο Μαρμαρά και στο Bodrum, στα σημαντικότερα τουριστικά θέρετρα, τους οποίους συναντούν στις διακοπές τους. Γι' αυτούς οι φερετζέδες και οι σκοτεινές πλευρές της Ανατολίας είναι κάτι τελείως μακρινό.

⁶⁶ Όρος για τους οικονομικούς μετανάστες στην Δυτική Γερμανία την μεταπολεμική περίοδο. Ανεξαρτήτως της καταγωγής, της εθνικότητας, του θρησκευόμενου.

⁶⁷ Στην πλειονότητα τους είναι θερμοί υποστηρικτές του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Η επιρροή τους στις βουλευτικές εκλογές του 2005 ήταν καθοριστική, έχοντας σαν αποτέλεσμα τον επανομαζόμενο «Μεγάλο Συνασπισμό» των Χριστιανοδημοκρατών με τους Σοσιαλδημοκράτες.

Η βρετανική κυβέρνηση θεωρεί την ένταξη της Τουρκίας ευκαιρία⁶⁸. Βλέπει τη χώρα ως μελλοντικό πρότυπο μουσουλμανικής δημοκρατίας, θεώρηση που έχει υιοθετήσει και η Αμερική. Η Βρετανία και η Αμερική αποτελούν τους δύο βασικότερους υποστηρικτές της ένταξης της Τουρκίας. Η οικονομική και πολιτική σταθερότητα της χώρας που έχει χαρακτηριστεί «το πιο στρατηγικό σημείο του κόσμου» αποτελεί στόχο σχεδόν εξίσου σημαντικό με την εδραίωση της δημοκρατίας στο Ιράκ. Κάποιες φορές, ωστόσο, η υποστήριξη της Αμερικής επέφερε αντιδράσεις. Πέρυσι, ο πρόεδρος George Bush δήλωσε ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να αρχίσει αμέσως τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη της Τουρκίας. Ο Γάλλος πρόεδρος Jacques Chirac τον κατέκρινε, θεωρώντας ότι επεμβαίνει σε θέματα που δεν τον αφορούν.

Η κοινή θεώρηση του Ισλάμ

Η ένταξη της Τουρκίας έχει προβληματίσει όλη την Ευρώπη. Πολλοί, όπως ο Giscard d'Estaing⁶⁹, θεωρούν την Τουρκία ένα ξένο μέρος και υποστηρίζουν ότι οι αρχές του λαού της είναι εντελώς ασύμβατες με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Η άποψη αυτή ενισχύεται, συχνά, από την προπαγάνδα για τις Σταυροφορίες και την πολιορκία της Βιέννης από τους Οθωμανούς ή τις θέσεις της Καθολικής Εκκλησίας και των ιστορικών ηγετών των προτεσταντών. Ο Martin Luther⁷⁰ είχε χαρακτηρίσει τους Τούρκους «ανθρώπους της οργής του Θεού».

Τα παραπάνω εξηγούν το λόγο για τον οποίο οι Βορειοευρωπαίοι επιλέγουν σπάνια την Τουρκία ως τουριστικό προορισμό, αντίθετα με την Ισπανία ή την Ελλάδα. Εξηγούν, επίσης, την αμυντική στάση που υιοθετούν οι Ευρωπαίοι τη στιγμή που θα βρεθούν σε τουρκικό έδαφος.

Στην ουσία, αυτό που ενοχλεί τους Ευρωπαίους είναι ότι το 99% των Τούρκων είναι μουσουλμάνοι. Η κατάσταση επιδεινώθηκε ιδιαίτερα μετά την 11η Σεπτεμβρίου. Ορισμένοι Ευρωπαίοι πιστεύουν ότι όλοι οι Τούρκοι προσεύχονται πέντε φορές τη μέρα, θέλουν να εφαρμόσουν το νόμο της sharia⁷¹, ώστε να κόβουν τα χέρια των ανθρώπων, και κακοποιούν κατ' επανάληψιν τις γυναίκες τους.

Στην πραγματικότητα, η σχέση των περισσότερων Τούρκων με τη θρησκεία δεν διαφέρει ιδιαίτερα από αυτήν των χριστιανών. Το ότι γνωρίζουν και αναφέρουν αποσπάσματα από το Κοράνι δεν συνεπάγεται φονταμενταλιστικές πεποιθήσεις. Φυσικά, υπάρχουν και κάποιοι φανατικοί. Το ίδιο, όμως, συμβαίνει και με τους χριστιανούς.

Χάρη στον Ατατούρκ, η Τουρκία μετατράπηκε σε κάτι μοναδικό: μια δημοκρατική μουσουλμανική χώρα. Ο Κεμάλ διαχώρισε την Εκκλησία από το Κράτος. Επιπλέον, όντας ιδιαίτερα καχύποπτος απέναντι στους κληρικούς, έθεσε την Εκκλησία υπό τον απόλυτο έλεγχο του κράτους. Όρισε την Κυριακή των Χριστιανών ως μέρα αργίας, παρ' όλο που άγια μέρα του μουσουλμανισμού είναι η Παρασκευή. Η Διοίκηση Θρησκευτικών Θεμάτων αποφασίζει για το πού θα χτιστούν τα τζαμιά, προσλαμβάνει ιμάμηδες και μερικές φορές

⁶⁸ Άλλωστε είναι ο θερμότερος υποστηρικτής της τουρκικής ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση από παλιά.

⁶⁹ Πρόεδρος της Γαλλίας την περίοδο 1974-1981 και πρόεδρος της Συντακτικής Συνέλευσης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.

⁷⁰ Μαρτίνος Λούθηρος. Ιερωμένος και δημιουργός του θρησκευτικού κινήματος των προτεσταντών κατά το 16^ο αιώνα.

⁷¹ Ο ισλαμικός νόμος που βασίζεται στα διδάγματα του Κορανίου.

υπαγορεύει το περιεχόμενο του κηρύγματος. Ακόμη, ορίζει τη διδακτική ύλη της θρησκευτικής εκπαίδευσης.

Το ενδιαφέρον για τη θρησκεία έχει αναζωπυρωθεί στη σύγχρονη Τουρκία.⁷² Από τα τέλη του '80 και τις αρχές του '90, που ήταν πρωθυπουργός ο Turgut Ozal, χτίστηκαν πολλά νέα τζαμιά και εμφανίστηκε ξανά ο φερετζές. Όπως συνέβη και στη Βρετανία μετά τη βιομηχανική επανάσταση, η πίστη ανακουφίζει τα προβλήματα που επιφέρει ο εκσυγχρονισμός της Τουρκίας. Όπως φαίνεται, θα αποτελέσει και μέτρο της ικανότητας που έχει μια δημοκρατία να αποδεχθεί τη διαφορετικότητα.

6.5 Το βιογραφικό της εκπαίδευσης

Η Τουρκία είχε την τόλμη να συμμετάσχει στο Διεθνές Πρόγραμμα Αξιολόγησης Σπουδαστών (PISA), επιτρέποντας τη σύγκριση του εκπαιδευτικού της συστήματος με εκείνα των χωρών του ΟΟΣΑ. Μια πρόσφατη έρευνα του PISA (International Student Assessment Programme) έδειξε ότι η παροχή εκπαίδευσης παρουσιάζει τεράστιες διαφορές από περιοχή σε περιοχή. Η απόδοση ορισμένων σχολείων -που δεν βρίσκονται όλα στην Κων/πολη και στην Άγκυρα- και μαθητών κρίνεται ικανοποιητική υπό οποιαδήποτε στάνταρ. Μεγάλο, όμως, μέρος της τουρκικής εκπαίδευσης είναι κατώτερης ποιότητας.

Στα φτωχότερα σχολεία δίνεται έμφαση στην αποστήθιση των γεγονότων και όχι στην κατανόηση του νοήματος. Ο μη κυβερνητικός οργανισμός Minority Rights Group International επισημαίνει ότι «τα σχολικά βιβλία περιέχουν, ακόμα, υποτιμητικά σχόλια για τις μειονότητες»⁷³. Το ίδιο ισχύει και για πολλές εγκυκλοπαίδειες και περιοδικά.

Τα χαμηλά εκπαιδευτικά στάνταρ οφείλονται, εν μέρει, σε κοινωνικό-οικονομικούς λόγους. Τα παιδιά των φτωχών οικογενειών αναγκάζονται, συχνά, να δουλεύουν, ενώ οι μεγαλύτερες κόρες συνήθως αναλαμβάνουν τη φροντίδα των μικρότερων παιδιών. Στα ανατολικά χωριά της χώρας, είναι, ακόμα, σύνηθες για μια οικογένεια να έχει 10-15 παιδιά, τα οποία δεν έχουν μεγάλες πιθανότητες να αποκτήσουν σωστή μόρφωση.

Ωστόσο, οι προοπτικές είναι ευοίωνες. Το 1997 η κυβέρνηση επέκτεινε τη διάρκεια της υποχρεωτικής φοίτησης από 5 έτη σε οκτώ. Σήμερα, οι μισοί μαθητές προχωρούν σε 3 ή 4 χρόνια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το 2005, για πρώτη φορά στην ιστορία της τουρκικής δημοκρατίας, διατέθηκαν περισσότερα κονδύλια στην εκπαίδευση απ' ότι στις ένοπλες δυνάμεις.

⁷² Δεν είναι τυχαίο ότι το ισλαμικό «Κόμμα της Ευημερίας» κέρδισε τις εκλογές του 1995 και για ένα έτος ο ηγέτης του Necmettin Erbakan ήταν πρωθυπουργός. Τότε ο σημερινός πρωθυπουργός Erdogan ήταν δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης.

⁷³ Το πιστεύω «Ένας λαός, ένα κράτος, ένα έθνος,» είναι ισχυρό ακόμη και στηρίζει το υπάρχον κατεστημένο στην εκπαίδευση, την κοινωνική και πολιτική ζωή παρά τις προσπάθειες για εξευρωπαϊσμό της κοινωνίας. Εκεί βασίστηκε για πολλές δεκαετίες η συνοχή του κράτους.

Η Παγκόσμια Τράπεζα διέθεσε \$250 εκατ. στην κυβέρνηση, για να ενισχύσει την προσπάθειά της να βελτιώσει τα ποσοστά προσέλευσης στα σχολεία. Οι μητέρες των φτωχών οικογενειών δικαιούνται μια μηνιαία επιδότηση για κάθε παιδί, που κυμαίνεται από \$15-20, ανάλογα με το ποσοστό προσέλευσής του. Επίσης, στην προσπάθειά της να παρέχει ιδιαίτερες ευκαιρίες στις γυναίκες, η κυβέρνηση δέχτηκε να προσφέρει μεγαλύτερα επιδόματα για τα κορίτσια απ' ό,τι για τα αγόρια.

Οι μεγαλύτερες βελτιώσεις σημειώθηκαν στην ανώτερη εκπαίδευση. Ο αριθμός των Πανεπιστημίων αυξήθηκε ραγδαία. Σήμερα, υπάρχουν 78 Πανεπιστήμια, πολλά από τα οποία είναι ιδιαίτερα αξιόλογα. Ένα από αυτά χρηματοδοτείται από τον όμιλο Sabanci, ο οποίος διευθύνεται από μια ανύπαντρη γυναίκα. Μεγάλο μέρος της διδασκαλίας γίνεται στα Αγγλικά. Έτσι, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να συνεχίσουν, αργότερα, τις σπουδές τους στο εξωτερικό, αν το επιθυμούν.

Ένα από τα καλύτερα Πανεπιστήμια είναι το Bilkent, που βρίσκεται λίγο έξω από την Άγκυρα. Οι Τούρκοι μαθητές μπαίνουν στα Πανεπιστήμια με εξετάσεις, οι οποίες τους κατατάσσουν σύμφωνα με την απόδοσή τους. Πέρυσι, οι 34 από τους 100 καλύτερους μαθητές επέλεξαν το Πανεπιστήμιο. Σήμερα, οι Τούρκοι αποφασίζουν να σπουδάσουν στο εξωτερικό αν δεν γίνουν δεκτοί σε κάποιο αξιόλογο τουρκικό Πανεπιστήμιο.

Η παροχή ποιοτικής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης είναι κάτι νέο για την Τουρκία. Οι πιο πρόσφατοι ηγέτες της Τουρκίας είχαν, σχεδόν όλοι, εκπαιδευθεί στο εξωτερικό. Αυτό, όμως, αποτελεί προνόμιο μιας ελίτ. Ο Ozal έκανε το παν δυνατό για να δελεάσει τους Τούρκους που είχαν παραμείνει στο εξωτερικό μετά τις σπουδές, να επιστρέψουν στη χώρα τους. Πολλοί επιχειρηματίες και πολιτικοί σπούδασαν στην Αμερική. Οι δυτικές ιδέες και προσδοκίες τους, όμως, δεν έχουν τίποτα κοινό με τους ανθρώπους που ζουν έξω από την Κων/πολη ή την Άγκυρα.

Η παρούσα κυβέρνηση έχει την ευκαιρία να γεφυρώσει αυτό το χάσμα. Έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη των Κούρδων και άλλων κατοίκων της Ανατολής και καταβάλλει έντονες προσπάθειες να προωθήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ακόμη, ακολουθεί τη δυτικοστρεφή πολιτική των προκατόχων της και την οικονομική γραμμή που όρισε το ΔΝΤ. Επιπλέον, είναι αποφασισμένη να θέσει τέλος στην απομόνωση της Τουρκίας και να παίξει σημαντικό ρόλο στα πολύπλοκα πολιτικά της περιοχής.

Μια μοναδική ευκαιρία

Προς το παρόν, τα αποτελέσματα είναι εξαιρετικά. Ο Gul μιλάει για «σιωπηλή επανάσταση». Ίσως, όμως, να είναι πολύ νωρίς για επευφημίες. Η κυβέρνηση ανέλαβε την εξουσία μόλις πριν από τριάντισι χρόνια και ακόμη δεν έχει καταφέρει να καθησυχάσει τους κεμαλιστές.

Καταλυτικό ρόλο παίζει ο ίδιος ο Erdogan. Οι διπλωμάτες και οι δημοσιογράφοι στην Άγκυρα δυσκολεύονται να τον καταλάβουν. Ανήκει σε ένα διαφορετικό είδος Τούρκων ηγετών. Δεν διαθέτει τις βυζαντινές πολιτικές ικανότητες των προκατόχων του, διαθέτει όμως τη βουλευτική πλειοψηφία. Αν επανεκλεγεί, θα μείνει στην εξουσία για τουλάχιστον 7 ακόμη χρόνια. Ίσως ο Erdogan προσφέρει στους Τούρκους ένα ταξίδι στην Ευρώπη, κάτι που δεν έχει συμβεί από τον καιρό του Ατατούρκ.

Έξω από κάθε σχολείο της Τουρκίας υπάρχει η επιγραφή «Ne MutluTurkum Diyene» (είναι ευτυχής αυτός που μπορεί να πει «είμαι Τούρκος»). Ίσως μια μέρα η επιγραφή αυτή να αλλάξει σε «Ne Mutlu Avrupalıyım Diyene» (είναι ευτυχής αυτός που μπορεί να πει «είμαι Ευρωπαίος»). Ο Ατατούρκ θα το ενέκρινε σίγουρα.

6.6 Τρία σενάρια για το οικονομικό μέλλον

Η Τουρκία έχει 70 εκατ. κατοίκους. Ο πληθυσμός της αυξάνεται με ρυθμό 1,1% ετησίως, ενώ οι πληθυσμοί των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών παραμένουν σταθεροί ή μειώνονται. Σύμφωνα με την Deutsche Bank, το 2020 ο μέσος όρος ηλικίας στην Τουρκία θα είναι μόλις 32 έτη, ενώ στη Δυτική Ευρώπη 45. Επιπλέον, την ίδια περίπου περίοδο εκτιμάται ότι ο πληθυσμός της Τουρκίας θα ξεπεράσει αυτόν της Γερμανίας, αγγίζοντας τα 85 εκατ., ενώ της Γερμανίας θα πέσει κάτω από τα 80 εκατ. Αν οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης θέλουν όντως να ανοίξουν τις αγορές εργασίας τους και να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, η Τουρκία μπορεί να καλύψει όλο το ανθρώπινο δυναμικό που θα χρειαστούν. Από την άλλη πλευρά, αν

αποφασίσουν να μη δεχτούν το φθινό εργατικό δυναμικό, το τελευταίο πράγμα που θα θέλουν είναι να δουν την Τουρκία στο κατώφλι της Ε.Ε.

Για την Deutsche Bank υπάρχουν τρεις πιθανές εκδοχές για το μέλλον της Τουρκίας στα επόμενα 15 χρόνια. Σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή, η Τουρκία θα προσπαθήσει να επιτύχει τις οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις που χρειάζεται για να προσεγγίσει την Ε.Ε. Στην δεύτερη εκδοχή, η Τουρκία επιστρέφει στις αδύναμες κυβερνήσεις της δεκαετίας του '90, αλλά με μικρότερη οικονομική αστάθεια. Τέλος, στην τρίτη, θα αποσταθεροποιηθεί λόγω της γεωπολιτικής αβεβαιότητας, θα κρατηθεί σε απόσταση από την Ε.Ε. και θα διχαστεί από τις εντάσεις μεταξύ κοσμικών και θρησκευτικών δυνάμεων. Ο μακροπρόθεσμος ετήσιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης για κάθε σενάριο είναι αντίστοιχα 4,1%, 3,1% και 1,9%.

Το Κέντρο Ευρωπαϊκών Πολιτικών Μελετών των Βρυξελλών, υποστηρίζει ότι αν η Τουρκία μπορέσει να βελτιώσει το επιχειρηματικό της κλίμα, να προσελκύσει περισσότερες ξένες επενδύσεις και να αναδιανείμει πιο παραγωγικά το εργατικό δυναμικό της, τότε ο μακροπρόθεσμος ρυθμός ετήσιας ανάπτυξης ίσως ξεπεράσει κατά 2 με 3 ποσοστιαίες μονάδες ετησίως τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και κατά 1-3 μονάδες ετησίως τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης.

Οι μακροπρόθεσμες προβλέψεις είναι ιδιαίτερα ανακριβείς όσον αφορά στην Τουρκία, αν αναλογιστούμε τη μεταβλητότητα που παρουσιάζει η πρόσφατη απόδοσή της. Δεδομένης της μακροοικονομικής αστάθειας της τελευταίας δεκαετίας, αποτελεί έκπληξη και μόνο το γεγονός ότι η Τουρκία έχει σημειώσει κάποια ανάπτυξη. Ωστόσο, η Τουρκία διαθέτει πείσμα, που λειτουργεί προς όφελός της.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπεραίνοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι η είσοδος οκτώ χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης μαζί με την Κύπρο και την Μάλτα ,στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Μαΐου 2004 αποτελεί ιστορικό επίτευγμα που έθεσε τέρμα σε αιώνες διάσπασης .Η επανανοποίηση της Ευρώπης σημαίνει ισχυρότερη, δημοκρατική και ακόμα σταθερότερη ήπειρο, με ενιαία αγορά που παρέχει οικονομικά οφέλη στο σύνολο των 450.000.000 πολιτών της.

Ωστόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν παύει να είναι ένας υπερεθνικός οργανισμός ο οποίος μειώνει την δυνατότητα άσκησης ανεξάρτητης πολιτικής των εθνικών κυβερνήσεων, ορισμένες φορές στο παρελθόν δεν προσπάθησε να αποτρέψει φαινόμενα παγκόσμιας βίας και τρομοκρατίας των ισχυρών απέναντι στους αδύναμους(στην περίπτωση λ.χ. του πολέμου στο Ιράκ) και σαν υπερεθνικός οργανισμός που είναι δημιουργεί έλλειμμα δημοκρατίας ορισμένες φορές ,μειώνοντας την δύναμη των πολιτών να αντιδράσουν σε κάθε τι που θίγει τα συμφέροντά τους. Παρ' όλα αυτά οι πολίτες, ιδίως οι νεοί αντιδρούν σε πολλές αποφασίες των ηγετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ηγετών των κρατών τους. Αυτή η αντίδραση εκφράζεται με διαδηλώσεις, μαζικές κινητοποιήσεις και απόρριψη διαφόρων πολιτικών που δεν αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών(π.χ. εργασιακό νομοσχέδιο στη Γαλλία).

Το πραγματικό πρόβλημα της Ένωσης δεν είναι η πίτα, τα κομμάτια της, το κοινοτικό πλαίσιο στήριξης, οι εισφορές της Βρετανίας, τα περισσότερα ή λιγότερα που δίνουν και παίρνουν τα κράτη-μέλη, τα παλαιά και τα νέα, τα πλούσια και τα φτωχά, τα αγροτικά και τα βιομηχανικά. Το πραγματικό πρόβλημα της Ένωσης είναι η δημοκρατία.

Το μετέωρο βήμα του λεγόμενου ευρωσυντάγματος, με βαρύγδουπους τίτλους, δομή και διατύπωση, αποκάλυψε ένα κενό της δημοκρατικής πραγματικότητας. Μια πολυτελής έπαυλη χωρίς θεμέλια. Η Γαλλία που έχει ως μαζικό σύμβολο την επανάσταση, διαπίστωσε το κενό. Και άρχισε την αναίμακτη επανάσταση. Στις Βρυξέλλες θέλησαν να δώσουν στο «όχι» άλλες ερμηνείες. Προς κατευνασμό, έθεσαν πάντως το «ευρωσύνταγμα» σε καταστολή.Και συζήτησαν τα κονδύλια, μέσα από διαφωνίες, φυσικές και ανεπίλυτες όταν λείπουν τα θεμέλια της δημοκρατικής συναίνεσης.

Η σκέψη των Ευρωπαίων, όλων, είναι ανάγκη να στραφεί προς τα θεμέλια της Ένωσης. Πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης σε διευρυμένη, μάλιστα, βάση δεν είναι νοητή χωρίς δημοκρατική θεμελίωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να είναι Ένωση Επιχειρήσεων, που δεν έχουν ούτε πατρίδα ούτε ήπειρο. Δεν είναι έξυπνο να ακολουθεί τις ΗΠΑ ως ουραγός των εξελίξεων και των γεγονότων (βλέπε Ιράν). Είναι ανάγκη να γίνει Ένωση Ευρωπαίων.

Ως τότε χρειάζεται περισσότερο σεβασμός από τις ευρωπαϊκές αρχές, ιδίως την Επιτροπή αλλά και το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, προς τα συντάγματα και τα πολιτικά προβλήματα των κρατών-μελών και τις αποφάσεις των εθνικών κοινοβουλίων, όταν μάλιστα δεν αποβλέπουν στην καταστρατήγηση του κοινοτικού δικαίου. Περισσότερη προσοχή στη γνώμη των Ευρωπαίων πολιτών, μερικές φορές ξέρουν καλύτερα από τους ηγέτες τους και τους διαφόρους τεχνοκράτες με την τετράγωνη ψυχρή λογική, το τι είναι σωστότερο και χρησιμότερο να γίνει.

Κλείνω με μια ευχή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση να καταφέρει να εξαλείψει τα πολλά της μειονεκτήματα και να ξεπεράσει όλα τα τωρινά της προβλήματα ώστε να συμβάλει στην ευημερία και την καλύτερη ζωή των πολιτών της, γιατί κάθε σωστή δημοκρατική και ανοιχτή στις προκλήσεις του μέλλοντος κοινωνία, πρέπει να έχει ως πρώτο και σημαντικότερο στόχο το ευ ζην των πολιτών της .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία :

1. Θεοδωρόπουλος Σωτήρης (1997), «Ευρωπαϊκή Οικονομική Ολοκλήρωση», Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα.
2. Σαρρή, Ν. (1999) «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση», εκδ. Έλλην, Αθήνα.

Περιοδικά και Εφημερίδες :

1. Ετήσια έκδοση του περιοδικού Economist για το έτος 2005.
2. Εφημερίδα « Η Καθημερινή».
3. Εφημερίδα «Ελευθεροτυπία»
4. Εφημερίδα «Αυγή»

Ιστοσελίδες :

Θέση της ιστοσελίδας

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,3_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,1_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,2_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,3_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,4_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,5_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,6_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,7_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,8_dieyrnsi.htm

http://www.europa.eu.int/hellas/2_for_all/2,2,2,9_dieyrnsi.htm

Περιλαμβάνει...

Διαδικασία
Διεύρυνσης

Πληροφορίες για
Βουλγαρία

Πληροφορίες για
Εσθονία

Πληροφορίες για
Κύπρο

Πληροφορίες για
Λετονία

Πληροφορίες για
Λιθουανία

Πληροφορίες για
Μάλτα

Πληροφορίες για
Ουγγαρία

Πληροφορίες για
Πολωνία

Πληροφορίες για
Ρουμανία

http://www.europa.eu.int/hellas/2 for all/2,2,2,10 dieyrnsi htm	Πληροφορίες για Σλοβακία
http://www.europa.eu.int/hellas/2 for all/2,2,2,11 dieyrnsi htm	Πληροφορίες για Σλοβενία
http://www.europa.eu.int/hellas/2 for all/2,2,2,12 dieyrnsi htm	Πληροφορίες για Τουρκία
http://www.europa.eu.int/hellas/2 for all/2,2,2,13 dieyrnsi htm	Πληροφορίες για Τσεχία
http://www.europa.eu.int/scadplus/european-convention/index-el.htm	Ευρωσύνταγμα
http://www.europa.eu.int/abc/12 lessons/ index 12-el htm	Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα
http://www.europa.eu.int/index-el htm	Γενικά για την Ευρωπαϊκή Ένωση
http://w.w.w.europa.eu.int/comm/eurostat	Ιστοσελίδα της Eurostat
http://economist.kathimerini.gr/ 4 dcgi / _w articles	Ιστοσελίδα του Economist και της Καθημερινής
http://europa.eu. Int /pol /rights/ overview_el htm	Ανθρώπινα δικαιώματα
http://www.europa.eu.int/pol/socio/overview_el htm	Απασχόληση και κοινωνική πολιτική
http://www.europa.eu.int/pol/agr_el htm	Γεωργική πολιτική
http://www.enet. gr/on line	Ιστοσελίδα Ελευθεροτυπίας
http://www.mpa.gr/specials/review 2000 /Croatia /general_ info.html	Στοιχεία για την Κροατία
http://europa.eu.int/comm/enlargement/...	Συνθήκες προσχώρησης
http://europa.eu.int/pol/ reg/ overview_el. htm	Περιφερειακή πολιτική της ΕΕ
http://europa.eu.int/pol/finance/overview_el	Προϋπολογισμός

http://europa.eu.int/pol/inso/overview_el.htm

Κοινωνία της
πληροφορίας

http://europa.eu.int/pol/educ/overview_el.htm

Εκπαίδευση

http://europa.eu.int/pol/hum/overview_el.htm

Ανθρωπιστική
βοήθεια